

T.C.
Avrasya Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı
Halkla İlişkiler ve İletişim Bilim Dalı

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TELEVİZYONDA
YAYINLANAN DİRİLİŞ ERTUĞRUL ADLI DİZİYİ
SEYRETMESİNDEKİ KÜLTÜREL ETMENLER
(RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

Çetin KALAFAT

Yüksek Lisans Tezi

Trabzon 2017

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TELEVİZYONDA
YAYINLANAN DİRİLİŞ ERTUĞRUL ADLI DİZİYİ
SEYRETMESİNDEKİ KÜLTÜREL ETMENLER
(RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)**

Çetin KALAFAT

Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı, Halkla İlişkiler ve İletişim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Haleddin İBRAHİMLİ

Trabzon 2017

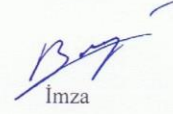
KABUL VE ONAY

Çetin KALAFAT, tarafından hazırlanan "Üniversite Öğrencilerinin Televizyonda Yayınlanan Diriliş Ertuğrul Adlı Diziyi Seyretmesindeki Kültürel Etmenler (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği)" başlıklı bu çalışma, 18/07/2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Haleddin İBRAHİMLİ (Danışman)

İmza

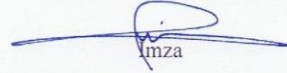
Yrd. Doç. Dr. Burak HERGÜNER (Üye)

İmza

Yrd. Doç. Dr. Süleyman ÇAKIR (Üye)

İmza

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

İmza

Yrd. Doç. Dr. Muhammed SAMANCI

Enstitü Müdürü V.

T.C.
AVRASYA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu çalışmadaki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (25/07/2017)

Çetin KALAFAT

İmza

ÖZET

KALAFAT, Çetin. Üniversite Öğrencilerinin Televizyonda Yayınlanan Diriliş Ertuğrul Adlı Diziyi Seyretmesindeki Kültürel Etmenler (Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, 2017.

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin televizyonda yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı tarihi diziyi seyretmesindeki kültürel etmenlerin neler olduğu Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler örneğinde incelenmiştir.

Araştırmanın evreni, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerdir. Araştırma, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izlemesindeki birçok etkenden biri olan kültür ile sınırlıdır. Araştırma örnekleme, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören 400 öğrenciden oluşmuştur.

Araştırmanın yöntemi teorik ve uygulamalı bir yöntemdir. Teori bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve çizilmiş, uygulama bölümünde Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören ve Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyreden öğrenciler arasında olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme kullanılmış ve “Evet”, “Hayır”, “Kararsızım” seçeneklerin bulunduğu nominal ölçekli sorulardan oluşan anket çalışması yapılmıştır.

Araştırmamızın amacı dizinin izlenme sebeplerinin belirlenmesi olduğundan, ortalamanın üzerinde olan değerler tek örneklem t-testi ile ortalamadan farklı olup olmadığı %95 olasılıkla test edilmiştir. Test sonuçları t-testi ile hesaplanan t-istatistiği, sd: testin serbestlik derecesi, p: olasılık değerini vermektedir. Olasılık değeri 0.05 değerinden düşük olan izleme oranları, %95 olasılıkla ortalamadan farklıdır.

Buna göre araştırma sonunda elde edilen sonuç: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi daha çok Türk tarihini yansıttığı için, milli kültüre uygun olduğu için ve gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Televizyon, Diriliş Ertuğrul Dizisi, Üniversite Öğrencileri, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi.

ABSTRACT

KALAFAT, Çetin. The Cultural Factors for University Students to Watch the Famous tv Serial, Diriliş Ertuğrul (Sample of Recep Tayyip Erdoğan University), Matster Thesis, Trabzon, 2017.

In this study, the reasons why university students watch the historical sequence called “Diriliş Ertuğrul”, which is broadcasted on television, are examined in the example of Recep Tayyip Erdoğan University students.

The universe of research is the students of Recep Tayyip Erdoğan University. The research is limited to the cultural factors. The sample group consists of 400 students.

The method of research is a theoretical and practical method. A conceptual and theoretical framework was drawn in the theoretical section and a questionnaire study consisting of nominal scale questionnaires with "Yes", "No", "Undecided" options was conducted among the students studying at Recep Tayyip Erdoğan University and watching Diriliş Ertuğrul.

Since the purpose of the study was to determine the reasons for the follow-up, the values above the mean were tested whether they differed from the mean by a single sample t-test with a 95% probability.

Test results give the following values: t-statistics which is calculated with t-test, sd: degree of freedom, p: probability value. The follow-up rates, which are less than the probability value of 0.05, are different from the mean with 95% probability.

According to the results obtained at the end of the research, university students watch the TV serial “Diriliş Ertuğrul” as it is more suitable for its national culture, traditions and customs and because it reflects Turkish history.

Keywords: Culture, Television, Diriliş Ertuğrul Serial, University Students, Recep Tayyip Erdoğan University.

TEŞEKKÜR

Tezimin yazım aşamasında yardımlarını gördüğüm Tez DanıŐmanım Prof. Dr. Haleddin İBRAHİMLİ'ye teŐekkürlerimi sunarım. Bu süreçte desteklerini ve sabırlarını benden esirgemeyen anneme ve babama teşekkür ederim. Ayrıca tezin yazım aşamasında bana teknik konularda destek sunan Öğr. Gör. Haydar ÖZAYDIN'a da teŐekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vii
ÖNSÖZ	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. KÜLTÜR	5
1.1. Kültür Kuramları ve Kuramcıları	5
1.2. Kavramsal Çerçeve	10
1.2.1. Milli Kültür	11
1.2.2. Gelenek ve Görenekler	11
1.2.3. Tarih	12
1.3. Kültürün Sınıflandırılması	13
1.3.1. Popüler Kültür	13
1.3.2. Halk Kültürü	14
1.3.3. Yüksek Kültür	15
1.3.4. Kitle Kültürü	16
1.4. Kültürün Fonksiyonları	17
1.5. Kültürün Özellikleri	18
1.5.1. Toplumsallık	18
1.5.2. Tarihsellik	20
1.5.3. Kalıtsallık	21
1.5.4. İşlevsellik	21
1.5.5. Birlik İçinde Çokluk	22
1.5.6. Devingenlik ve Değişkenlik	23
1.6. Kültürün Beslendiği Kaynaklar	24
1.6.1. Dil	24
1.6.2. Din	25

1.6.3.	Gelenek ve Görenekler	26
1.6.4.	Yaşam Tarzı ve Dünya Görüşü	27
1.6.5.	Tarih	27
1.7.	Milli Kültür	28
1.7.1.	Milli Kültürün Öğeleri.....	28
1.7.1.1.	Dil	28
1.7.1.2.	Din	31
1.7.1.3.	Uygarlık	33
1.7.1.4.	Dünya Görüşü	35
1.8.	Kültür – Tüketici Davranışları İlişkisi	37
1.9.	Kültür – Televizyon Dizileri İlişkisi	39
1.10.	Diriliş Ertuğrul Dizisi	41
1.10.1.	Diriliş Ertuğrul Dizisinin Ana Kadrosu	41
1.10.1.1.	Birinci Sezonun Ana Kadrosu	41
1.10.1.2.	İkinci Sezonun Ana Kadrosu	42
1.10.1.3.	Üçüncü Sezonun Ana Kadrosu	42
1.10.2.	Diriliş Ertuğrul Dizisinin Özeti.....	42
1.11.	Diriliş Ertuğrul Dizisinin Kültür Açısından Değerlendirmesi.....	44

İKİNCİ BÖLÜM

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TELEVİZYONDA YAYINLANAN DİRİLİŞ ERTUĞRUL ADLI DİZİYİ SEYRETME SINDEKİ KÜLTÜREL ETMENLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BULGULAR VE ÇÖZÜMLEMELER

2.	YÖNTEM	46
2.1.	Araştırmanın Sorusu.....	46
2.2.	Araştırma Hakkında	46
2.3.	Araştırmanın Amacı	46
2.4.	Araştırmanın Önemi	47
2.5.	Araştırmanın Yöntemi.....	47
2.6.	Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	48
2.7.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	48
2.8.	Veri Toplama Yöntemi	49
2.9.	Araştırmanın Hipotezleri.....	49

2.10. Verilerin Analizi ve İstatistiksel Yöntem	50
2.10.1. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi	50
SONUÇ	60
KAYNAKÇA	69
EKLER	78
EK-1: Anket Soruları	78
EK-2: Anket Uygulaması İzin Yazısı	80
ÖZGEÇMİŞ	81

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: Diriliş Ertuğrul Dizisi Hakkındaki Düşünceler	55
Tablo 2: Diriliş Ertuğrul Dizisini İzleme Sebepleri	56
Tablo 3: Diriliş Ertuğrul Dizisini İzlenme Oranları Tanımlayıcı İstatistikleri	58
Tablo 4: İzleme Oranları Ortalaması ve Alt-Üst Sınır Grafiği	58
Tablo 5: Ortalamaya Göre Tek Örneklem T- Testi Sonuçları	59

ÖNSÖZ

Medyanın bilindiği gibi toplumsal birçok görevi bulunmaktadır. Medyanın bu görevlerinden biri de kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Bunu kitle iletişim araçlarında yayınlanan belgesel, sinema, dizi film gibi birçok program aracılığıyla yerine getirir.

Son zamanlarda kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak amacıyla medya, tarihi televizyon dizilerini yoğun olarak kullanmaktadır. Bu dizilerde Türk tarihinin çeşitli evreleri izleyiciye aktararak kültürün tarihteki varlığının izleyiciye gösterilmesi ve böylece öğretilmesi, benimsetilmesi amaçlanmaktadır.

Televizyon dizilerinin izleyiciler üzerinde etkili olabilmesi için izleyicilerin o dizileri neden izlediğinin ya da izleyebileceğinin araştırılıp tespit edilmesi ve bu araştırmalardan elde edilen veriler ışığında dizilerin televizyon ekranlarında yayınlanması gerekir. Bu dizilerin izlenmesinde etkili olan etmenler tespit edilmeden yayınlanan televizyon dizileri izleyicinin ilgisini yakalamada başarı sağlayamamaktadır. Bu etkenlerden biri de kültürdür ve kültürü etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır.

Buradan hareketle bu çalışmada Diriliş Ertuğrul adlı tarihi dizinin izlenmesindeki kültürel etmenler incelenip televizyon dizilerinin kültürle ilişkisi ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır.

GİRİŞ

Toplumların millet olabilmesindeki en büyük etken kültürdür. Bir kültüre sahip olan toplumlar tüm zorluklara göğüs germeyi başarabilmiş, tarih boyunca varlıklarını sürdürebilmişlerdir.

Kültürel miras, insanlığın tarih boyunca biriktirdiği, geliştirdiği, sentezleyerek yeni bir forma soktuğu ve bunu sürdürebilmek için gelecek kuşaklara aktardığı birikimdir. Bu birikimde insanlığın tüm tarihsel ve kültürel evreleri, toplum içindeki ilişkiler, diğer toplumlarla ilişkiler mevcuttur.

Kültür, bir milletin geçmişten getirip nesiller yoluyla geleceğe aktardığı maddi ve manevi değerler bütünüdür. Bir toplumun devamının sağlanması kültür aracılığıyla gerçekleşir. Bunun için de asırlar boyunca gelişen değerlerin geleceğe aktarılması için kültürün belli aktarıcı araçları vardır. Bunlardan biri de televizyon dizileridir. Teknolojik gelişmelerle beraber gelen konu çeşitliliği izleyicileri ilgi alanlarına göre televizyonun başına çekmektedir. Televizyon dizileri geniş kitleleri etkileyebilme özelliğiyle toplumda ortak bir bilinç yaratmak için önemli bir yere sahiptir.

Televizyon dizilerinde bir tür olan tarihi diziler ise milli kültürü gelecek kuşaklara aktarmada önemli rol oynar. Dizi filmler izleyicilerine kültürü o dönemlerdeki siyasi ilişkiler, toplum ilişkileri, ekonomik ilişkiler, yaşam tarzları, giyim kuşam vb. gibi göstergeler aracılığıyla aktarırlar.

Tarihi diziler yapımı yüksek bütçeli ve teknoloji gerektiren yapımlardır. Son dönemlerde dizi sektöründe görülen teknolojik gelişmeler dizi yapımcılarını tarihi dizilere yönlendirmiştir. Ülkemizde geçmişten günümüze yapılan tarihi dizilere baktığımızda, teknolojinin ilerlemesiyle birlikte günümüzde yapılanların seksenli yıllarda yapılan dizilerden daha kaliteli yapımlar olduğu görülmektedir. Böylece bu yapımların kültürü gelecek nesillere aktarmada geçmiş yapımlardan daha etkili oldukları görülmektedir. Bu diziler milli kültürün aktarımı işlevini görmektedir. Türk televizyonlarında milli kültürü aktarma görevi gören diziler genellikle Osmanlı İmparatorluğunun çeşitli dönemlerini anlatan dizilerdir.

1980'li yıllarda TRT'de gösterilmeye başlanan tarihi diziler 90'lı yılların başlarında özel televizyon kanallarının hayatımıza girmesiyle daha da çoğalmıştır.

Ülkemizde televizyon ekranlarında kültürün gelecek kuşaklara aktarılması için birçok dizi yayınlanmıştır. Bunlardan bazıları:

Bir Zamanlar Osmanlı: Türkan Şoray ve Özcan Deniz'in başrol aldığı dizide 3. Ahmet tahttayken Osmanlı imparatorluğunun yaşadığı Patrona Halil İsyanı öncesi, Lale Devri dönemi anlatılmıştır.

Muhteşem Yüzyıl: Halit Ergenç ve Meryem Uzerli'nin başrolde oynadığı dizide Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman ile eşi Hürrem Sultan'ın hayatı, Hürrem Sultan'ın evlatları için verdiği taht mücadelesi ve saraydaki hayat anlatılmıştır.

IV. Murat: 1981 yılında TRT 1 ekranlarında yayınlanan dizide Cihan Ünal ve Ayten Gökçer başrollerde oynamıştır. IV. Murat dönemindeki taht kavgalarını konu almıştır.

Elveda Rumeli: Dizi 1896-1898 yılları arası ve 1907 yıllarında Makedonya ve Manastır kentinde geçmiştir. Dizide Osmanlı evleri ve sokakları, Manastır'a yakın Budaklar Köyü, Manastırdaki Askeri İdadi Binası, Askeri Merkez Binası, Türk Okulu, İshakpaşa Camii ile Manastır Osmanlı eski pazarı o dönemin Balkanlardaki Türk kültürünü sergilemiştir.

Son Yaz - Balkanlar 1912: Furkan Palalı, Tuğçe Kazaz ve Hazal Kaya'nın başrol aldığı dizi, 1912 yılında Balkan Savaşı sebebiyle o bölgede yaşayan Türklerin yerlerini, yurtlarını, sevdiklerini terk ederek zorunlu göçlerini konu almıştır. Sahne dekorlarıyla, karakterlerin giyimleriyle o dönemin ve yörenin kültürünü göstermiştir.

Kuruluş/Osmancık: Tarık Buğra'nın aynı adlı romanından uyarlanan ve 1988 yılında TRT 1 ekranlarında yayınlanan dizinin başrollerinde Cihan Ünal, Meral Orhonsay ve Yaşar Alptekin rol almıştır. Dizide Osmanlı Devletinin kuruluş dönemi anlatılarak o dönemin kültürü izleyiciye aktarılmıştır.

Çalıkuşu: Reşat Nuri Gültekin'in romanından uyarlanmış ve 1986 yılında TRT 1 ekranlarında yayınlanmıştır. Aydan Şener, Kenan Kalav ve Sadri Alışık'ın başrolde oynadığı dizide aşkına rağmen gururundan dolayı evini bırakıp Anadolu'da öğretmen olan genç bir kadının yaşamı anlatılmıştır. Bunun yanında o dönemim sosyal yapısı da sunulmuştur.

Günümüzde televizyon ekranlarında yayınlanan Diriliş Ertuğrul dizisi ise gerek teknolojinin verdiği kolaylıklar, gerekse Türk Milletinin tarihine olan merakı, ilgisi sayesinde kaliteli bir yapım olarak izleyicilerin büyük beğenisini toplamıştır.

Her hafta çarşamba akşamları TRT 1 ekranlarında yayınlanan dizinin ilk sezonunda 13. Yüzyılda, Kayı Obasının Tapınak Şövalyeleri ile mücadeleleri anlatılmıştır. İkinci sezonunda yine aynı yüzyılda Kayı Obasının Moğollarla olan mücadeleleri gösterilmiştir. Üçüncü sezonda ise Ertuğrul Bey'in Sadettin Köpekle birleşen yeni düşmanlarına karşı mücadeleleri anlatılmaktadır.

Tüm bu diziler milli kültürün geçmişteki görünümünü, yaşayışlarını, düşüncelerini, gelecek kuşaklara aktararak kültürün devamını sağlamak amacıyla yapılmıştır.

Literatür taraması yapıldığında görülmüştür ki bu ve/veya benzer konularda yapılan çalışmalar henüz sınırlıdır. Bu çalışmaları taradığımızda: Melis Yalçın'ın Diriliş Ertuğrul adlı dizide kullanılan etnografik iletişim kodlarını inceleyen "Popüler Kültür Ürünü Olarak Türk Televizyon Dizilerinde Etnografik İletişim Kodların Kullanımı: Diriliş Ertuğrul Dizisi Örneği" adlı çalışması; Cengiz Özmen, Harun Er ve Fatma Ünal'ın televizyon dizilerinin tarih bilinci üzerindeki etkilerini Muhteşem Yüzyıl dizisi örneği üzerinde inceleyen "Televizyon Dizilerinin Tarih Bilinci Üzerindeki Etkisi: Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneği" başlıklı çalışmaları; Gürsel Yaktıl Oğuz'un kitle iletişim araçlarının belirli rol, değer ve rolleri topluma benimsetmesini Bizimkiler adlı dizi üzerinde incelediği "Tv Dizileri ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci, Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler Dizisi" başlıklı çalışması; Ali Emre Bilis'in tarih ve medya arasındaki ilişkiyi incelediği "Popüler Televizyon Dizilerinden Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneğinde Tarihin Yapısökümü" adlı çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışmada Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin TRT 1 ekranlarında yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı televizyon dizisini seyretmesindeki kültürel etmenler incelenmiştir. Bu araştırma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören 400 öğrenci üzerinde uygulanmış, onların görüşleri doğrultusunda bir sonuç çıkarılmıştır.

Bu kapsamda tez çalışması dahilinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Kültürün tanımı, sınıflandırılması, fonksiyonları ve özellikleri nedir?
2. Kültürün beslendiği kaynaklar nelerdir?
3. Milli Kültürün öğeleri nelerdir?
4. Kültür - Televizyon dizileri ilişkisi nedir?

5. Tarihten gelen kültürün ve gelenek göreneklerin gelecek kuşaklara aktarılmasında Türk dizilerinin rolü ve önemi nedir?

Çalışma bir kuramsal ve bir uygulama olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak kültür ile ilgili kuramlar, ardından kültür kavramı incelenmiş, daha sonra kültürün sınıflandırılması yapılmıştır. Kültürün fonksiyonları ve özellikleri belirtilip, beslendiği kaynaklar açıklanmıştır. Sonraki aşamada milli kültürünün öğeleri sıralanmış ve kültür - tüketici davranışları ilişkisi, ardından kültür ve televizyon dizileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Son olarak Diriliş Ertuğrul adlı televizyon dizisinin özeti verilmiş, daha sonra dizinin kültür açısından bir değerlendirilmesi yapılarak bu bölüm sonlandırılmıştır.

İkinci bölümde ise Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören ve Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyreden öğrenciler arasında olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme kullanılmış ve “Evet”, “Hayır”, “Kararsızım” seçeneklerin bulunduğu nominal ölçekli sorulardan oluşan anket çalışması yapılmıştır. Anketten elde edilen veriler SPSS yardımı ile analiz edilerek sonuç kısmında yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. KÜLTÜR

İnsan da bütün canlılar gibi varlığını sürdürmek için doğayla etkileşimde bulunur. İnsanı diğer canlılardan ayıran özellik ise doğayla etkileşiminde kültürünü araya koymasındır. Kültür, araç gereçlerden, bu araç gereçlere anlam yükleyen değerlerden, bu araç gereçlerle iş yapıldığında faydalanılan örgütlenme biçimlerinden, iş yapmaya ilişkin tarzlardan, iş paylaşımının yarattığı insanlar arasındaki farklılaşmaları haklılaştırmayı ve kurumsallaştırmayı gaye edinen izah ve inançlardan oluşur ve doğaya karşı insanın etkinliğini artırır (Oskay, 1997:7).

Kültür sözcüğü Cultura'dan türemiştir. Latince'de, Colere, sürmek, ekip biçmek; Cultura, Türkçe'deki "ekin" anlamında kullanılmaktaydı. Culture sözcüğü 17. yüzyıla değin Fransızca'da aynı manada kullanıldı. İlk olarak Voltaire, bu sözcüğü insan zekasının oluşumu, gelişimi, geliştirilmesi, yüceltilmesi manasında kullandı. Sözcük buradan Almanca'ya geçerek 1793 tarihinde yayınlanan bir Alman Dili Sözlüğünde Cultur olarak yer bulmuştur. Etnolog G. Klemm, (1843-52) "İnsanın Genel Kültür Tarihi" başlıklı on cilt olan eserinde Cultur sözcüğünü uygarlık ile kültürel evrim olarak kullanmıştır. Sözcük buradan İspanyolca, İngilizce ve Slav dillerine geçmiştir (Güvenç, 1979:96).

1.1. Kültür Kuramları ve Kuramcıları

Kültür alanında çeşitli teoriler geliştirilmiştir. Bu bölümde ilk olarak kültür alanında geliştirilen teoriler üzerinde durulacak, ardından araştırmamızda öne çıkan teoride yer alan kavramlar incelenecektir.

Eleştirel Teori, diğer tanımlamayla Frankfurt Okulu, temelde doğayı üstün gören, insanları efsane ve mitlerden kurtaran ve neticede bireyi, insani olmayan belirlenmiş ilişkiler yasasına mahkum eden Aydınlanma geleneğine yönelttikleri totaliterlik iddiaları ile düşünce dünyasında yerlerini almışlardır. Onlara göre dünyanın büyüünün bozulması ve efsanelerden kurtarılmasının bedeli, yeni efsanelerin

yaratılması ve insani olmayan güçlere yeni bir tür teslimiyetle ödenmiştir. Araçsal akıl aracılığıyla devreye sokulan bu yeni yabancılaşma, bilim alanına da sirayet ederek her şeyi teknik yararlılık ve kişisel çıkarı indirgemıştır.

Kültür kuramı Eleştirel Teori'nin en etkili olduğu alandır. Bu alandaki kavramsallaştırması daha ziyade kitle kültürü ve kültür endüstrisi tanımlamaları ile ortaya konmaktadır. Kapitalizmin sadece ekonomi politik ile açıklanamayacak kadar karmaşık bir yapı arz ediyor olması onları bu noktaya yönelten temel etmendir. Kapitalizmin geç döneminde ortaya çıkan toplumun temel özelliği olan hegemonya ve ikna süreçlerinin kültürel boyutu onları bu konu üzerine yoğunlaşmaya sevk etmiştir. (Şan ve Hira, t.y.). Frankfurt Okulu'nun kültür endüstrisini eleştirmeye başladığı yer ve zamana bakıldığında bu ekolü bu eleştiriye mecbur kılan bazı parametreler görülmektedir. Bunların başında, toplumsal yapı ve bunun içindeki temel öge olarak bireyi belirleyen kültür alanında görülen değişim ve dönüşümler gelmektedir. Zamanın ruhundan etkilenip kültürün üretim yeri, yayılma şeklinin değişmesi bu ekolu bu alanla ilgilenmeye itmiştir. Bu ekole göre kültür, halk tarafından üretilir, halka aittir ve doğaldır. Üretici sınıf geniş kitlelerin arasında doğarak ekonomik gücü elinde tutan sınıflara doğru yayılmaktadır. Diğer taraftan bu ekolün kültür endüstrisi tanımlamasıyla eleştirdikleri kültür, ekonomik gücü elinde tutan tekellerce üretilip aşağıdaki halka, kitlelere yayılan, yapay bir kültür şeklidir. Kitleler doğal halde kültürün üreticisi durumunda iken kültür endüstrisinde tüketici konumundadırlar (Yurdigül vd., 2015:98).

Eleştirel teorisyenlerin iki temel amaçları vardır. İlk olarak, özgürleşmeyi ve aydınlanmayı, bireylerin gizli zorlamaların farkına varmasını sağlamayı ve böylece onları bu zorlamalardan kurtarıp, doğru çıkarlarının nerede olduğunu belirlemelerini sağlayacak bir yere getirmek; ikincisi ise, bireyleri, en azından kısmen kendi kendilerine dayatmış oldukları bir zorlamadan, bilinçli insan eyleminin kendi kendini engellemesinden kurtarmaktır (İçağasıoğlu Çoban ve Buz, 2008:72).

Kültür - Kişilik Kuramı, sosyolojiden çok psikolojinin etkisi altında, 1930'ların ortalarından itibaren antropologlarla psikologlar arasında kurulan yakın ilişkilerin bir sonucu olarak Kuzey Amerika'da gelişmiştir. Kuramın öncüsü ve Boas'ın öğrencisi olan Ruth F. Benedict (1889-1948), hem kültürlerde ve hem de bireyin ruh hallerinde karşılık bulan ortak tema ve başa çıkma yollarının var olduğunu öne sürmüştü.

Dolayısıyla kültürleri benimsenen bu başa çıkma yolları üzerinden tanımlamak ve sınıflandırmak mümkündür. Kültürün iç tutarlılığı, ancak bireyin sorunlarla başa çıkma kapasitesini yükselttiği ölçüde sürdürülebilir bir konuydu. Bu açıdan sorunlu kültür öğeleri zamanla ya değişerek ya da başka bir biçime dönüşerek bu iç tutarlılığın yeniden oluşmasına hizmet edecek biçimde var olabilmekteydi (www.sosyolojisi.com, 2017).

Kültür Örüntüleri (1934) adlı kitabında Benedict bireylerin ruhsal yapılarını şekillendiren iki tip kültür belirlemiştir. İlki uzlaşmacı, psikolojik ve duygusal aşırılıklardan kaçınan Apollon tipi, ikincisi ise coşkulu ve romantik, şiddete ve tehlikeye eğilimli Dionisyak tip kültürdür. İkinci Dünya Savaşı sırasında, savaşın sonlarına doğru, Japonların inatçı savaşçılığı karşısında sorun yaşayan Amerikan ordusu, Japonların bu ruh haline bir açıklama getirmek üzere Ruth F. Benedict'i görevlendirmişlerdi. Benedict, bu araştırma görevinden sonra yazdığı Krizantem ve Kılıç (1946) başlıklı kitapla Japon ruh durumuyla Japon kültürü arasındaki bu ilişkiyi kurdu. Böylece kültürü, temel kişilik yapısını biçimlendiren en önemli etken olarak kavrayan kültür-kişilik kuramı temel eserlerini vücuda getirmiş oluyordu. Bu kuram psikolojik antropoloji disiplininin gelişmesine yol açtı (www.sozriko.blogspot.com.tr, 2017).

Sosyo-kültürel kuram, öğrenme sürecinde bireyi aktif bir bileşen olarak ele alan kuramlardan birisidir. Laura, Vygotsky'nin ileri bilinç düzeyindeki davranışların kökenini bireyin dış dünya ile kurduğu sosyal ilişki ağında aradığını belirtir. Birey bu ilişki ağında çevrenin sadece bir ürünü değil, aynı zamanda çevrenin şekillenmesinde, yaratılmasında aktif olan bir öznedir. Bu diyalektik ilişki içerisinde birey öğrenmenin aktif bir bileşeni olarak ele alınmaktadır. Vygotsky'e göre eğitim ise, sadece bilişsel gelişim için bir temel değil, aynı zamanda sosyokültürel bir aktivitedir. Bu nedenle Vygotsky'nin bu teorisi Bandura'nın sosyal öğrenme çalışmasını tamamlar nitelikte kabul edilmekte, bilişsel gelişimin genel bir teorisi olarak da görülmektedir. Vygotsky, düşünme sürecinin psikogenetik ve sosyo-kültürel olarak nasıl geliştiği üzerinde çalışmış olmasına rağmen çalışmasının temelini bireysel gelişimin sosyal kaynakları ve kültürel temelleri üzerine kurar (Aylar, 2012:768).

Kültürel değerlerle ilgili çalışmalar yapan araştırmacıların biri de Geert Hofstede'dir. Hofstede'nin çalışmasının sonucunda ortaya kültürün dört boyutu çıkmıştır. Bu boyutlar yazında kültürel varsayımlar olarak da bilinmektedir. Bunlar,

bireycilik ve toplulukçuluk, güç aralığı, dişillik ve erillik ve belirsizlikten kaçınma boyutlarıdır.

Bireycilik-Toplulukçuluk: Bu boyut birey ile bireyin içinde yaşadığı toplumun ilişkisini tanımlar. Kısaca, birey olarak kişinin ne istediği ile bağlı olduğu topluluğun çıkarlarının çatışmasıdır. Bireyci toplumlarda kişiler kendilerinin ve çekirdek ailelerinin çıkarlarını her şeyin üzerinde görürken, toplulukçu kültürlerde bağlı oldukları topluluğun çıkarlarına öncelik verirler. Ayrıca bireyci kültürlerde, kişisel hedefler topluluğun hedeflerinden önce gelmekte, kişisel sorunlar topluluğun sorunlarından önce ele alınmaktadır

Güç Aralığı: Bir kurum veya toplum içindeki insanlar arasında güç dağılımının ne kadar eşit olup olmadığı ile ilgilidir. Güç aralığı, bir toplumun veya grubun bir kurumda gücün eşit dağıtılmamasını ne kadar kabul ettiği olarak tanımlanabilir.

Dişillik ve Erillik: Erillik başarı, kahramanlık, iddiacılık ve maddi başarıyı tercih etme, dişillik ise alçakgönüllülük, tevazu ve başkalarına sevecenlik gösterme olarak tanımlanmaktadır. Dişil kültürler daha insan odaklı olup, kendini öne çıkarma ile ilgilenmezken, başarıyı insan ilişkilerindeki sıcak ilişki ve yaşam kalitesi ile ölçmektedirler.

Belirsizlikten Kaçınma: Kişilerin gelecekte yaşayacakları ya da içinde bulunacakları ortamların belirsizlik derecesini ne derece müsamaha edebildiği ile ilgilidir. Belirsizlikten kaçınma da, bir toplumda yaşayan bireylerin belirsizlik durumunda kendilerini ne kadar rahatsız hissettikleri ve her şeyin belirgin olduğu, uyumun korunduğu ortamları ne kadar tercih ettiklerinin göstergesidir. Hofstede'ye göre bu boyutlar ülkelerin kültürel sistemlerinin temel unsurlarını oluşturur ve kültürün çerçevesini belirlerler (Birsal vd., 2009:248-249).

Kültürel evrimcilik, kültürlerin, kesintisiz bir süreç içinde basit biçimlerden daha karmaşık biçimlere doğru geliştiği yolundaki kuramdır. Bu kuramda kültürel evrim tek doğrultulu biçimde, bütün insanlığın evrimi anlamında ele alınabileceği gibi, tek tek kültürlerin ya da toplumların (ya da bunların bir parçasının) evrimi olarak çok doğrultulu biçimde de düşünülebilir (www.derszamani.net, 2016).

Bronislaw Malinowski'nin kültür kuramındaki düşüncelerini ise şöyle sıralayabiliriz: İlk olarak kültür temelde bir araçtır. Özellikle ihtiyaçların giderilmesi ve somut problemlerin çözümünde önemli rol oynamaktadır. İkinci olarak kültür, kurumlar halinde örgütlenmiştir. Üçüncü olarak kültürün biyolojik, aletsel ve birleştirici fonksiyonu vardır. Dördüncü olarak kültürel artık diye bir şey yoktur. Fonksiyonu olmayan bir şey toplum hayatından silinir. Artık olarak kalmaz. Bizim artık dediklerimiz fonksiyonları az da olsa devam eden toplumsal olgulardır. Son olarak kültürün temeli biyolojik ihtiyaçlardır. Kültür önce biyolojik ihtiyaçları karşılama temelinde ortaya çıkar ve zamanla karmaşık bir yapı kazanır (Aman, 2012:151).

Ziya Gökalp'in kültür teorisinde ise, millî devlet olgusunun pratik tezahürü belli evrim aşamalarından geçen bir toplumun özgün bir kültüre sahip olmasında görülür. Bu çerçevede o, kültür unsurları arasında dili, ahlakı, güzel sanatları, felsefeyi ve bilimi sayar. Milli bir devlette hükümetin milli bir karaktere dayandığını söyleyen Gökalp, böylece bir devletin temelini halkın ortak duygularından, yani kültüründen oluştuğunu belirtir. Gökalp'e göre kültür, bireyi aşan doğal bir gerçekliktir. Kültürü, bir insan ürünü olarak kabul ettiği medeniyetten kesin çizgilerle ayırır. Kültür; klan, aşiret, kavim gibi toplumları birleştiren tasavvur ve kurumların doğal şekilde bütünleşmiş halidir. Kültür, toplumun kimliğini ve sosyal dayanışmanın temelini teşkil eder, kendi içinde seyreden doğal bir evrime dayanır. Dışarıdan kendi bünyesine uygun medeniyet unsurlarını alır ve onları sindirir, uygun olmayanları ise atar. Kültürün temel işlevi ise bireyler arasında dayanışma sağlayarak, toplumun bütünlüğünü sürdürmesidir. Gökalp'in kimliği oluşturan ve sürdüren bir temel olarak kültürü görmesi ve değerlendirmesi bu noktada anlamlı bir arayıştır. Çünkü ona göre temeli kültür olan bir millette toplumsal bilinç ve dayanışma çok canlı ve kuvvetlidir. Böylelikle O, Türk milletinin içinde bulunduğu ağır şartlardan çıkışını sağlayacak yolu ve süreci tarif etmektedir. Buna göre ulusal birliği sağlayacak ve milli bilinci uyandıracak olan içsel dinamik milli kültürdür. Ziya Gökalp, milliyet gerçeğinin ancak kültür birliği sayesinde oluşacağını savunmaktadır. Onun görüşüne göre ancak dinî, ahlakı, dili, tarihi, gelenek-göreneklere olan toplumlar millettir (Çelik, 2006:6-7).

Ziya Gökalp kültürün uygarlıktan şu şekilde ayrıldığını belirtir (Gökalp, 1991:5):

- 1) Uygarlık uluslararası olduğu halde, kültür ulusaldır.
- 2) Uygarlık bir ulustan başka bir ulusa geçebilir, fakat kültür geçemez.
- 3) Bir ulus, uygarlığını değiştirebilir; fakat kültürünü değiştiremez.
- 4) Uygarlık, yöntem ve akıl aracılığıyla yapılır. Kültür, esin ve sezgi aracılığıyla yapılır.
- 5) Uygarlık ekonomik, dinsel, hukuksal, ahlaksal vb. düşüncelerin toplamıdır.
- 6) Kültür dinsel, ahlaksal, estetik duyguların toplamıdır.

Ziya Gökalp, milli devletin dayanağı olan millet gerçeğinin bir nüfusun bir arada bulunmasıyla değil, bütün millet bireylerinin katılımıyla paylaşılan milli kültür olduğunu kavramıştır. Onun düşüncesinde milli kültür, toplumu bir arada tutar ve belirli bir hayat tarzı meydana getirir (Özakpınar, 2007:26).

Gökalp'in düşüncesinde milli kültür, bir toplumun geçmişten şimdیه yapageldiği şeylerden, örf, adet, gelenek ve göreneklerden, sözlü ve yazılı edebiyattan, ahlak, estetik gibi unsurlardan ve folklorik müzik ve danslardan meydana gelir (Arslan, 2005:17).

Bizim çalışmamızda kültür konusunda geliştirilen teorilerden Ziya Gökalp'in Kültür Teorisi öne çıkmaktadır. Ziya Gökalp'in Kültür Teorisinde kültür, bir milletin geçmişten getirdiği her türlü unsurun tezahürüdür ve bu unsurlar milli karakter taşır. Bizim temel sorumuz, "Üniversite öğrencilerinin televizyonda yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyretmesindeki kültürel etmenler nelerdir?" olduğundan çalışmamızda Ziya Gökalp'in kültür teorisini temel alacağız ve Gökalp'in teorisinde öne çıkan milli kültür, gelenek-görenekler ve tarih ile üniversite öğrencilerinin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyretmesi arasındaki ilişkiyi inceleyeceğiz.

1.2. Kavramsal Çerçeve

Ziya Gökalp'in kültür teorisinde öne çıkan milli kültür, gelenek-görenekler ve tarih kavramı çalışmamızın hipotezlerini oluşturmaktadır. Kültürün özellikleri,

beslendiği kaynaklar ve milli kültürün öğeleri ile Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyretme nedenleri arasındaki ilişki ise alt sorularla analiz edilmiştir.

1.2.1. Milli Kültür

Milli kültür bir milletin aynı kültürde oluşturduğu topluluk bilincidir. Bir toplumu ayakta tutan en önemli etken milli kültürdür. Milli kültür denince öncelikle gerçekten sahip olduklarımızı gözden geçirmek doğru olacaktır. Kültürümüzün geçmişine dönüp baktığımız zaman gördüğümüz nedir? Günümüzde geçmiş kültürümüzle ilgili nelere sahibiz? Bizlere atalarımızdan miras kalan ve gelenek olarak süregelen milli kültürlerimiz nelerdir? Milli kültürün varlığının bilincinde olan halklar ve milletler, her zaman başları dik ve söz hakkına sahip olarak hayatlarını sürdürebilirler. Milli kültür olmadan bir millet varlığını devam ettiremez. Milletler öncelikli değer yargılarını birleştiren, bütünlük sağlayan en önemli etken milli kültürün varlığıdır. Milli bir kültüre sahip olmayan ve onun erdemini kavrayamayan topluluklar, her zaman kaybeder ve milli değerleri olmadan yaşamaya devam ederler (www.nnedir.com, 2017).

Üniversite Öğrencilerinin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izleme sebebiyle dizinin milli kültüre uygun olması arasındaki ilişki ankette 1., 12. ve 13. sorularla analiz edilmiştir.

1.2.2. Gelenek ve Görenekler

Gelenekler ve görenekler, kültürün en önemli kaidelerini içeren çok uzun bir tarihi barındırır. Dünya üzerinde varlığını çok eski zamanlardan beri sürdüren kavim olan Türklerin, tarihten getirdiği zengin kültürel değer, gelenek ve görenekleri mevcuttur (Çetin, 2009:64).

Bir milletin iç dünyasını ve hayata nasıl baktığını gözler önüne seren geleneklerdir. Aynı şekilde örf ve adetler de, bir topluluğun geçmişini, bundan da öte, insan topluluğunun çok eski tarihlerde oluşmuş düşünce aşamalarını anlamada önemli bir araç olarak görülmektedir. Buna göre doğum, evlilik, ölüm gibi olgular insan yaşamında başta gelen dönüşümler olarak kabul görmektedir (Gündüzöz, 2015:123).

Gelenek ve görenekler, toplumlari bir arada tutan ve gemiŖle baē kurmalarini saylayan kültür kaideleridir. Kültür, bir milletin deēer yargulari, zevkleri, dŖnce Ŗekilleri, inanç sistemlerini içerir. İnsan topluluklari, yaŖadıkları yerden baŖka bir coērafyaya gemiŖ olsalar da bu unsurlari beraberlerinde götürüp oralarda da bunlari sürdürmektedirler (Turhan Tuna, 2006:149).

Bütün toplumlar, iyiyi, kötüyü, güzeli, çirkini, yaŖamaya ya da lme deēer olanın ne olduēunu belirleyen insan davranıŖına bir ölçü koymuŖtur. Sahip olunan deēerler insan davranıŖlarını ynlendirdiēi ve o toplumdaki tüm bireyler tarafından benimsediklerinden bunlar arasında aynılaŖma ve kalıplaŖmaya yardım etmektedir (Tan, 1981:37).

Kültür, bir toplumu diēer toplumlardan ayırır ve temel unsuru da geleneklerdir. Türk Milletinin bazı gelenekleri, sanat, dil, din, devlet kurma geleneēidir. Türk dilinin estetiēi, gramer yapısı diēer toplumların sahip olduēu dillerden farklılık gösterir. Bilim dil ile yapılır, dŖnce dil ile dile getirilir, tecrübeler gelecek kuŖaklara dil ile aktarılır. Türk Milleti tarihin hiçbir döneminde devleti olmadan yaŖamamıŖ, buna ek olarak aynı dönemde farklı coērafyalarda birden fazla devlet kurmuŖtur. Dilini ve devletini yitiren toplumlar zamanla yok olup gitmektedir. Dünya üzerinde varlık gösteren birçok toplum dil ve toplumlarını muhafaza edemediklerinden yok olup tarihe karıŖmıŖlardır. Türk Toplumunun sahip olduēu gelenekleri gelecek kuŖaklara aktarması gerekmektedir (Dikici, 2001:257-258).

Orta Asya'dan Anadolu'ya g etmekle Türkler yeni yerleŖtikleri bu coērafyada karŖılaŖtıkları yeni Ŗartlara uyum saēlamak zorunda kalmıŖlardır. Farklı yörelerden geçilerek yapılan bu zor ve uzun süren g, Türklerin farklı kültürlerle karŖılaŖmalarına olanak vermiŖtir. Fakat bilhassa Rumlardan etkilenmenin yanında, eski gelenek ve göreneklerini muhafaza etmeyi baŖarmıŖlardır (Gündüzöz, 2015:125).

Üniversite ērencilerinin DiriliŖ Ertuērul adlı diziyi izleme sebebiyle dizinin gelenek ve göreneklerine uygun olması arasındaki iliŖki ankette 2., 14. ve 15. sorularla analiz edilmiŖtir.

1.2.3. Tarih

Bir ulusu yani kültürü oluŖturan niteliklerden biri olan tarih, bir toplumun aēlar içindeki görünümüdür. Tarih gemiŖtir, lakin bu gemiŖ Ŗimdinin ve dnn bireylerini

birlik içinde birbirine kenetleyip geleceğe bağlar. Bireyler arasında kader birliği sağlar. Aynı ulusa bağlı bireyler tarih aracılığıyla bağların farkına varırlar. Tarih bir milletin zaman içinde geldiği yerden gittiği yeri gösteren bir kültür faktörü olarak o millet için önemli bir yere sahiptir.

Geçmişin özdeş kültür mirasını şimdiye aktaran tarih, bireyi geçmişin ağır yükünden kurtarır. Bu miras, bireye ya da topluma kendini, böyle olmasının nedenini ve nasılını anlatır. Birey, ortak kültür mirasının bilincine vardığı zaman kendini özgür hisseder. Böylece birey onu kabul de edebilir, ret de edebilir. Yaşanılan günü anlamlandırmak, gelecek için hazırlık yapabilmek, güvenilir, sağlam bir tarih bilincini gerektirir. Tarih, geçmişin kuşaktan kuşağa öğretilmesiyle olan bir ilerlemedir. Bu süreçte, geçmişten öğrenilenler, tecrübeler geleceğe aktarılmaktadır. Geçmişteki tecrübeler, yaşananlar gelecek kuşakların yararlanabilmesi için kaydedilmektedir. Tarihin önemli ödevlerinden biri, geçmişteki kültür normlarının kaydedilerek zenginleştirilmesi ve yönlendirilmesidir (Koçak, 2010).

Üniversite Öğrencilerinin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izleme sebebiyle dizinin Türk tarihini yansıması arasındaki ilişki ankette 6. ve 16. sorularla analiz edilmiştir.

1.3. Kültürün Sınıflandırılması

1.3.1. Popüler Kültür

Popüler, en basit anlamda halka ait olarak tanımlamaktadır. Ancak günümüzde kavram "birçok kişi tarafından sevilen veya seçilen" manasında kullanılmaktadır (Erdoğan, 2004:3).

Popüler Kültür, gündelik yaşama hakim olan kültürdür. Yönetici sınıfların, kültürel değerleri ve gelenekleri, egemen ideolojileri doğrultusunda yeni formüller olarak yansıtıp oluşturdukları ve bağımlı olan bireylere sundukları kültür olarak karşımıza çıkar (Coşgun, 2012:840).

Ersan Çiftçi'nin Pınar Solmaz'dan aktardığına göre ise popüler kültür: "En genel anlamıyla, hızlı üretilen ve hızlı kaybolan, tarihsel önem, derinlik ya da süreklilik iddiası olmayan, elitlik özelliği taşımayan, ortalama insanların sahip olduğu kültürel özellikler olarak ele alınmaktadır" (Çiftçi, 2010:152).

Popüler kültür kullanım ve tüketim kültürüdür: Bu kültür popülerin üretiminin ilk aşamasından son safhasına kadar mevcuttur. Popülerin üretilmesinde, başka

popülerler devreye girer: Popüler spor, popüler sporcu ve sanatçılar, popülerleşen düşünceler ve ideolojiler, popülerleştirilmiş anneler ve kaynanalar, popüler televizyon ve televizyon programları, popüler dergi kahramanları ve elbette zaman ve dilin sınırlarını aşan popülerlerin en popülerleri olan seks ve seksüel umutlar (Erdoğan, 1999:22).

Popüler Kültür, Batı'da sanayileşme ve modernleşmeyle eş zamanlı olarak kent kültürü olarak ortaya çıkarak kentte gün boyu çalışan insanlara, sorunlarını ve yorgunluklarını unutturan "gündelik hayatın kültürü" olarak kabul edilmiştir. Bu yeni düzenin oluşturulması ve yaygınlaştırılmasında özellikle kitle iletişim araçları önemli yere sahiptir. Televizyonun önde gelen kitle iletişim aracı olması nedeniyle, kültürün eğlenceye dönüşmesinde etkisi büyüktür. Televizyon sayesinde olaylar ve olgular popülerleştirilmekte ve magazinleştirilmektedir. Toplumsal ve siyasi olaylar da dahil birçok olay ve olgu izleyiciye gerçek değerinin dışında yansıtılmaktadır. Bu kavramla beraber bireyler, haberleri de popüler unsurlarla algılamakta, yansıtılan haberleri tüketerek kitle insanına dönüşmektedirler. Sunulan olaylar magazinleştirilip, gündelik hayat realitesinden sıkılan insanlara bir tür kaçış sunulmaktadır. Bu yapılırken de, insanlara gelecek için yeni bakış açıları sunulmamakta; düzenin en iyisi olduğu vurgulanıp toplumsal gerçeklik sürekli tekrarlanmaktadır (Güllüoğlu, 2012:65).

1.3.2. Halk Kültürü

Halk kültürü, milletlerin ayırt edici kültürel özelliklerinin esasıdır. Halk kültürünün ürünleri kültürel yapının, yaşama biçiminin en iyi tanıkları ve taşıyıcılarıdır (Sarıkaya Hünerel ve Er, 2012:180).

Halk kültürü ürünleri devingen kültür topluluğunun kendine mahsus dünya anlayışına ve değerler sistemine göre şekillenir (Artun, 2005:1).

Halk kültürü ürünleri, belli bir kültür birikimi, bakış açısı ve inanç sisteminin, yaşam şeklinin anlatıcılar tarafından benimsenip yorumlanmasıyla kendine özgü anlatımlara dönüşür. Anonim ürünler, kişisel yaşantının sosyal örnekleridir. Anadolu halkının dünyaya bakışının yanında estetik modelleri de halk kültüründe temsil edilir. Kültürel çevrenin değişmesiyle sosyal kuralları etkileyen farklılık ve değişimler halk kültürüne yansır.

Bir yöredeki kültürel ürünlerin tamamı halk kültürüdür. Toplumun sosyo-ekonomik enerjisini oluşturmakta, kültür birliği yaratmaktadır. Temellerinden biri de yerelliktir. Gelenekler gibi, yerellik taşıyan günlük yaşam gitgide çeşitli faktörlere bağlı olarak yaşam içinde görülür. Bireyselleşmenin toplumsallaşmış hali olan halk kültürü ürünleri değişik şekillerde iletişim sağlama işlevini de görür.

Kültür varlığının önemli bir kısmını halk kültürü oluşturmaktadır. Halk kültürü yüzyılların tecrübelerinden süzülerek, nesilden nesile aktararak günümüze ulaşan değerlerdir. Sözlü gelenekte sürdürülen ürünlerle beslenen halk kültürünün özünde, bağlı olduğu kültüre ait değer ve ahlak anlayışı vardır. Halk kültürü ürünleri, toplumsal ve sosyal birlik oluşturarak benzer ve kültürel özellikleri bulunan toplulukların ürünleridir (Artun, 2005:3).

Altuğ Ortakçı'nın Umay Günay'dan aktardığına göre halk kültürü (Ortakçı, 2012:69):

Halk arasında mayalanmış, halkın kültür yapısını belirleyen, yaşadığı toplumun dokusudur. Halk kültürü, toplumsal yaşamda uyum sağlayıcı birlikteliği pekiştirici, dayanışmayı artırıcı özelliklerini sürdürerek bir işlev üstlenir. Halkın kendi kültürü ile yabancılaşmasını önler. Halk kültürü ürünlerinin halkın ortak duygu ve düşüncelerini dile getirmeleri bakımından Türk kültürünün korunmasında, yaşatılmasında önemli işlevleri vardır. Halk kültürü, her uygarlığın yaratıcısı olan insanların kimlik ve kişiliğinin temel belirleyicisidir.

1.3.3. Yüksek Kültür

Belli değerlerini muhafaza eden, birlik ruhu yerleşmiş ve bireysellelikle birlikte sosyalliği de dikkate alan toplumlarda gelişen kültür biçimi yüksek kültür olarak adlandırılmaktadır (Özgür, 2007:33).

Bu kültürde yüksek kavramıyla bir sınıfı diğerlerinden ayırt eden ve bu ayırt ediciliğin muhafaza edilmesi kastedilmektedir. Yüksek kültür elitler kültürüdür. Geçmişteki yüksek kültür ürünlerini içerir. Keşfeden, yaratan ve devrimci bir kültürdür. Geleceğe dönüktür. En benzersiz kültürdür (Erdoğan ve Alemdar, 2005:44).

Yüksek kültür geniş bir kültürün parçası olmakla beraber toplumun daha küçük bir parçasını ihtiva eder (Şentuna, 2013:112).

Harbert J. Gans Popüler Kültür ve Yüksek Kültür başlıklı yapıtında yüksek kültürün özelliklerini şöyle sıralar (Gans, 2007:110-111):

- a) Üst kültürün izleyicisi ve çeşitliliği diğer kültürlerle kıyaslandığında bellidir. Hedef kitlesini oluşturan insanlar aynı çevreden gelen, aynı sosyo-kültürel yapı içerisinde yetişmiş aynı düzeyde eğitim almış insanlardır.
- b) Biçimi oldukça karmaşıktır, belirli bir kitleye ve estetik bakışa hitap etmektedir.
- c) Tüketicileri yüksek eğitilmiş kişilerdir.
- d) Bilinen ünlü bir yaratıcısı vardır.
- e) İlk değerlendirmesi yine yüksek beğeni sahibi gruplar ya da eleştirmenler topluluğunca yapılmaktadır. Ekoller ve küçük gruplardan oluşmaktadır.
- f) Üst kültürde tüketim ortak olarak yapılan bir eylem değildir. Üst kültür, ürünleri ve maliyetleri diğer kültür ürünleriyle kıyaslandığında oldukça yüksek fiyatlara sahip olduğu için temelde tek başına tüketilmektedir. Benzer çevrelerden gelen kişiler benzer alışkanlıklara sahip olsa da üst kültür öncelikle birebir kişiyi hedef almaktadır.
- g) Üst kültürde seçimleri ürünün yaratıcısı yönlendirmektedir. Kişi yaratıcının öngördüğü fikirleri aynen benimsemek zorunda değildir; isterse eleştirebilir ki bu eleştiri üst kültür için daha önemlidir ve onu diğer kültürlerden ayırmaktadır.
- h) Üst kültürde yaratıcı izleyici uçuşunu çok daha küçüktür, çünkü izleyici sayısı daha azdır. İzleyici kitlesi daha homojendir ve çoğunlukla yaratıcıyla aynı eğitsel ve sınıfsal geçmişten gelmektedirler.
- ı) Kültür kendini seçkin gören ve ayrı tutan küçük bir topluluğa hitap ve hizmet ettiği için, ürünlerini kitle medyasınca yaymayı düşünmez. Sanatı, galeriler aracılığı ile dağıtılan özgün yapıtlardan oluşur; kitapları dışarıdan para desteği alan basımevlerince ya da saygınlığı maddi çıkarlardan üstün tutan kimi ticari yayınevlerince basılır.
- i) Üst kültür, kültür ürünlerinin yapılmasına çok özen gösterir. Çeşitli öğelere verilen görece önem zaman içinde değişse bile, üst kültürde biçim, malzeme, yöntem, açık içerik, örtülü simgelem gibi konular arasındaki ilişkiler hep titizlikle ele alınmıştır.

1.3.4. Kitle Kültürü

Kitle kültürü sanayi devrimini takip eden süreçte görülmeye başlamıştır. Kitle kültürü kavramıyla, endüstriyel tekniklerle üretilen ve çok geniş kitlelere yayılmış tüm karşıt güçleri, davranışları, mitler veya temsilleri tanımlamak arzu edilir.

Erol Mutlu'ya göre kitle toplumu, kitle halindeki insanların oluşturduğu, insanlar arasındaki ilişki biçimlerinin kitle iletişim araçlarıyla meydana getirildiği, modern toplumsal formasyonu anlatmak için kullanılan bir terimdir (Mutlu, 1995:213).

Ünsal Oskay'a göre, "Kitle kültürü, yöneten ile yönetileni, varlıklı ile yoksulu, özgür olan ile olmayanı, mutsuz insan ile onu mutsuz kılan toplumsal realiteyi özdeş kılacak bir yanılsama oluşturma işleviyle üretilir" (Oskay, 1998:152).

Doğrudan doğruya ekonomik ve ideolojik bir egemenlik aracı olarak kullanılan kitle kültürünün ardında özgürlüğe dayanan, emekçilerin yaşama koşullarından uzaklaşmayı amaçlayan, ayrıcalıklı bir yaşam tarzına yönelik burjuva bireyciliği yatmaktadır (Gönenç, 2002:130).

1.4. Kültürün Fonksiyonları

Kültür, hayatın ne olduğu ve olması gerektiğini anlatan değerler, tutumlar ve harekete geçme standartlarıdır. Bu düşünceler, neyin doğru ya da yanlış olduğu, neyin iyi ya da kötü olduğu, kişinin yapabilecekleri ve onları nasıl yapması gerektiğine dair davranışlar ortaya çıkarmaktadır (Ay, 2005:32). Kültür, ortaya çıkabilecek problemlere çözüm yolları üretir.

Kültürün Fonksiyonları şu şekilde sıralanır (MEB, 2004: 9-10):

- a) Kültür en genel anlamda bireylere, gruplara, toplumlara yaşam için gerekli davranış kalıplarını (değerler, yazılı ve yazısız normlar, araç ve gereçler) sunar.
- b) Kültür, toplumları, ulusları, grupları, birbirinden ayıran, onları özgün kılan bir işleve sahiptir. Kültür, içerdiği özelliklerle bir toplumu kendine özgü kılar.
- c) Bir toplumda, kültürün temel değerleri birey ve gruplara benimsetilerek toplumsal bütünlük ve uyum sağlanır.
- d) Kültür, bireye toplumsal bir kişilik (kültürel kimlik) kazandırır.
- e) Kültür, bireylerin doğal çevreyi kendi istek ve çıkarları doğrultusunda yeniden şekillendirmesini, anlam vermesini sağlar. İnsan, kültürün maddî öğeleri ile doğal çevreye şekil verir.

Onur Demir'in Fatih Kocacık'tan aktardığına göre ise kültürün fonksiyonları şu şekildedir (Demir, 2010:12-13):

- a) Kültür, toplumları birbirinden ayırmaya yarayan bir işaret gibidir.

- b) Kùltür, toplum değerlerini bir bütun haline getirir ve bunları sistematik bir şekilde taşır.
- c) Kùltür, toplumsal dayanışmanın temellerinden birini oluşturur.
- d) Kùltür, sosyal kişiliğin oluşmasında başat faktördür. Her toplumun insanı o toplumun kùltürünü taşır. Dolayısıyla kùltür insanların kùltür kartıdır.
- e) Kùltür, sosyal davranışları düzenler. Sosyal davranışın çeşitli parçalarını birbirleriyle ilişkilendirerek bir bütun haline getirir.
- f) Kùltür, iletişim görevi yapar.
- g) Kùltür, davranış standardı oluşturur.
- h) Kùltür, toplumdaki diğer bireylerin eylemleriyle muhtemel tepkilerini tahmin etmemizi sağlar.
- i) Kùltür, bireye gerekli bilgi ve beceriyi kazandırır.
- j) Kùltür, kendimizi aynı kategoriye koyduğumuz, benzer birikim ve niyetlere sahip diğer insanlarla kendimizi özdeşleştirme olanağı sağlar.

1.5. Kùltürün Özellikleri

Şerafettin Turan'a göre kùltür hangi biçimde tanımlanırsa tanımlansın, içeriği ve kapsamı ne olursa olsun, her olgu, kavram ya da değer gibi o da kendine göre özellikler içerir. Hangi toplum, millet ve ümmet olursa olsun, hepsinde oluşum aşamasından başlanıp tarih boyunca görülüp saptanabilir (Turan, 2014:24).

Kùltürün özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1.5.1. Toplumsallık

İnsanlar arası etkileşimden doğan ve gelişen kùltür toplumsaldır ve her toplum kendisine özgü bir kùltürle yaşamını sürdürür.

Her nesil kendinden önceki nesilden edindiklerini ve kendisinin kùltürel bütüne katkılarını sonraki nesle aktarmaktadır. Bu sebeple kùltür insan için kendi toplumunun bir mirasıdır. Yani insan, kùltürü önceki kuşakların tecrübelerinin bir ürünü olarak devralmaktadır (Güney, 2014:26).

Kùltürü toplum ortaya çıkarır, gelişmesi de toplum aracılığıyla olur. Tutum ve davranışların tek başına bir anlam ifade edebilmesi için davranışların kùltürel ortamda ortaya konması gerekir.

Toplumsallaşma, değer ve normlarının bireylere aktarılması olarak tanımlanabilir. Birey toplumda nasıl hareket edeceğini öğrenir. Bununla beraber, birey sahip olduğu ya da toplum tarafından aktarılan rollerin ve sahip olunan statülerin gerektirdiği davranışları, toplumun beklentilerini öğrenir. Toplumsallaşma sürecinde toplumun bir üyesi olmayı, toplumca kabul edilen davranış kurallarını, davranışlara yön veren, bunları belirleyip biçimlendiren toplumsal ve kültürel değerleri öğrenir. Bununla kalmayıp, bu değerleri içselleştirerek kendine mal eder ve bu doğrultuda davranmaya başlar. Kısaca, birey toplum ile bütünleşerek onun bir parçası haline gelir (www.turkebilgi.com, 2017). İnsan var olduğu toplum ile kaynaşarak o toplumun kültürünü öğrenir ve benimser.

Bireye ait kültür yoktur. Toplumsal olarak kazanılan kültür yaşanır ve bir sonraki nesle aktarılır. İnsan tek başına bir kültür icat etse de, bu icadın kültüre aykırı olması onun dışlanmasına yol açabilir. Bireylerin farklılıkları elbette ki vardır; fakat bu farklılıklar toplumsal hayatın belirlediği çizgiler içinde mümkün olur. Bundan dolayı bu çizgilerin aşılması bile toplumsal bir etkinliği gerektirir. Bu yeni toplumsallık, yeni koşulların veya yeni dünya görüşlerinin beslediği bir zeminde hayat bulabilir ve belki zaman içinde kabullenilir. Diğer taraftan insanın herhangi bir diğer canlı türü gibi kendi kendine hayatını sürdürmesi de imkansızdır; var olabilmek için her zaman başka insanların desteğine ihtiyaç duyacak, nasıl hareket etmesi, hatta nasıl düşünmesi gerektiğini bu toplumsallığın kurduğu birlikler içinde öğrenecektir. Bundan dolayı toplumsallık, kültürün gerektireni, zorunlu koşuludur.

Toplumsallık kültürün en önemli özelliğidir. Kültür olmadan toplum var olamayacağı gibi, kendisini koruyucu özellik gösteren ve gelişmesine olanak sağlayan toplum olmadan da kültür varlığını sürdüremez. Bununla beraber her toplum kendine özgü bir kültürel yapıya sahiptir ve o yapı o toplumun ayırt edici en önemli özelliğidir (MEGEP, 2007:6).

Davranışlarımızın büyük bir çoğunluğu öğrenilmiştir. Öğrenmek toplumsallaşmayla gerçekleşir. Toplumsallaşma, insani davranışların öğrenilmesidir. Bireyin dünyaya gelmesiyle başlar. Dili, yaşadığı kültürün öğrenilmesi ve bunun gelecek nesillere aktarılmasını içerir. Topluma yeni dahil olan bireylerin var olan kültürü, yaşam biçimini öğrenmelerinde yardımcı olur. Toplumdaki yeni üyelere, o

toplumdaki görenek, değer, tutum ve davranışların ne olduğu öğretilir (www.davranisbilimlerineiris.wordpress.com, 2016).

1.5.2. Tarihsellik

Oğuz Öcal'ın Takiyettin Mengüşoğlu'ndan aktardığına göre (Öcal, 2011:1478):

İnsanı insan kılan hususiyetlerden birisi de tarihsel bir varlık oluşudur. Tarihsellik, en kısa ifadesiyle devralmak, devralınanı geliştirmek ve devretmektir. Diğer bir ifadeyle, zamanın geçmiş, şimdi ve gelecekte oluşan üç boyutuyla diyalektik ilişki içinde olmak; geldiğini, şimdi-burada olduğunu ve gideceğini bilmek demektir.

Kültür unsurları ve gelenekler spontane oluşmaz ve birden ortaya çıkan değerler de değildir. Kültürün inşası, bilimde olduğu gibi dünya görüşünün, tarihin, bilgi geleneğinin inşa edilmesi ve toparlanan bilginin tanımlanması gibi aşamalardan geçilerek tamamlanabilir (Aslan, 2015).

Kültür nesilden nesile intikal ederek sürekliliğini devam ettiren, adaptasyon sürecinin ve birçok sosyal etkileşimin etkisiyle dönüşerek var olan bir bütündür. Fakat kültürün gelecek nesillere nakledilerek yaşamın sınırını aşan bir öneminin bulunması onun değişmesine mani değildir. Kültürün değişmesi zaman zaman yavaş, zaman zaman hızlıdır. Örneğin sanayi toplumuna geçiş, değişime maruz kalan toplumların kültürünü de değiştirmeye mecbur bırakmıştır. Fakat belirtmek gerekir ki, teknolojik ve ekonomik değişim kültüre birebir yansımaz. Maddi değişimlere nazaran kültürün değişimi daha yavaştır. Eski kültürel özellikler varlığını bir nebze de olsa sürdürür ve ancak zamanla etkisini yitirerek yok olabilir.

Kültür karmaşık bir bütündür ve onu oluşturan öğeler hiçbir toplumda kısa bir zamanda ortaya çıkmamıştır. Kültürel öğelerin sayısı ve sırası ne olursa olsun, bunlar toplumun tarihsel yaşam süreci içerisinde ve çok geniş bir zaman sürecinde oluşmuş, yayılmış, belirleyici simgeler olagelmışlerdir (Turan, 2014:24-25).

1.5.3. Kalıtsallık

Kültür öğrenilerek sürdürülür ve kuşaktan kuşağa aktarılır (Güney, 2014:28).

Kültür ya da onun kapsamındaki öğelerin öğrenilen değerler olduğunun en açık belirtisi, doğumuyla beraber annesinden ya da toplumdan alınıp ayrı bir kültürde yetiştirilen çocuğun o toplumda geçerli olan değerleri öğrenerek içselleştirmesidir.

Kültürel bilginin iletimi, bilginin fiziksel olarak ortaya çıkmasının yanı sıra bilgi yığınının çoğalmasını da gerektirir (Aunger, 2011:48). Böylece kültür kuşaktan kuşağa aktarılır.

Genetik kültür tanımlamasına göre kültür, geçmişte var olan davranış değerlerinin gelecek kuşağa devredilen sonuçlarıdır. Bu sonuçların devredilmesinde genetik faktörlerin rolü vardır. Oysa bir kültürel nitelik olan kalıtsallık niteliğine göre kültür aktarımında genetik faktörlerden ziyade, tutum ve davranışların kalıtsallaşması rol oynar. Kalıtsallık niteliğine göre kültür öğeleri, doğum yoluyla geçen öğeler değildir.

Tarih içinde yoğrulan ve ilerleyen kültür, bu özelliğinden dolayı tarihsel bir kalıttır. Bundan dolayı kültürü toplumsal kalıtımın özel bir anlatımı olarak değerlendirenler de olmuştur. Ancak toplum içindeki bireylerce aynı şekilde öğrenilmesi gerekli bir kalıt söz konusudur (Turan, 2014:25).

1.5.4. İşlevsellik

İnsanların sosyalleşmesi toplum ihtiyaçlarını gideren davranış ve roller içerisinde olur (www.psikolojiportali.com, 2017). Kültürün diğer bir özelliği de toplum yaşamında bir yerinin, görevinin bulunmasıdır. Toplumlar bir bütün olarak birbiriyle ilintili parçalardan meydana gelen yapılardır. Her bir parça sistem içinde bütünle ilişkisi içinde anlam kazanır. Bundan dolayı toplum, birbirine bağlı, sistemin bütünleşmesine katkıda bulunan öğelerden oluşan bir yapıdır.

Kültür öğeleri, toplum içinde birlik halinde yaşayan insanların belli bir yaşama biçimini beraber idame ettirdiklerinde ortaya çıkan her türlü gereksinimlerini karşılayan araçlar, davranışlar ve değerlerdir. Bununla beraber bunlar denenmiş ve geçerliliği kanıtlanmış çözüm yolları demektir. İnsanoğlu doğası gereği karşılaştığı ya da yakın gelecekte karşılaşacağı problemlerin çözümü için, geçmiş tecrübelerine başvurmak

eğilimindedir. Diğer taraftan, kültürel ortamın bireyler için bağlayıcı niteliği vardır. Kişiyi o çözüm yollarını izlemeye, o değerleri toplumla paylaşma ve ortaklığa yönlendirir (Turan, 2014:26).

İşlevsellik, kültürün, toplumsal yaşamda bir yerinin, görevinin bulunmasını açıklamaktadır. Kültür insan eseridir ve insanlar kültürü oluşturduğu gibi kültürden etkilenirler. Günümüzde toplumdaki kültürel birikim insan davranışlarını belirler (Arslan, 2007).

Kültürü yaratan nedenin sadece insan olduğu sanılmaktaydı ve insan "neden", kültür de "sonuç" sayılmaktaydı. Kültürel araştırmalarının gelişmesi ile birlikte bu görüş yanlışlanmıştır. Günümüzde insan davranışları büyük oranda toplumdaki kültürel birikimden etkilenmektedir (www.halkevi.blogcu.com, 2016).

Kişi, kendi ihtiyaçlarını gidermeyle beraber toplumla iletişim halinde ve etkili olabilmek için de toplumda geçerli olan kültürel normlara uymak zorunluluğu hisseder. Aynı toplum ya da ulus içerisinde yaşarken kentten kırsal kesime giden ve geçici bir süre için de olsa orada kalan bir kişinin ya da o bölgeden oy isteyen bir politikacının giyimini, konuşma ve davranışlarını bölgeye uydurmak gereğini duyması, kültürün işlevselliğine örnek olarak gösterilebilir (Turan, 2014:26-27).

1.5.5. Birlik İçinde Çokluk

Toplumların sahip olduğu kültürler daha dar kapsamlı alt kültürlerin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Turan, 2014:27). Alt kültürlerin bileşimiyle kültürler meydana gelir. Genel kültür veya üst kültür denilen olgu, çeşitli alt kültür unsurlarının bir araya gelmesiyle oluşur. Yerel kültürler, sınıf kültürleri veya daha geniş anlamda bölgesel kültürlerden alt kültürler oluşur. Üst kültür ya da genel kültür, alt kültürlerin bir araya gelmesiyle oluşur.

Ulusal kültürün oluşumunda etkisi olan daha alt basamaklara (kırsal ve kentsel çevre, toplumsal sınıflar, dinlere, mesleklere, parasal olanaklara, düşün ve sanat akımlarına göre süreklilik gösteren bir takım özel kültürler) kimi zaman alt kültür, sınıf kültürü veya bölgesel, yöresel kültür denilmektedir. Bu alt ya da yerel kültürlerin, diğer alt kültürel unsurlarla uyum içinde bir arada bulunmasıyla ulusal kültür olarak adlandırılan bütün sağlanmış olur. Burada önemli olan, ayrılıkların bütün ile temelde bir aykırılık, çelişki göstermemesidir (Yıldırım, 2003).

Her kültür içindeki alt kültürler birbirleriyle ahenk içinde varlığını devam ettirerek bütünle çelişkiye düşmeden ulusal kültürü bütünleyen bir parça niteliğindedir.

1.5.6. Devingenlik ve Değişkenlik

Kültür edilgen değildir ve zamanla gelişim ve değişim gösterir. Kültürde maddi öğeler daha hızlı değişim gösterir. Birey aldığı kültürü hayatına katar ve farkında olmadan kültürde ufak değişiklikler yaparak sonraki kuşaklara aktarır. Bu sebeple kültür değişken ve devingen niteliktedir (Arslan, 2007).

Toplumsal değerler ve olgularda olduğu gibi kültürde de en göze çarpan özellik devingenlik ve değişkenliktir. Devingenlik, insanın hayatı boyunca etkisini hissedebileceği bir durum olmakla beraber, değişkenlik genelde oldukça yavaş olduğundan dolayı görülmemekte, yok farz edilmektedir (Parıltı, 2006:15).

Kültürün kuşaktan kuşağa aktarılan bir miras olması onun değişmediğini göstermez. Çünkü yeni kuşak yaptığı değişim ve gelişimlerle kültürün zenginleşmesini sağlar. Bundan dolayı kültür statik değildir. Var olan kültüre eklemleme yapıldığı gibi çıkarmalar da yapılır. Bu çıkarma işlemi genellikle ihtiyaçlarla ilgilidir. Yani ihtiyaçlara cevap vermeyen kültür öğeleri değiştirilir (Güney, 2014:27).

Toplumsal gelişmeyle beraber oluşan her aşamada kendine özgü bir kültür oluşur. Toplumsal gelişmeyle oluşan aşama kendi kültürünü oluşturmasının yanında, geçmiş kültür mirasının üzerine kendi kültürünü ekler.

Eski kültürden insana geçen etkileşim insanların etkinliği ile yeni bir kültür yaratarak sürekli devingen bir yapı oluşturmaktadır. İnsan toplumlarının tarihi incelendiği zaman böylesine bir sürecin hemen her yerde ve dönemde işlediği anlaşılmaktadır (Çeçen, 1985:117).

Evren tarihsel bir devinim halindedir. Her şey hareket eder. Varoluş sürekli bir oluş veya bir çözülme sürecindedir. Bu süreçlerin ikisi de bir hayatı ve devinimi gösterir. Kültür de bunun gibidir. Fakat kültürel devinim daha kapsamlıdır. Bir ağacın büyümesine benzer. Yavaş ancak süreklilik arz eder. Zaman içinde kültür de devamlı bir değişim gösterir ve bu süreçte yeni unsurları içine alır. Kültür değişerek yeni bir bütün haline gelir.

Kültürün bir diğer niteliği de değişimdir. Kültür toplumsal süreç olduğu gibi etkileşimle birlikte var olur. Kültürel etkileşme ya da kültürleşme “devamlılık” şeklinde

ilerler. Değişim akan bir nehre benzer. Su her zaman var görünür; fakat hiçbir zaman aynı su değildir. Kültür de buna benzer; topluma ait bir kültür hep vardır, fakat bu kültür hiçbir zaman aynı değildir ve hep değişim gösterir.

1.6. Kültürün Beslendiği Kaynaklar

1.6.1. Dil

Dil, insanın var oluşa attığı ilk adımdır ve onunla varlık bulur (Erenoğlu, 2008:65). Dünyayı anlamlandırmamızda, onu temsillere ayırıp kavram atfetmemizde, kavramlar yoluyla hakkında bir düşünceye sahip olmakta ve onun ne olduğu ya da olabileceğini anlamamızda bir yol göstericidir (Yıldız, 2014:123). İnsanlar arasındaki etkileşimin doğrudan taşıyıcısıdır. Kullandığı araçlar, insan arzuları, duyguları ve düşünceleri ile yaşam biçiminin zenginliğini yansıtan kelimeler ve dil kalıplarıdır (Tosun, 2005:137). İnsanlar arasındaki iletişim yöntemi olarak, bizim dışımızda yer almakla beraber, topluluk halinde yaşayan insanların bulunduğu her yerde görülür. Dil her zaman iletişimi kullanır (Perrot, 1998:7).

Dilin varlığını sürdürmesi kültürden beslendiği gibi, bir dilde ifade edilen, bir ulus tarafından üretilen her şey kültür kavramına girer. Gün boyu iletişim halinde olan insan, dili üretir ve bunun farkında değildir. Dilin duygu ve düşünceleri taşımasının nedeni günlük yaşamın içinde olmasıdır (Kaplan, 2015:142).

Kültür, bir sonraki nesle aktarılması gereken tarihsel bir olgudur ve kültür öğelerinin öğrenilip gelecek nesle intikal ettirilmesinde dil önemli bir yere sahiptir. Bir kültürün ihtiva ettikleri ve niteliklerini anlayabilmek için, onun dil yönünden dayandığı anlamlar sistemini bilmek gerekir. Bundan dolayı dil, kültürü oluşturan bir öğedir ve onu oluşturmak için başvurulan bir gereç niteliği vardır. Bununla beraber dil, bir milleti meydana getiren ve ulusallığı oluşturan asıl etmenlerden biri olarak da sosyal yapıda önemli bir yer tutar (Turan, 2014:57).

Tarihte belli dönemlerde, belli bir yörede, belli şartlarda yaşamış ya da yaşayan milletlerin, geçmişi bugüne taşıyan kültür aktarıcısı işlevi gören dil, bir milletin kültürel kimliğini gösteren bir yapıdır. Bu yapı, bir kültürü farklılaştıran ya da birleştiren faktörlerin neler olduğunu görmemizi sağlar (Berbercan, 2010:915).

Sözlü olsun, yazılı olsun, her türlü kültür ürünü dil kullanılarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Gelecek nesiller sahip olduğu dili öğrenmekle, sadece o dili öğrenmekle kalmamakta, bunun yanında geçmişte atalarının kültür, gelenek ve görenekleri, yaşayış biçimleri gibi her türlü özelliklerini de öğrenmektedirler. Kültür, tarihten bugüne süzülerek gelen yaşam biçimlerinin özüdür ve sözlü ve yazılı dil ile bugüne kadar ulaşmıştır. Bununla beraber aynı şekilde geleceğe aktarılacaktır. Kültür ile bir ulusun gelenek-göreneği, tarihi dil aracılığıyla günümüze ulaşmıştır. Dil ile geçmiş geleceğe nakledilir (Göçer, 2012:51-52).

1.6.2. Din

Din, kültür için önemli bir yere sahiptir ve insanlık tarihinin başlangıcından bu güne insanlıkla iç içe olmuş, muhteva ettiği ve kutsal addedilen kurallarla kültür üzerinde yadsınamaz bir etkiye sahip olmuştur (Güven, 2012:933). Din, kültür mozaiklerini dağıtmaktan ziyade bu mozaiklerin din prensipleriyle uyumlu bir bütüne dönüşmesini sağlamak amacındadır. Bu dönüşüm zamanla gerçekleşir. Önemli olan bunu gerçekleştirecek yolların belirlenmesi ve doğru bir biçimde uygulamaya geçirilmesidir (Kılıç, 2015:15).

Din ile kültür kavramları insan ve toplumla ilişkilidir. Bundan dolayı, bunlar arasında yakın bir ilişki görülmektedir. Her toplum kendine ait din ve kültür ihtiva etmektedir. Kültür, bir toplumun hayatını sürdürme biçimi olarak görülür, din ise inanca dayalıdır. Toplumlar basit veya karmaşık hayat tarzlarıyla kendilerine has bir yaşam sürer. Bu yaşam, zamana, mekana ve olanaklara göre farklı formlarda görülür. Fakat oluşan sosyal realite, toplumların kendi olanaklarına göre kültürel yapılarının olması ve yaşamlarını bu yapıya göre devam ettirmeleridir. Din, belli bir kültürle karşılaştığı zaman onu kendi ana değerlerine göre değiştirmeyi, kendi normlarına uygun olarak yeniden düzenleyip şekillendirmeyi amaçlamaktadır (Odabaşı, 2014:132).

Kültür ile din karşılıklı etkileşim içindedir. Kültür, sahip olduğu semboller sistemini sosyal hayatta insanların karşısına çıkarır. Benzer biçimde dinde de var olan semboller önemli bir yere sahiptir. Hatta şunu söyleyebiliriz ki din bir semboller topluluğudur. Sosyal kurum ve kültür ögesi olarak adlandırılan inançlar sosyo-kültürel yapı içerisinde bir takım görevlere sahiptir. Bundan dolayı sosyal birliktelik ve beraberliğe yönelik işlevleri vardır (Arslan, 2004:189).

1.6.3. Gelenek ve Görenekler

Hayvanların tümü öğrenme yeteneğiyle doğar ve yaşadıkça öğrenmeleri devam eder. Ancak insanı hayvanlardan ayırt eden özelliği, edindiği alışkanlıkları ve tecrübeleri yavrusuna aktarabilen tek varlık olmasıdır. Kültürün bir nesilden diğerine geçmesi, yani devamlılığı, bütün kültürlerde ortak neden ve sonuçları beraberinde getirir. Eğitim, sadece yavrunun, korunması, bakımı, ilgisi değil, onun temelde var olan güdü ve eğilimlerini sosyal hayata göre yönlendirmeyi, sınırlandırmayı gerekli görür. Her kültür sistemi, üyesi olan bireylerin ihtiyaçlarını görür, ancak kimlerin nerede, ne şekilde, nasıl davranmaları gerektiğini belirlemek de aynı şekilde kültürün görevidir. Kültür töreleri akla getirir. Bunun sebebi, kültürün devam etmesini sağlayan, gelenek ve göreneklerdir (Güvenç, 1979:103-104).

Toplumların şekillenmesinde önemli etkenlerden biri de kültürdür. Kültürün de aslı geleneklere dayanır. Toplumlar geleneklerini uzun zamanda kazanır ve bunların değişmesi güçtür. Gelenekler ulusları diğer uluslardan ayırırlar. Bir toplumun varlığını devam ettirebilmesi için var olan geleneklerin yeni kuşaklara aktarılması önemlidir (Dikici, 2001:251).

Gelenekler ve görenekler bir toplumun ihtiva ettiği yazılı olmayan ya da tamamı olmayan kurallardır. Yazılı kuralların birçoğu sahip olunan gelenekler ve görenekler göz önünde bulundurularak düzenlenen kurallardır. Kural, insanın sosyal yapı içindeki tavır ve davranışlarını düzenlemeye yarar. Bu da yüz yıllar boyunca gelenekler ve görenekler aracılığıyla sağlanmıştır. Ancak zamanımızda bile yazılı bir anayasanın bulunmadığı toplumlar mevcuttur. İşte bu toplumlarda toplumsal yapının düzenleyicisi gelenekler ve göreneklerdir. İnsanın tüm davranışlarını yazılı kurallarla düzenlemenin imkanı yoktur. Bunun nedeni, yasaların haklar ve cezaları belirlemesidir. Oysaki insan toplumsal çevresiyle çeşitli ilişkiler kurar: özür dilemek, selamlaşmak, saygı göstermek, davetlere katılmak, konuşmak, tartışmak vs. Bu davranışların nasıl yapılacağı yazılı kurallarla belirlenmez, bununla beraber bu davranışların nerede, ne zaman ve nasıl gösterileceğini gelenek ve görenekler belirler (Işık, 2009:855).

Gelenek, bir toplumda önem arz eden, saygı gören olay ve davranışları nesilden nesile kültür aracılığıyla aktarır, o toplumun benimsediği töre, bilgiler, alışkanlıklar ve yaptırım gücü gösteren her çeşit kültürel belirtilerdir. Geleneğin oluşabilmesi toplumsal beraberlikle birlikte uzun bir zaman gerektirir. Bir toplum geleneklerini oluşturmak için

diğer toplumların, toplulukların değerlerine başvurur ve kültür aracılığıyla değerlerini verir ya da değerler alır.

1.6.4. Yaşam Tarzı ve Dünya Görüşü

Bir topluluğun diğer topluluklardan farklı olan yaşam felsefesi, yaşam tarzı ve dünya görüşüdür. Bir toplumun üyesi olan bireyler ortak kültür sayesinde tavır, davranış, düşünce tarzı bakımından benzer özellikler gösterir. Olaylar karşısında insanların ortak tavır ve davranışları o ulusun dünyaya olan bakışını oluşturur. Bundan dolayı farklı toplumlarda görülen değer ve değer yargıları da farklılık gösterir. Doğum, askerlik, evlilik, ölüm, ahlak, kadın erkek ilişkileri gibi günlük hayat içerisinde görülen olaylar farklı toplumlarda birbirinden farklı yorumlanır, karşılanır (Işık, 2009:855).

1.6.5. Tarih

Sosyokültürel sistemler ne kendiliğinden oluşur, ne de kendiliğinden yok olur. Toplumlar düne, geçmişe, uzun ya da kısa bir tarihe sahiptir. Bugün varlık gösteren kurumlar farklı da olsa geçmişte vardılar. Sistemin kendisi tarihi bir varlık olarak belirtilir ve onun varlık nedeni olan kurum ve yapılar da kendine özgü bir tarihe sahiptir. Eğitim Tarihi, Tıp Tarihi, Harp Tarihi, Sanat Tarihi, Devrim Tarihi, Ekonomi Tarihi, Bilim Tarihi, Din Tarihi, gibi. Gelenekler ve görenekler de yazılı olmamakla beraber çoğu zaman bir tarihe sahiptir. Tarihçelerin görevi kültür kaynaklarını ve bugünün kurumlarını tayin etmektir (Güvenç, 1979:109-110).

Toplumunu ve buna bağlı olarak kültürünü oluşturan öğelerden biri ve o toplumun yüzyıllar boyunca var oluşudur tarih. Tarih geçmiştir ve ancak bu geçmiş, günümüzün ve dünün bireylerinin sosyal yaşam içerisinde birbirine kenetlenerek geleceğe yürümesini sağlar. İnsanları bir araya getirerek amaç birlikteliğini sağlar (Işık, 2009:855).

İnsan olmanın şartı, kültüre birebir bağımlılığı gerektirmektedir. Kültürdeki sorunlar, tarihi süreçten geldiklerinden ve tarih tarafından araştırıldıklarından, tarih biliminin araştırma alanına girmektedirler (Bıçak, 1999:206).

1.7. Milli Kültür

Tarih, ulusların ortaya çıkmasının üç faktöre göre olduğunu söyler. Bunlar; etnik, coğrafi ve kültürel ortaklık olarak sıralanır. Bir toplum, kendi yapısı içinde farklı normlara sahip olup, genetik karakter özellikleriyle ayrışır ve bunlar coğrafi olarak da meydana gelirse, yeni bir toplum yani yeni bir ulus oluşacaktır.

Türk Tarihi de, bu aşamalardan geçip, Türk Milleti diye tanımladığımız toplulukların binlerce yıl önce Türk Kültürünü meydana getirerek kendine özgü kimlikleri ve toplumsal normları oluşturduğunu göstermektedir.

1.7.1. Milli Kültürün Öğeleri

1.7.1.1. Dil

Her ulus kendi dilini, kendi kültürünü asırlar boyunca bir süzgeçten geçirir. Bu sırada karşılaştığı diğer toplumlardan bir şeyler alır, diline, kültürüne katkı sağlar. Her millet sahip olduğu konuşma ve yazı diline ilişkiye girdiği diğer milletlerden bir şeyler katar. Bu nedenle, bir milletin sahip olduğu dil, o milletin tarihidir. Dile böyle bakılmalıdır (Kaplan, 2015:143).

Bir toplumun kültür değerlerinin en önemlisi olan dile büyük önem vermek gerekir.

Benzer dili kullanan bireyler "millet" diye adlandırılan sosyal yapının ana gövdesini oluştururlar. Dil, duyguları ve düşünceleri bireye aksettiren bir araç olduğundan, toplulukları yığın olmaktan uzaklaştırıp birbirleri arasında "duygu ve düşünce birliği" olan bir bütün, başka bir deyişle millete dönüştürür (Kaplan, 1987:9).

Dil, tarihte hiçbir zaman statik halde olmamıştır. En temel prensiplerinden biri dinamikliğidir. Doğasında var olan ve olmayan değişimler gerçekleşir. Zaman, kendisini buna mecbur bırakmıştır. Tarihsel süreç içerisinde değişik uygarlıklarla sürekli bir etkileşim halinde olmuştur.

Dünya tarihi içerisinde uygarlıklar arası etkileşime en çok girmiş dillerden bir tanesi de Türk Dilidir. Türk'ün yaşam biçimi, inancı, çevresine bakış tarzı birçok uygarlıkla iç içe bulunmasına neden olmuştur. Tarih boyunca çok farklı bölgelerde egemenlik kurup, yüksek kültür çevreleri meydana getirmiştir. En eski yazıtı 678 tarihli

Çoyr Yazıtı olup, onu Bilge Kağan, Kül Tigin ve Tonyukuk Abideleri ve diğer yazıtlar izler. Göktürk, Uygur, Karahanlı yazı dilleri altında 13. yüzyıla değin tek yazı dili halinde görülen Türk dili daha sonra farklı yörelerde Harezmi, Kıpçak, Oğuz gibi farklı lehçelere ayrılmaya başlar (Aka, 2012:3372).

Dil tarihi yönünden Türkçe, tarihi ilerlemesine ve gelişimine göre ayrı dönemlere ayrılıp, her dönem kendi arasında ayrı devrelere bölünür. Türk yazı dili tarihi devreleri ve her bir devreye bağlı olan alt devrelerin meydana gelmesinde, Türk dünyasında görülen sosyal, kültürel, siyasi vs. özellikteki etkenlerin dönüşümü gerçekleştiren dinamikler olduğu söylenebilir (Berbercan, 2014:2).

Türkler İslam Medeniyetine girdikleri zaman iki yeni dile sıkı temas girdiler. Bunlardan birincisi Arapça idi. Arapça, medeniyetin temelindeki dinin, yani İslamiyet'in temel kitabının diliydi. Her şeyden önce İslamiyet'i iyi anlamak için bu dili bilmek gerekiyordu. Türkler ilim ve felsefede herkes gibi Arapça kullanmalarına rağmen edebiyatta esas itibarıyla kendi dillerini korudular (Güngör, 1997:173).

Dillerin tarihsel süreç içerisinde gelişim çizgilerini kesin bir biçimde ayırmak mümkün değildir ve bu çizgilerin dilbilimsel kıstaslara göre ayrılması gerekmektedir. Bunun yanında Türk Dilinin dönemlerini: Altay Dil Birliği Dönemi, İlk Türkçe Dönemi-Çuvaş-Türk Dil Birliği Dönemi (Pre-Turkic), Ana Türkçe Dönemi (Proto-Türkçe), Eski Türkçe Dönemi (6.-10.yy), Orta Türkçe Dönemi (11.-16. yy), Yeni Türkçe (Yeni Yazı Dilleri) Dönemi (16.yy ve sonrası), Modern Türkçe dönemi (20. yy ve sonrası) şeklinde sıralayabiliriz (Karahan, 2014:105).

Altay Dil Birliği Dönemi: Yusuf Cem Şencan'ın Özcan Başkan'dan aktardığına göre (Şencan, 2007:41):

Türkçe ile birlikte Moğol, Mançu, Tunguz, Kore ve Japon dillerinin ortak bir kökten, Ana Altay dilinden geldiği teorisini kabul edildiği takdirde, Türkçe için en eski dönem Altay dil birliği dönemi (Altay dönemi) kabul edilmektedir. Yani Altay dönemi, Türkçe-Moğolca, Mançu, Tunguz ve Kore dillerinin ana bir dil oluşturduğu kuramsal bir dönemdir. Bu dönemin başlangıç ve bitiş tarihleri bilinmemektedir. Bu dönemle ilgili bilgiler de bugün karşılaştırmalı dilbilim çalışmalarının kuramsal şekillere dayalı bilgi ve varsayımlardan oluşmaktadır.

İlk Türkçe Dönemi-Çuvaş-Türk Dil Birliği Dönemi (Pre-Turkic): Fevzi Karademir'in Ahat Üstüner'den alıntıladığına göre (Karademir, 2016:550):

Türkçenin Ana Altay dilinden ayrıldığı, bağımsız olarak oluşmaya başladığı nazari bir devredir. Bu devrelerin süreleri veya başlangıç ve bitiş tarihleri konusunda herhangi bir tarihin yüzyıl olarak dahi verilmesi mümkün değildir. Türkçenin yaşı konusunda yapılan çalışmalar arasında, Sümerce (MÖ 4000 sıraları) ile Türkçe arasında ilgi kuranlar bulunduğunu (Tuna 1990) ve bu görüşün kesinleşmesi halinde Türk dili tarihinin bu çağlara kadar götürülebileceği şeklindeki görüşü belirtmek gerekir.

Ana Türkçe Dönemi (Proto-Türkçe): Ana Türkçe, milat sıralarında başlar ve bu dönem, Türkçenin yazılı ilk ürünlerinin görülmeye başlandığı Eski Türkçe dönemine kadar gider. Çağdaş Türk lehçelerinden Çuvaşça hariç diğerlerinin tamamı Ana Türkçeye dayanır (Mermer, 2009:7).

Eski Türkçe Dönemi (6.-10.yy): Türk dil tarihi görünüşü içerisinde bir yorum yapılırsa ilk geniş kapsamlı ürünler 8. yüzyılda görülmeye başlanmış, 13. yüzyılda yani Moğolların baskısının hissedildiği, Türk Dünyasını pek çok yönden etkisi altına almaya başladığı yüzyıla kadar olan dönemdir (Berbercan, 2014:768).

Orta Türkçe Dönemi (11.-16. yy): Orta Türkçe, Türk dillerinin Eski Türkçe döneminin ardından Ortaçağ'da 11-15. yüzyıllarda geliştiği dönem ve bu dönemdeki diller. Yeni Türkçe döneminde görülen çağdaş Türk dil ve lehçelerine temel teşkil eder (www.turkcebilgi.com, 2017). Çuvaş-Bulgar grubu hariç tutulursa, 10. yüzyıla kadar tek bir yazı diliyle gelişen Türk dili, bu yüzyıldan başlayarak, Türk dünyasındaki siyasi ve kültürel değişimler doğrultusunda çeşitli kollara ayrılmıştır. Bu yüzyılda Türk dünyasında gerek nüfus hareketleri, gerekse siyasi, sosyal ve kültürel değişimler dili de derinden etkilemiştir.

Bu dönemde Türkçe, batıda Oğuzca, kuzeyde Kıpçakça, doğuda da Çağatayca olmak üzere üç farklı coğrafyada üç yazı dili oluşturmuştur (Akar, 2005:130).

Yeni Türkçe (Yeni Yazı Dilleri) Dönemi (16.yy ve sonrası): Osmanlı, Azeri, Türkmen, Çağatay, Özbek edebiyatlarının dili bu döneme girer.

Fevzi Karademir'in Ahat Üstüner'den alıntılıdığına göre (Karademir, 2016:553):

Orta Türkçe döneminde kullanılan yazı dillerimizden bir kısmının klasik ve gelişmiş bir yazı dili haline dönüştükleri 16. Yüzyıldan itibaren başlayan dönem Yeni Türkçe dönemi diye adlandırılmaktadır. 19. Yüzyıl sonuna kadar devam eden bu dönemde Türk dünyasında batıda Osmanlı Türkçesi, doğuda Çağatay Türkçesi yazı dilleri kullanılmıştır.

Modern Türkçe dönemi (20. yy ve sonrası): 20. yüzyıldan itibaren günümüzü de kapsayan, bütün Türk coğrafyasında görülen Türkçedir.

1.7.1.2. Din

Bir topluluğun maddi ve manevi tüm ürünlerinin belirlediği yaşam biçimi ve kendine özgü kimliği şeklinde tanımlanan kültür, bir ulusu doğuran, ona özgülük, farklılık kazandırır. Bireyin ve toplumun yaşama biçimi, dünyaya bakışı genel olarak inancına, itikadına uygun şekilde oluşur. Böylelikle din ve iman kültürün önemli bir unsurudur denilebilir. Din, asırlar boyunca her uygarlıkta, kültürde, toplum yaşamında, sosyal ilişkilerin bütün yönlerini etkilemiştir (Özdağ, 1988:88).

İnsanlık tarihi içerisinde dinin ortaya çıkışının nasılı ve nedenini bilmemekteyiz. Ancak şunu biliyoruz ki, kültürün ilk örnekleri bize, dinin tarihinin topluluklar kadar eskiye gittiğini göstermektedir (Güngör, 2006:154).

Din; ilke, inanç biçimi, bir inancın kabullenmesi gerekli dayanakların tümüdür. Bu durum, etnik toplumların ve ulusların ilk çağlarda doğa üstü varlıklara duydukları ilgiyle başlamıştır. Eski Türklerin din anlayışını anlayabilmek için de töre ve geleneklerin incelenmesi ve rahmetli A. İnan'ın da dediği gibi: "Tarihin derinliklerine inmek gerekir" (Gömeç, 2003:79).

Tarih süresince Türkler, çeşitli inançlara sahip olmuşlardır. Bunlar arasında iptidai olanlar da semavi olanları da mevcuttur (Kafesoğlu,1980:8).

Türklerin tarih boyunca kabul ettikleri dinleri özetleyecek olursak:

Gök Tanrı inancı: İslam öncesi bütün Türk topluluklarında kabul edilmiştir.

Budizm: Bazı Uygur Türkleri tarafından kabul edilmiştir.

Maniheizm: Bazı Uygur Türkleri tarafından kabul edilmiştir.

Zerdüştlük: Batı Türkistan'daki bazı Türk grupları tarafından kabul edilmiştir.

Hristiyanlık: Doğu Avrupa'ya yerleşen Türkler tarafından kabul edilmiştir.

Musevilik: Hazar Türkleri tarafından kabul edilmiştir.

İslamiyet: Ön Asya'ya yerleşen en büyük kitle ile Orta Asya'da kalan önemli sayıdaki Türkler tarafından kabul edilmiştir.

Türkler İslam dışındaki dinlere de inanmışlardır. Fakat genellikle inançları Gök Tanrı ya da Bir Tanrı olarak adlandırılan inanç sistemini sürdürmüşlerdir. Hatta İslam

dinini benimsedikleri zaman bile Allah ve Tanrı kelimelerini yüzyıllardan beri birlikte kullanmışlardır (Tanyu, 1978:136).

Eski Türklerde bir sıralar inanç totemciliğe dayalı idi. Herhangi bir aşiret, topluluğunun atası olarak bir nebatı veya hayvanı kutsal sayardı. Türkler, dinle karışık töreler arasında, genel ziyafet mahiyetindeki şölene, sürgün avına, birbirinin yasını tutmağa önem verirdi. Türklerde, yukarda mavi gök, aşağıda kara yer iki dini unsur idi. Bazı Türk boylarında "Yer-Su" kutsaldı. Perilere, ata saydıkları kurdun adına ve semanın ruhu adına yılda bir kez ibadet yapıldığı bilinmektedir (Çubukçu, 1987:10).

Türklerin dinleri, aile yapısı ve gelenekleri kültür hayatını etkilemiştir. Türkler dokuzuncu yüzyılda yoğun olarak İslamlaşmaya başlarken kendilerine özgü köklü ve önemli bir kültür düzeyine ulaşmışlardır (Çubukçu, 1987:12).

Milli bir önem arz eden İslam öncesi Türk Dini yaratıcının tekliği düşüncesi ve ruhun sonsuzluğu, öte dünya, ölümden sonra hesap verme, cennet, cehennem inancı, melekler, yaratıcıya karşı yükümlülük inancına da erişmiştir. Türklerin Tanrı hakkındaki tasavvurları bu Fatiha'nın, İhlas'ın, Ayetel Kürsi'nin ilham ettiği Cenabı Hakka bir yöneliş ve arayış merhalesi gibidir (Özdağ, 1988:89-90).

Türklerin hayatında İslamiyet'in etkin olmasında dayanaklarını mistik düşüncelerle donatan dini ekollerin de önemi vardır. Türklerin Şaman dönemlerinde dini lider olarak görülen Kamlar toplumunda etkiliydi. Kam, şiir söyleyen, bilgece söyleyişlere sahip, kötü olarak addedilen ruhları uzaklaştıran, tabiatüstü olaylarla ilişkiye geçen, dini merasimleri idare eden ve gerektiğinde vecd içinde raks eden kimseydi. Türkler İslamlaştıktan sonra Kam olarak adlandırılan kişi Baba ya da Ata olarak adlandırıldı. İslam adına dini liderlik görevi üstlendi. Fakat bu liderlerin Şamanlıktan hemen kopmaları kolay değildi. Bunları girdikleri mistik ekoller yoluyla kuşaktan kuşağa aktardılar (Çubukçu, 1987:12-13).

Çağlardan beri bütün tarihsel dönemlerde dünya üzerindeki değişik bölgelerde var olan ve birikiminin zenginliğini ortaya koyan Türk kültürü, bu zenginliği Anadolu topraklarına da getirmiştir. Orta Asya'daki eski Türk inanışları ile sözlü geleneğe dayanarak devam eden ve var olan Türk kültürü, İslamiyet'le tanışmakla birlikte bu zenginliği birden bırakmamıştır (Uğurlu ve Koca, 2010:2).

İslamiyet ile karşılaşan Türkler, kurdukları yeni devletleri de bu dinin gereklerine göre şekillendirdiler. Türklük niteliklerini kaybetmeden yeni dinin yönetim

biçimini kanıksadılar. Anavatanlarından getirdikleri kurumlarla ve kültürlerle beraber diğer İslami Devletlerden devşirdikleri kurum ve kültürleri de benimsediler, Türkçe olan isimlere ve unvanlara İslami olanlarla birlikte yer verdiler.

1.7.1.3. Uygarlık

Milletlerin kendi kimliğini, özünü kaybetmeden diğer milletlerin de özünü kavrayabilmek, kullanmak uygarlık olarak tanımlanır. Toplumlar yeryüzünde tek başına var olamazlar. Diğer topluluklarla ilişki kurmak mecburiyetindedirler. Bu ilişki sadece sinai alanlarda olmayıp, ticaret ve hatta uygarlık alanında da olmak zorundadır. Dünyadaki topluluklar içinde bir toplumun özünü yitirmeden ve özerk olarak varlığını sürdürebilmesi, diğer topluluklarla ilişki kurmayı gerektirmektedir (Paksoy, 1997:17-18).

Uygarlık bir anlamıyla barbarlık, doğal durumun karşıtı olarak kullanılır. Medeni millet, halk deyince gelişim yolunda ilerleyen, istenilen hedeflere yaklaşmış bir toplum anlaşılır. Diğer anlamıyla, bir toplumu diğer toplumlardan ayırt eden, ona özgü özellikleri ortaya çıkaran, yaşam biçimlerinin, kullanılan alet edevatın, çalışma şekil ve yordamlarının, inanç, düşünce ve sanat faaliyetlerinin, toplumsal örgütlenme biçimlerinin tümü olarak tanımlanır (Tanilli, 2006:13).

Ziya Gökalp de Türk Uygarlığı Tarihi adlı eserinde “Uygarlık” kavramı hakkında: "Bir uygarlık, birçok ulusların ortak malıdır. Çünkü her uygarlığı, sahipleri olan birçok uluslar, ortak bir yaşam sürerek oluşturmuşlardır. Bu nedenle, her uygarlık kesinkes uluslararasıdır. Fakat bir uygarlığın her ulusta aldığı özel biçimleri vardır ki, bunlara kültür (hars) adı verilir" (Gökalp, 1991:4-5).

Yılmaz Özakpınar ise Uygarlık (Medeniyet) kavramını şu şekilde tarif eder (Özakpınar, 1997:54-55):

Medeniyet, insanın biyolojik bir zorunlulukla şu ya da bu şekilde yaptığı fiillerin üstüne yükselerek, kendi zihninde belirlediği bilinçli bir ruhi istikamete göre fiillerini üretmesidir. Medeniyet doğaya reaksiyon yapmak değil, insanın kendi zihin gerçeğinin bilincine vararak, kendi varlığını, kendi zihnini, doğayı, kendisinin doğayla ilişkisini ve hayatının gayesini belirlemesi ve fiillerini bilinçli olarak üretme konumuna gelmesidir.

Türkler, İlkçağdan Ortaçağın bitimine değin Asya'nın içlerinden Uzak Doğu, Hindistan, Avrupa'nın içleri, Yakın Doğu yönlerine kadar birçok yerleri istila etmiş,

buralara göç etmişler, birçok yörede çok çeşitli imparatorluk, devlet, hem geçici hem sürekli yurtlar kurabilmişlerdir. Türklerin dünyadaki bu yayılma ve hakimiyetlerini dört devreye ayırmak mümkündür. İslamiyet'ten önceki Kun ve Göktürk Kağanlıkları ve İslamiyet'ten sonraki Selçuklu ve Osmanlı Sultanlıkları. İslamiyet'ten önceki devir Orta Asya'nın Türk nüfusu kaynağını ve kuvvetini oluşturmakta ve tarihte önemli görev üstlenmekle birlikte bu devrenin Türkistan dışındaki meydana gelmiş göç ve etkileri yüzyılların derinliklerinde izlerini kaybetmiştir. Ancak Selçuklu ve Osmanlı dönemleri Türk İslam Medeniyeti için ayrı bir önemi vardır. Bu dönemlerin etkileri Türk ve dünya tarihinde günümüze kadar devam etmektedir (Turan, 2008:13).

İslam Medeniyeti içinde bulunan toplumlar benzer iman ve inanç kaidelerini kendilerine alarak milli nitelikleri ile uyuşan bir kültüre sahip olurlar. Bu kültür İslam Medeniyetiyle bütünleşerek ve kendi milli kimliğini koruyarak devam ettiği takdirde yüzyıllarca devam eder. Türk kültürü, Türklerin İslam'la tanışmalarından itibaren peyderpey İslam Medeniyetinin içinde yerini almıştır (Şeker, 2008:25).

Türkler, İslamiyet'le tanışmasıyla beraber İslam Medeniyeti denilen kültür hazinesinin gelişmesine diğer Müslüman devletlerle beraber büyük çaba göstermiş, çeşitli İslam alanlarında askeri aristokrasiye dayanan devletler kurmuşlardır (Gökbilgin, 1977:2).

Türk toplumu, İslamiyet'in yayılmasında, savunmasında ve sanatsal faaliyetlerin gelişmesinde büyük hizmetler vermiştir. Birçok devlet kurarak medeniyet alanında beceri ve ustalığını ortaya koymuş, dünya uygarlığına katkıda bulunmuştur (Çubukçu, 1987:39).

İslam öncesi dönemde ve İslam Medeniyeti içinde kendi kültürel yapılarını muhafaza edip geliştiren Türkler, Hunlardan itibaren yerleşik hayatın içinde bulunmuş, asıl hayat tarzları olan hayvancılığı yerleşik hayatla bütünleştirmişlerdir. Yine tarihi süreçte göçebe Türkler de var olagelmıştır. Türk göçebe unsurları da yerleşik hayatın geleneklerini bildiklerinden Moğollar gibi yıkıcı özelliklere sahip olmamışlardır (Demir, 2003:165).

Anadolu Türk-İslam Medeniyeti olarak özel bir vurgulama yapıldığı zaman, dört evrensel değerın sentezini ifade edilmektedir ki bunlar; din, adalet, barış ve insan haklarıdır. Selçuklular, Anadolu'ya geldikleri andan itibaren bu değerlerin temsilcisi olmuşlardır. Selçuklu Türkleri ve Osmanlılar, Müslüman olmalarına ve bu dinin

koruyuculuğunu yapmalarına rağmen, Anadolu'daki diğer dinlere karşı adil bir muamele göstermişlerdir. Her inanç sahibi, dinini yaşamada, devlete itaat etmesi ve vergilerini ödemesi karşılığında serbest bırakılmıştır. İnsanlar inançlarını değiştirmeye zorlanmamıştır. İslam kelimesinin bizzat barış manasına gelen ifadesi Anadolu'da asırlarca yaşanmıştır. Anadolu'da yaşayan değişik inançtan insanların din, dil, ırk, mezhep ayrımına tabi tutulmadan barış içinde yaşadıkları tarihi bir gerçektir. Dönemin şartları içinde değerlendirildiği zaman bu medeniyet, insan haklarına en fazla riayet eden medeniyet olmuştur denilebilir (Ata, 2016:425).

1.7.1.4. Dünya Görüşü

Dünya üzerindeki uluslar, kendilerine özgü kültür unsurları etrafında toplanan topluluklardır. Böylece her ulusun diğerlerinden ayrılan kendine özel maddi ve manevi değerleri, bakış açıları duygulanım, düşünceleri olmaktadır. Bu farklılık o ulusun kendiliği açısından "milli kültür" olarak tanımlanmaktadır.

Türk Kültürünün karakterleri doğal olarak dünya görüşünü de belirlemiş, bu dünya görüşü kültürün devamı için yaşam biçimi haline gelmiştir.

Türk kültürünün karakterleri şu şekilde sıralanabilir (www.mustafaoselmis.com.tr, 2016):

- Milliyetçilik temeline dayanan Türk kültürü asırlar boyunca milli düşünce ve hayatla uyum içinde yaşamıştır ve yabancı kültürlerle karşı Türk toplumunun mevcudiyetini sağlamıştır. Milli kültürün gereği olarak her şey milli çıkarların muhafaza edilmesine dayanmış ve her birey millet ve devlet için fedakarlık bilinci ile görevlendirilmiştir.

- Türk kültürü umut, amaç ve tutkulara kaynaklık eder, umutsuzluk yoktur. Yaşam anlamsız değil, milli bilinçle anlamlı yaşanır.

- Türk kültürü adaletlidir. Temelinde eşitlik düşüncesi baskındır. Hakimiyette zulüm yoktur. Adaletli bir yönetim anlayışı vardır. Her şey insanlık yararı için düzenlenmiştir. Ayrıcalıklı sınıf yoktur, herkes eşittir.

- Türk kültürü ahlaklıdır. Ahlaksızlığa kötü gözle bakılmış, ahlak el üstünde tutulmuştur. Böylelikle insanlık için üstün olan değerler ön planda tutulmuştur. Diğer insanlara zarar verilmez. Bu tür davranışlar "günah" ve "haram" ile sınırlanarak her

davranışın kesinlikle karşılığının olduğu, kötü bir davranışta bulunan bireyin o kötülüğü aslında kendine yapmış olacağı düşüncesi yerleştirilmiştir.

- Sosyal ve dayanışmacı bir özelliğe sahip olan Türk kültürüne göre huzur ve kurtuluş tek başına olmaz. Bu, ihtiyacı olan insanlara yardım etmekle olur. Bu davranış zaten insanlığın bir gereği olarak görülür. Kutadgu Bilig’de şöyle denmiştir: “Tanrının kullarına faydalı ol, faydalı olan kimselere ancak insan denilir”. Peygamberimizin bir buyruğunda da: “İnsanların en hayırlısı, insanlara faydalı olan kimsedir” denilmiştir.

- Türklerin İslam anlayışına göre "Mülk Allah'ındır". Bir varlığı belirli kesimler zulüm ve baskı yapmak için elinde bulunduramaz. Bu varlık ancak Allah'ın rızasını almak için kullanılan bir araç olarak görülür. Bundan dolayı misafire hürmet, ihtiyacı olana yardım İslamiyet öncesi Türklerde de önemli özelliklerdendir.

- Türklerin hayata bakışlarında bireysel huzur, bireysel yaşam anlayışı bulunmaz. Herkes sosyal bir görevle hareket eder. Bu anlayışla ardında bir eser bırakmadan ölen bir Türk büyüğü yoktur. Sebiller, şifa yurtları, aşevleri, kervansaraylar, vakıf eserleri vs. eserlerin tamamı bu anlayışın ürünü olan eserlerdir.

- İnsancıl ve insana önem veren değerlerle donatılan Türk kültüründe insanı Allah yaratmıştır ve O'nun nezdinde insan kutsal bir varlıktır. Yunus’un: “Yaratılanı severiz yaradandan ötürü” sözü Türklerde insanlığa bakış açısının en güzel delilidir.

- Türk kültüründe insanlığın devamı ve huzuru için gerekli olan aile kutsal bir ocak olarak görülmüştür. İnsanın hak ve hukukuna yapılan tüm tecavüzlerden korunması, zulmün ve sömürünün yasaklanıp merhamet ve adil değerlerin emredilmesi insanın kutsal bir varlık olarak görüldüğünün en önemli kanıtıdır. Diğer taraftan çevik, dinamik bir toplumun temeli sağlıklı bir aile yuvası olduğundan, ailenin devamı için gereken önlemler sağlanmıştır. Türk kültür anlayışına göre aile yuvası sağlam temeller üzerine kurulmalıdır ki yetişen çocuklar, ahlaklı, topluma faydalı, yardımsever birer birey olsun. Aile yuvasının dağılmaması için ahlak, saygı, itaat, sevgi, merhamet gibi kavramlar ön plana çıkmıştır.

- Türk kültürü için kutsal olan değerlerden biri de vatanıdır. Vatan, Türkler için canlarını feda ettikleri, uğrunda mücadele ettikleri en kutsal değerlerdendir. Vatanın düşmana karşı savunulması ancak ona olan bağlılıkla, sevgi ile mümkündür. Bundan dolayı vatana olan sevgi ve onun müdafaası imanın bir gereği olarak görülmüş, bu uğurda hayatını kaybedenlere şehit, kalanlara ise gazi gibi şerefli unvanlar verilmiştir.

Türk kültürünün tüm bu karakter özellikleri Türk düşünce yapısını belirleyici niteliktedir.

1.8. Kültür – Tüketici Davranışları İlişkisi

İnsanların oluşturduğu normlar, sanat, inanç, ahlak gelenek, göreneklerin karışımı olarak tanımlanan kültür, insanların arzu ve davranışlarını etkileyen en önemli etkenlerden biridir (Baybars ve Özgül, 2013:117). Kültür, insanın hayata bakışında, yaşayış şeklinde belirleyicidir. Yaşam biçimini, davranış şekillerini, olaylara karşı tutumunu, onları kavrayışını, tavır alışını büyük ölçüde kültür belirler (Kocabaş vd., 1999:117).

İnsan davranışlarını büyük ölçüde belirleyen, içinde yaşanılan kültür olmakla beraber tüketici davranışlarına etki eden sosyal ve psikolojik faktörlerin tamamı kültürün etkisi altındadır. Bir ulusun kültürü, o ulusun sınırları içinde üretilen ürünlerin neler olacağına tespit edilmesinde olduğu gibi tüketilmesinin nasıl, ne kadar vb. olacağını da etkiler. Bundan dolayı o toplumun normlarının, inançlarının bilinip toplumdaki bireyleri etkileme düzeylerinin incelenmesi pazarlamacılar için büyük önem arz eder (Odabaşı ve Barış, 2014:313).

Tüketim, insanın davranışındaki her anında kültürün şekillendirmesiyle oluşmaktadır. Üretim sistemlerinin ürünler yarattığı kültürün etkisi altında şekillenmekte, tüketim, tamamen kültür savaşının verildiği ve şekillendirildiği bir alan olarak görülmektedir (Penpece, 2006:1-2).

Bireylerin davranışları kültürel değer sisteminin bir sonucudur. Kültürel değer sistemi ise bireyin sosyalleşme süreciyle beraber gelişmektedir. Toplumsal kültür kadar bölgesel alt kültürler ve ailevi değerlerin hepsi bireyin kültürel değer sisteminin şekillenmesinde etkilidir. Bireyin tüketim davranışı başkaları tarafından taklit edilebilir ya da reddedilebilir. Bu bağlamda pazarlama, kültürel değerleri ve anlamları tüketim ürünlerine aktarma işlevi görmektedir (Bilge ve Göksu, 2010:130-131).

Tüketim, birçok bilim dalınca tartışılmaktadır. Bunun sonucunda insanların hayatlarında ürünlerin sadece kullanım değeri olarak adlandırılan yarar sağlama niteliğiyle belirtilemeyen bir konumda oldukları görülmektedir. Bireyin ürün ile ilişkisinin karmaşıklığı tüketimde sembolik değerlerin önemini ön plana çıkartarak tartışılmasını sağlamıştır. Sembolik tüketim yaklaşımına göre, tüketici ürünü yalnızca

faydası için tüketmekle kalmaz, bunun yanında onun sembolik değerinin kendisine verdiği anlamı da tüketir (Sezen, 2012:103).

Bir değişken olarak kültür, tüketici davranışlarını belirlediği için, pazarlamacı öncelikli olarak hedef kitlesinin sahip olduğu kültürü tanımlamalı, anlamaya çalışmalı, bu yönde bilgiler edinmelidir (Odabaşı ve Barış, 2014:325). Pazarlama yöneticileri hedef kitlelerine yönelik stratejiler belirlerken o kitlelerin kültürel özelliklerini dikkate almak zorundadırlar. Pazarlama elementleri ile ideolojik, örgütsel, teknik sistemler arasında çelişki olmamalıdır. Pazarlama elementleriyle kültürel nitelikler uyduğu takdirde hedef kitle tarafından kabul edilebilir, benimsenebilir (İslamoğlu ve Altunışık, 2013:179). Kurumların hedef kitlesine yönelik hangi ürünleri üretmeleri gerektiği o hedef kitlenin kültürünü tanınmasını ve diğerlerinden ayırt edici özelliklerini öğrenmesini gerektirir. Bu bağlamda kurumların hedef kitlesinin kültürlerini tanınması üretimde doğru stratejiyi yakalamasını sağlayacaktır denilebilir. Çünkü tüketici tercihleri birçok seçenek arasında yapılan kültürel bir seçim sürecinin sonucunda gerçekleşmektedir.

Her kültür, üyeleri için daha özel kimlik tespiti ve sosyalleşme sağlayan alt kültürlerden oluşmaktadır. Alt kültürler uyrukları, dinleri, ırkları ve coğrafi bölgeleri içerir. Alt kültürler yeterince büyüdüğünde ve zenginleştiğinde firmalar genellikle bu kültürlerle hizmet etmek amacıyla özel pazarlama programları geliştirirler (Kotler ve Keller 2006:174).

Pazarlamacıların ürünlerinin ve markalarının kültürel anlamlarını bilmeye ihtiyaçları vardır. Örneğin, içecek ürünleri araştırması yaş ve statüye odaklanır. Süt zayıf ve daha genç insanlar için uygundur. Oysa şarap yetişkin ve daha sofistike insanlar için dikkate alınmaktadır. Müşteriyi kazanmak için ürünlerin kültürel anlamlarını bilmek ve bu kültürel anlamları cazip bir kimlik yaratmak için kullanmak gerekmektedir (Peter ve Olson, 2010:280). Satın alma sürecinde ve kararında etkili olan kültürel normlar başarı, kişilik, din, dil gibi faktörlerden oluşur. Bu normlar açıkça ortaya konulduğunda pazarlama etkinliklerinin başarılı olduğu görülecektir. Çünkü pazarlama faaliyetlerinin nihai amacı hedef tüketicinin isteklerine, ihtiyaçlarına cevap verebilmektir. Tüketici hakkında araştırma yapmadan, kültürel normlarının neler olduğunu öğrenmeden ona yönelik pazarlama etkinliklerinin başarılı olması mümkün değildir. Farklı toplumlarda üretilen farklı ürünlere, hizmetlere olan gereksinimin o

toplumdaki kültürel normlarla ilişkisinin ortaya konması pazarlama etkinliklerini başarıya ulaştıracak önemli bir etkidir (Bilge ve Göksu, 2010:133).

Başak Erzi'nin Engel ve arkadaşlarından aktardığına göre kültürün, satın alınan ürün ve hizmetlere etkisi 3 ana başlık altında incelenebilir (Erzi, 2006:33):

1. Tüketim Yapısı: Sosyal ve etnik yapı, kişinin neden ne kadar tükettiğini belirleyici bir etkiye sahiptir. Yasalar ve yönetim şekli, ülkenin kültürünün bir parçasıdır. Pazara hangi ürünlerin sunulacağı, ilerlemesi teşvik edilen sektörler, ürün ve hizmetlerin pazarlamasında kullanılacak yöntemler gibi konular kültürün ve dolayısıyla devletin de yasalarından ve uygulamalarından etkilenir.

2. Bireysel Karar Verme Süreci: Diğer çevresel etkilerle birlikte kültür, tüketici karar sürecinin tüm aşamalarında etkili olur. Örneğin çoklukla kullanılan iletişim yolları ve bilgi arama sürecinin ne kadar ilerletilebileceği gibi faktörlerde kültürün etkisi göz ardı edilemez. Bununla beraber, ürün seçiminde, tüketicinin ürünün hangi özelliğine daha çok önem verdiği de yine kültürle yakından ilişkilidir. Fiyat konusunda pazarlık yapma, üründen memnun kalmama durumunda alınan tavır ya da memnuniyetin gösteriliş tarzı da çoğunlukla kültür tarafından belirlenir.

3. Ürünlerin anlamları: Ürünleri tüketiciler için anlamlı kılan en önemli faktör kültürdür. Ürünlerin öğrenilen anlamları, sembolik fonksiyonları ve kültürel tarihlerini incelemek için ürün semantiği (anlambilimi) ya da semiyotiği olarak adlandırılan bir araştırma alanı ortaya çıkmıştır. Ürün anlambilimi, ürünlerin kullanım alanları bağlamında taşıdıkları simgesel özellikleri analiz eder.

1.9. Kültür – Televizyon Dizileri İlişkisi

Toplumun ayırt edici özelliklerinden biri olarak tanımlanan kültür insan yaşamının her anını kuşatırken, tutumları ve davranışları da şekillendirmektedir. İnsanların oluşturduğu bütün normların bileşimi olarak görülen kültür, çağımızda iletişimle iç içedir. Sanayileşme sonucu ortaya çıkan kapitalizm her alanda görüldüğü gibi kültür üzerinde de şekillendirici olmuştur. Ekonomi alanında da belirleyici olarak işleyen kültür, bir mal olarak piyasa koşullarında alınan, satılan ticari bir ürün haline dönüşmüştür. Böylece iletişim vasıtalarına sahip olan hakim güçler kültürü de yönlendirmeye başlamışlardır. Medya aracılığıyla iletilen kültür, hakim güçlerce içerikleri belirlenip oluşturularak bir topluluğun bütününe iletilmektedir (Karakoç, 2014:246).

Kitle iletişim araçlarına liberal yorum getirenler açısından, medya insanlara geniş bir özgürlük alanı sunmaktadır. Liberal yaklaşımların uzantısı olan Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımına göre, halk medya üzerinde söz sahibi olup, medyayı kendi çıkarları yönünde kullanmaktadırlar. Marksist ideolojiye sahip yaklaşımlarda ise medyanın demokratikleşmeyi sağladığı savına karşı çıkılarak, onun siyasi erk ve hakim güçler tarafından şekillendirilerek halkın bu güçlerin çıkarlarına uygun olarak yönlendirildiği savunulmaktadır. Başka bir anlatımla, eleştirel yaklaşımlarda medyanın işleyişi ekonomi politiğe dayandırılmakta, buradan hareketle medyanın, sermayenin ve egemen güçlerin amaçlarına hizmet eden ideolojik düşünceleri bireylere benimsettiği savunulmaktadır. Benimseme ve içselleştirme aşamalarından sonra bireyler, bu çıkarlara hizmet eden uygulamaları kabullenmekte ve böylece hakim ideolojinin varlığını sağlamlaştırmaktadır (Ünür, 2013:33).

Televizyon zamanımızın en önemli " kültürel üretim" aracıdır. Zira televizyon daha önceki iletişim vasıtalarını temelden değişime uğratmıştır. Comstock'un belirttiği gibi, "Artık hiçbir şey televizyondan önceki gibi olmayacaktır" (Kocadaş, 2004:5). Televizyonun toplumdaki rolü incelendiği zaman, içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ve siyasi durumdan soyutlanamadığı görülmektedir. Geniş ve farklı özellikteki izleyici kitlesine ulaşmak zorunda olan televizyon, içinde bulunduğu toplumun bir ürünüdür ve var olan toplumsal yapının korunmasını, bu yapının izin verdiği ölçüdeki değişiklikleri de ekleyerek yapmaktadır (Yaktıl Oğuz, 2005: 170).

Modern çağ, eski zamanlarda rastlanmadık bir şekilde kültürlerin sınır tanımadığı, birbirleriyle içli dışlı olduğu bir ortam yaratmıştır. Fakat hakim kültürler, kendi kültürel normlarını diğerleri üzerinde baskın kılmayı da bilmişlerdir. Medya, özellikle televizyon bunda büyük başarı sağlamıştır. İlk olarak Amerika'da yayınlanan TV dizileri, daha sonra dünyanın diğer bölgelerinde gösterildi. 1950'li yıllarda Hollywood filmleri tarafından yapılan iş daha sonraki on yılda TV dizi filmleri tarafından görüldü. Türkiye'de ise televizyon 1970'li yılların ortalarından sonra görülmeye başladı. Dönemin tek kanalı olan TRT ekranlarında Amerikan dizileri ve Brezilya'nın soap opera olarak adlandırılan sabun köpüğü dizileri boy gösterdi. 1970'li yılların dördüncü çeyreğinde Amerikan dizisi olan Dallas, yalnızca Türkiye'de değil, tüm dünyada popüler oldu (Özdenören, 2016).

Türk dizileri ekranlarda yayınlanmaya başladığı ilk dönemlerde Amerikan dizilerinin bir özentisi şeklinde hayat bulmuş, bununla beraber zaman geçtikçe kendini geliştirmiştir. Ancak seyircilere kültür dayatması yapmaktan bir türlü vazgeçememiştir. Diziler genellikle belirli problemlere yönelen konuları işlemekte ve yönetmenlerin gündelik yaşamın gerçekleri olduğunu iddia ettikleri nitelikleri tüm detayları ile göstermekten imtina etmektedirler (Geçer, 2015:17).

Güncel olanı, şu an önemli gören kitle iletişim aracı olarak televizyon bir taraftan akıp giden şimdiki ve yakın geçmişi tarihselleştirip diğer taraftan dizi, film belgeseller vasıtasıyla eski tarihi olayları, olguları, kişilikleri şimdiki taşıyarak güncelleştirmektedir. Günümüzde özel ya da devlet televizyonlarının ekranlarında tarihi konu edinen birçok dizi film gösterilmektedir (Bilis, 2013:26).

1.10. Diriliş Ertuğrul Dizisi

İlk bölümü 10 Aralık 2014 tarihinde TRT 1 ekranlarında yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı dizinin başrollerinde Engin Altan Düzyatan, Esra Bilgiç, Kaan Taşaner, Didem Balçın ve Hülya Darcan rol almaktadır. 2015 yılının en iyi dizisi ödülünü alan dizinin ilk sezonu 10 Aralık 2014 tarihinde başlamış ve 26 bölüm ekranlarda gösterilerek 17 Haziran 2015 tarihinde tamamlanmıştır. İkinci sezon 30 Eylül 2015 tarihinde başlayıp 35 bölüm gösterilerek 61. bölüm ile 8 Haziran 2016 tarihinde son bulmuştur. Üçüncü sezon ise 26 Ekim 2016 tarihinde başlamıştır.

1.10.1. Diriliş Ertuğrul Dizisinin Ana Kadrosu

1.10.1.1. Birinci Sezonun Ana Kadrosu

Engin Altan Düzyatan: Ertuğrul Bey rolünde oynamıştır.

Kaan Taşaner: Gündoğdu Bey rolünde oynamıştır.

Hülya Darcan: Hayme Ana rolünde oynamıştır.

Serdar Gökhan: Süleyman Şah rolünde oynamıştır.

Didem Balçın: Selcan Hatun rolünde oynamıştır.

Esra Bilgiç: Halime rolünde oynamıştır.

1.10.1.2.İkinci Sezonun Ana Kadrosu

Engin Altan Düzyatan: Ertuğrul Bey rolünde oynamıştır.

Kaan Taşaner: Gündoğdu Bey rolünde oynamıştır.

Hülya Darcan: Hayme Ana rolünde oynamıştır.

Uğur Güneş: Tuğtekin rolünde oynamıştır.

Didem Balçın: Selcan Hatun rolünde oynamıştır.

Esra Bilgiç: Halime rolünde oynamıştır.

1.10.1.3.Üçüncü Sezonun Ana Kadrosu

Engin Altan Düzyatan: Ertuğrul Bey rolünde oynamıştır.

Hülya Darcan: Hayme Ana rolünde oynamıştır.

Kürşat Alnıaçık: Ural Bey rolünde oynamıştır.

Cem Uçan: Aliyar rolünde oynamıştır.

Esra Bilgiç: Halime rolünde oynamıştır.

1.10.2. Diriliş Ertuğrul Dizisinin Özeti

Birinci Sezon: Kayı Obasının beyliğini yapan Süleyman Şah'ın oğlu olan Ertuğrul Bey Şehzade Numan ile ailesini Tapınak şövalyelerinin elinden kurtarır. Selçuklu Şehzadesi Numan'ın kızı olan Halime'ye aşık olan Ertuğrul, onları obaya götürür. Fakat bir süre sonra Selçuklu Devletinde komutan olan Kara Toygar onları ister. Süleyman Şah bunu reddeder ve Kara Toygar başka taktiklere başvurur. Diğer taraftan Kayı Obası göç etmek için yeni bir yurt aramaktadır. Toydan Halep'e gitmeye dair bir karar çıkar ve Süleyman Şah gördüğü rüyadan sonra Ertuğrul'u Halep Emiri olan El Aziz'e gönderir. Kayı Boyu Halep'e göç etmiştir. Fakat sonra Ertuğrul Tapınakçıların Halep Sarayında da olduğunu anlar. Ertuğrul, El Aziz'in sağ kolu olan Nasır'ın da hain olduğunu öğrenir ve Tapınakçıların oynadıkları oyunları El Aziz'e göstermekle uğraşır. Diğer taraftan da Şehzadelerin Tapınakçıların eline geçmesini

engellemeye uğraşmaktadır. Son bölümlerde Ertuğrul ile Alpler Tapınakçıların sarayını alır ve Kayıların bayrağını saraya diker.

İkinci Sezon: Kış nedeniyle Kayıları yine yollardadır. Moğollar'ın saldırısıyla kayba uğrayan Kayılar bunun ardından Dodurga Obasına gider. Ertuğrul Baycu Noyan'ın elinde tutsaktır. Dodurgalılar Kayı Obasına oldukça misafirperverdir ve bunun karşısında müteşekkir olan Kayılar diğer taraftan kayıplarının yasını tutar. Ertuğrul, Baycu Noyan'ın elinden kurtulur ve geri döner, ama obasında da hainlerin bulunduğunu görür. Bu hainleri ortaya çıkarmaya çalışır, fakat bunu yaparken suçlu durumuna düşer ve son çare olarak kaçar. Ertuğrul'u yargılamayı Gümüştekin Bey ister. Ertuğrul bir taraftan Gümüştekin Bey ile uğraşır, diğer taraftan Moğollarla savaşı. Halime ile Deli Demir Konya'ya doğru yola çıkarken eski bir Kayı Alpi ile karşılaşır. Ölü olduğu sanılan Süleyman Şah'ın oğlu Sungur Tekin'in Sultan Alaeddin'in casusluğunu yaptığı öğrenilir. Sungur Tekin bu casusluğu Baycu Noyan'a karşı kullanmak ister, fakat Saadettin Köpek'in tuzağına düşerek abisi olan Gündoğduyla birlikte Ertuğrul'a sırtını döner. Sungur Tekin, Ertuğrul ve Alplerinin peşine düşer ve Baycu Noyan bu sırada kaçmayı dener, fakat Ertuğrul tarafından öldürülür. Sungur Tekin de ağır yaralanmıştır. Obayı Bilecik'e taşımak isteyen Ertuğrul beyliği alamaz ve kendi tarafındakilerle kardeşlerinden ayrılır ve yollara düşer. Sezon sonunda Sungur Tekin ile Gündoğdu ayrılan Ertuğrul Hayme Ana yanında Bilecik'e doğru yollara düşer. Artık Kayılar'ın beyi Ertuğrul'dur.

Üçüncü Sezon: Kayılar ikiye ayrılmıştır ve Ertuğrul Bey'in obası sıkıntı yaşamaktadır. Ertuğrul Bey ticaretten anlamamaktadır. Bu yüzden bu sıkıntı uzun süreli olmuştur. Ayrıca Ertuğrul Bey'in yeni düşmanları ile Saadettin Köpek birleşmiş ve Ertuğrul Bey'e karşı plan yapmaktadırlar. Çavdar Obası Beyinin oğlu olan Ural Ertuğrul Alplerine bir gece saldırınca Candar Bey Kayılarla arasını düzeltmeyi ister. Ural bunu duyar ve çok sinirlenir. Ardından kadınların kervanını basar. Aslıhan Hatun ile Halime Sultan kaçırlır. Maria ve Simon mektubun içine zehir dökerek Ertuğrul'u Turgut Alp'i kullanarak zehirlerler. Ertuğrul iyileşmiştir, ama bunu gizler ve Hanlıpazar'ı basarak fetheder.

1.11. Diriliş Ertuğrul Dizisinin Kültür Açısından Değerlendirmesi

Bir toplumun can damarı ve millet olabilmesindeki en büyük etken, sahibi olduğu milli kültürüdür. Bir milli kültürü içinde barındıran ve onu yaşayan toplumlar tarihsel süreç içerisinde bin bir güçlüğü karşı koyabilmiş, bunun yanında bağımsızlık ve hürriyetini muhafaza edebilmiştir.

Kültür mirası, insanlık tarihinin bütün dönemleri içerisinde biriktirdiği, geliştirip yeni sentezler oluşturduğu, varlığını sürdürüp, sürekli zenginleştirip devamlılığını sağlayarak sonraki nesle devrettiği değerler dizisidir. Kültürel mirasta insanlık tarihinin kültürel devrelerini, başka kültürlerle münasebetlerini görebiliriz. Bu kavram yalnızca maddi kültür öğelerini değil, manevi öğeleri de göz önüne sermektedir (Artun, 2016).

İşte milli kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında kuşkusuz sinema ve dizi filmlerin önemli bir yeri vardır. Sinema ve dizi filmler izleyicilere kültürün aktarımını o dönemlerdeki siyasi ilişkiler, toplum ilişkileri, ekonomik ilişkiler, insanlar arasındaki etkileşim tarzları, yaşam tarzları, giyim kuşam, yaşanan mekanların dizaynı vb. göstergeler aracılığıyla yaparlar.

Filmler ve diziler zaman zaman yaşamın gerçeklerini kendine konu aldığı gibi zaman zaman da kurgusal konulara odaklanırlar. Bununla beraber hangi yöntemi seçerse seçsin seyirciye gerçeklik duygusunu yaşatabilmek için çaba gösterirler. Tarihi konu alan yapımlarda da böyledir. Olayın yaşandığı döneme gitmek ve o dönemde yaşıyormuş hissini edinmek ve o karakterlerin yerine geçmek seyirciyi o dönemi anlamaya yönlendirmekte, seyirci filmin geçtiği tarihteki olayları daha iyi kavrayabilmekte, yorumlayabilmektedir. Filmler, toplumun ve çekildikleri dönemin siyasi, sosyal, kültürel yapısına, bireylerin yaşama alışkanlıkları, sanat hakkında düşündükleri, gelenek ve göreneklerine ilişkin çok fazla bilgi verici özelliğe sahiptir (Aktekin ve Çoban, 2012:144).

Filmler ve diziler çok geniş kitleleri yönlendirme ve etkileme özelliği sebebiyle toplumda birlik ve beraberlik bilinci yaratmada önemli bir yere sahiptir.

Diriliş Ertuğrul dizisi de, karakterlerinin yaşam tarzları, birbirleriyle olan ilişkileri, giyim kuşamları, yaşadıkları mekanlar, diğer devletlerle yürütülen siyasi ilişkiler aracılığıyla izleyiciye o dönemin milli kültürü aktarmayı amaçlamaktadır. Geçmiş bugüne aktarıp şimdiki nesillerin yaşam tarzlarını, dünyaya bakışlarını batı medeniyeti penceresinden değil, milli kültür penceresinden bakmalarını sağlamaktadır.

Dizi, milli kùltürü gelecek kuşaklara aktarmak için sahne düzenlemelerini o dönemin şartlarına göre kurgulamıştır. Sahnelerde izleyiciye Osmanlı Devletinin kuruluşundan önceki dönemler birebir aktarılmaya çalışılmış ve izleyiciler o dönemin içine çekilmeye çalışılmıştır. Karakterlerin giyim kuşamları da Türk kùltürünün bir göstergesi olarak kullanılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN TELEVİZYONDA YAYINLANAN DİRİLİŞ ERTUĞRUL ADLI DİZİYİ SEYRETMESİNDEKİ KÜLTÜREL ETMENLERİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BULGULAR VE ÇÖZÜMLEMELER

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın amacı, önemi, kapsam ve sınırlılıkları, veri toplama araçları, veri toplama araçlarının uygulanması, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi üzerinde durulacak ve analizlere yer verilerek araştırma sonucu elde edilen bulgular incelenecektir.

2.1. Araştırmanın Sorusu

Araştırmamızın temel sorusu, Üniversite öğrencilerinin televizyonda yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyretmesindeki kültürel etmenler nelerdir? Temel sorumuzun cevabını bulabilmek amacıyla hipotezlerimizde milli kültür, gelenek-görenekler ve tarih öne çıkmış olup, kültürün diğer öğeleri ve kültürün özelliklerinin araştırmamızın temel sorusu ile ilişkisini belirlemek amacıyla alt sorular sorulmuştur.

2.2. Araştırma Hakkında

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin televizyonda yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı tarihi diziyi seyretmesindeki kültürel etmenlerin neler olduğu Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler örneğinde incelenmiştir.

2.3. Araştırmanın Amacı

Televizyon dizilerinin izleyiciler tarafından izlenmesinin çeşitli nedenleri vardır ve bunlardan biri de kültürdür. Bu araştırmada Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrencilerinin seyretmesindeki kültürel etmenler ortaya çıkarılarak bunlardan hangilerinin daha etkili olduğu, hangilerinin etkisinin zayıf

olduğunun incelenmesi amaçlanmaktadır. Böylece Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izlemeyle kültür arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören ve Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyreden öğrencilere anket soruları dağıtılmış ve verilen cevaplar doğrultusunda analiz yapılarak bir sonuca varılmıştır.

2.4. Araştırmanın Önemi

Televizyon dizilerinin izleyiciler üzerinde etkili olabilmesi için izleyicilerin o dizileri neden izlediğinin ya da izleyebileceğinin araştırılıp tespit edilmesi ve buna göre yayınlanması gerekmektedir. Bu dizilerin izlenmesinde etkili olan etmenler tespit edilmeden yayınlanan televizyon dizileri izleyicinin ilgisini yakalamada başarı sağlayamamaktadır. Buradan hareketle, Diriliş Ertuğrul adlı dizi de izleyicinin izleme nedenleri ortaya çıkarılarak yayınlanan bir dizidir. Bu etkenlerden biri de kültürdür ve kültürü etkileyen çeşitli faktörler bulunmaktadır. Bu bağlamda Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrencilerinin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izlenmesindeki kültürel etmenler incelenmektedir.

2.5. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın yöntemi teorik ve uygulamalı bir yöntemdir. Teori bölümünde kuramsal ve kavramsal çerçeve çizilmiş, uygulama bölümünde Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören ve Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyreden öğrenciler arasında olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış ve “Evet”, “Hayır”, “Kararsızım” seçeneklerinin bulunduğu nominal ölçekli sorulardan oluşan anket çalışması yapılmıştır.

Bizim çalışmamızın yöntemine benzer bir çalışma, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Özarslan ve Arş. Gör. Fatma Nisan'ın “Kullanımlar ve Doyumlar Perspektifinden Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Gümüşhane Örneği” başlıklı çalışmasıdır (Özarslan ve Nisan, 2011:31). Bu çalışmada da olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden basit tesadüfi örnekleme kullanılmış ve yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır.

Basit tesadüfi örnekleme, tanımlanan evrendeki her elemanın eşit ve bağımsız seçilme şansına sahip olması olarak tanımlanır. Yani, her bir eleman eşit seçilme şansına sahip olmalı ve aynı zamanda birinin seçilmesi diğerinin seçilmesine engel olmamalıdır (Altunışık vd., 2010:137).

2.6. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamı, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırma, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izlemesindeki birçok etkenden biri olan kültür ile sınırlandırılmıştır.

2.7. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evreni Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nin tüm öğrencilerini kapsamaktadır. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi'nin öğrenci sayısı 2016 – 2017 Eğitim ve Öğretim Yılı itibariyle 19.404'tür. Zaman, imkan ve maliyet kısıtları göz önüne alındığından araştırmada belirlenen bu evren üzerinden örneklem seçme yoluna gidilmiştir.

Araştırmada örneklem büyüklüğünün elde edilmesinde güven düzeyi %95, buna bağlı olarak Z değeri 1,96 ve %5 duyarlılık düzeyi ($d=0.05$) alınmıştır. Bu değerler kullanılarak araştırmanın örneklem büyüklüğü aşağıdaki gibi hesaplanmıştır (Yamane, 2001:116-117):

N: Evren çapı

n: Örneklem büyüklüğü (Örnekleme dahil edilecek birey sayısı)

z: Standart normal dağılım tablo değeri (Güvenilirlik düzeyi %95 gibi)

d: Duyarlılık miktarı (Araştırma için kabul edilebilir hata payı. 0,05-0,1-0,03 gibi)

p: İncelenen olayın görülüş oranı

q: İncelenen olayın görülmeyiş oranı

$$n = \frac{N.z^2.p.q}{N.d^2 + z^2.p.q}$$

$$n = \frac{19404.1,96^2.0,5.0,5}{19404.0,05^2 + 1,96^2.0,5.0,5}$$

$$n=377$$

Elde edilen minimum örneklem büyüklüğü göz önünde bulundurularak, anket Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören 400 öğrenciye uygulanmıştır.

2.8. Veri Toplama Yöntemi

Anket formunda 25 adet soru bulunmaktadır. İlk olarak Diriliş Ertuğrul adlı dizinin kültürü etkileyen faktörleri yansıtıp yansıtmadığını belirlemek amacıyla 11 adet soru sorulmuştur. Daha sonraki 14 soru ise öğrencilerin Diriliş Ertuğrul adlı diziyi izlemesindeki kültürel etmenlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla sorulmuştur. Ankette demografik sorular bulunmamaktadır. Bunun sebebi, araştırmamızın demografik özelliklerle bir ilgisinin bulunmamasıdır. Araştırma Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde okuyan ve Diriliş Ertuğrul adlı diziyi seyreden öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Öğrencilere anket sorularını sormadan önce ilgili diziyi seyredip seyretmedikleri sorulmuş ve bu soruya “Evet” cevabı veren öğrencilere anket uygulaması yapılmıştır.

2.9. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izlemektedir.

Hipotez 2: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izlemektedir.

Hipotez 3: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izlemektedir.

2.10. Verilerin Analizi ve İstatistiksel Yöntem

Anket çalışmasının uygulanması sonrasında elde edilen verilerin bilgisayara aktarılması ile birlikte bu veriler SPSS 18.0 paket programında değerlendirilerek yorumlanmıştır.

2.10.1. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde ilk olarak anket sorularına verilen cevapların istatistiksel sonuçları verilmiş olup, ardından verilen cevaplar Diriliş Ertuğrul adlı dizi hakkında düşünceler ve izleme nedenleri olarak tablo halinde verilmiştir. Son olarak araştırmadan elde edilen veriler sonuç bölümünde yorumlanmıştır.

Soru 1: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul dizisinin Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünenlerin oranı %68,5'tir. Ankete katılanların %7,3'ü Diriliş Ertuğrul dizisinin Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünmemektedir. Katılımcıların %24,3'ü ise bu konuda kararsızdır.

Soru 2: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul dizisinin gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünenlerin oranı %67,5'tir. Ankete katılanların %9'u Diriliş Ertuğrul dizisinin gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünmemektedir. Katılımcıların %23,5'i ise bu konuda kararsızdır.

Soru 3: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığını düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul dizisinin insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığını düşünenlerin oranı %61,0'dir. Ankete katılanların %11,3'ü Diriliş Ertuğrul dizisinin

insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığını düşünmemektedir. Katılımcıların %27,8'i ise bu konuda kararsızdır.

Soru 4: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel yaşantınıza olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Bu soruya ankete katılanların %50,5'i "Evet" cevabını vermiş olup, %21'i "Hayır" cevabını vermiştir. Katılımcıların %28,5'i ise "Kararsız" olduğunu belirtmiştir.

Soru 5: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin dünya görüşünüzü olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz?

Bu soruya, ankete katılanların %59'u "Evet" cevabını vermiş, %17,5'i ise "Hayır" cevabını vermiştir. %23,5'i de "Kararsız" olduğunu belirtmiştir.

Ankete katılımcıların %59'u Diriliş Ertuğrul adlı televizyon dizisinin dünya görüşlerine olumlu yönde etkisi olduğunu belirtmiş, %17,5'i bir etkisi olmadığını düşünmektedir. %23,5'inin ise bir etkisi olup olmadığı konusunda bir düşüncesi bulunmamaktadır.

Soru 6: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk tarihini yansıttığını düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk tarihini yansıttığını düşünüyor musunuz sorusuna %63 "Evet" cevabı verilmiş, %12 "Hayır" cevabı verilmiştir. Anketi cevaplayanların %25'lik bir kesimi ise bu konuda kararsızdır.

Soru 7: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların %49,3'ü "Evet" cevabını vermiş olup, %15,8'i "Hayır" cevabını vermiştir. %35'lik bir oran ise bu soruda "Kararsız" olduğunu belirtmiştir.

Soru 8: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul adlı dizinin çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna anketi cevaplayan öğrencilerin %58,8'i "Evet" cevabını vermiştir. %13,5'i "Hayır" cevabını vermiş olup, %27,8'i de "Kararsız" olduğunu belirtmiştir.

Soru 9: Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk Dilinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk Dilinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz sorusuna katılımcı öğrencilerin %53'ü "Evet" cevabını vermiş, % 15 "Hayır" cevabını vermiştir. %32'si de bu soruya "Kararsızım" şeklinde cevap vermiştir.

Soru 10: Diriliş Ertuğrul adlı dizide İslam Dininin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul adlı dizide İslam Dininin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz sorusuna anketi cevaplayan öğrencilerin %40,5'i "Evet" cevabını vermiş, %20,3'ü "Hayır" cevabını vermiştir. %39,3'ü ise "Kararsızım" cevabını vermiştir.

Soru 11: Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk İslam Medeniyetinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?

Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk İslam Medeniyetinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz sorusuna ankete katılan öğrencilerin %53,3'ü "Evet" cevabını vermiştir. %11,5'i "Hayır" cevabını vermiş, %35,3'ü ise "Kararsız" olduğunu belirtmiştir.

Soru 12: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul dizisini Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izleyenlerin oranı %57,0'dir. %20,5'i bu soruya "Hayır" cevabı vermiş, %22,5'i ise kararsız olduğunu belirtmiştir.

Soru 13: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %62,3'tür. "Hayır" diyenlerin oranı %16,8, kararsızların oranı ise %21'dir.

Soru 14: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %56,3'tür. Bu soruya %22,5 "Hayır", %21,3 ise "Kararsızım" demmiştir.

Soru 15: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerime uygun olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %60,3'tür. %18,5 "Hayır", %21,3 "Kararsızım" cevabını vermiştir.

Soru 16: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %65,3'tür. %14,5 "Hayır", %20,3 "Kararsızım" demiştir.

Soru 17: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsallaşmaya katkısı olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsallaşmaya katkısı olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %48,0'dir. %24,5'i "Hayır", %27,5'i "Kararsız" olduğunu belirtmiştir.

Soru 18: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel yaşantıma olumlu etkisi olduğu uygun olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel yaşantısına olumlu etkisi olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %49,0'dur. %25,3'ü bu soruya "Hayır", %25,8'i "Kararsızım" demiştir.

Soru 19: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi dünya görüşüme olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi dünya görüşüne uygun olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %56,3'tür. %18,8'i "Hayır", %25'i de kararsız olduğunu belirtmiştir.

Soru 20: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsal yaşamı olumlu yönde etkilediği için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsal yaşamı olumlu yönde etkilediği için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %53,0'tür. %23'ü "Hayır" demiş, %24'ü kararsız olduğunu söylemiştir.

Soru 21: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %48,3'tür. %23'ü "Hayır", %28,8'i "Kararsızım" demiştir.

Soru 22: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi çok kültürlü toplumu birleştirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi çok kültürlü toplumu birleştirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %51,5'tir. Bu soruya anketi cevaplayanların %22,5'i "Hayır", %26'sı "Kararsızım" cevabını vermiştir.

Soru 23: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Dilini yansıttığı için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Dilini yansıttığı için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %46,8'dir. %26,8'i "Hayır", %26,5'i "Kararsızım" demiştir.

Soru 24: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi İslam Dinini yansıttığı için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi İslam Dinini yansıttığı için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %45,5'tir. "Hayır" diyenlerin oranı %26,8, "Kararsızım" diyenlerin oranı %27,8'dir.

Soru 25: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk İslam Medeniyetini yansıttığı için izliyorum.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk İslam Medeniyetini yansıttığı için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %56,3'tür. %19,3'ü "Hayır", %24,5'i "Kararsızım" demiştir.

Tablo 1: Diriliş Ertuğrul Dizisi Hakkındaki Düşünceler

Diriliş Ertuğrul Adlı Dizi Hakkındaki Düşünceleri	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
Öğrenmeye Yönelik Sorular				
Soru 1: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz?	%68,5 (274 kişi)	%7,3 (29 kişi)	%24,3 (97 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 2: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz?	%67,5 (270 kişi)	%9 (36 kişi)	%23,5 (94 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 6: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk tarihini yansıttığını düşünüyor musunuz?	%63 (252 kişi)	%12 (48 kişi)	%25 (100 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 3: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığını düşünüyor musunuz?	%61 (244 kişi)	%11,3 (45 kişi)	%27,8 (111 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 5: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin dünya görüşünüzü olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz?	%59 (236 kişi)	%17,5 (70 kişi)	%23,5 (94 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 8: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	%58,8 (235 kişi)	%13,5 (54 kişi)	%27,8 (111 kişi)	%100 (400 kişi)
ORTALAMA	%56,8			
Soru 11: Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk İslam Medeniyetinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?	%53,3 (213 kişi)	%11,5 (46 kişi)	%35,3 (141 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 9: Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk Dilinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?	%53 (212 kişi)	%15 (60 kişi)	%32 (128 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 4: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel yaşantınıza olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	%50,5 (202 kişi)	%21 (84 kişi)	%28,5 (114 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 7: Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?	%49,3 (197 kişi)	%15,8 (63 kişi)	%35 (140 kişi)	%100 (400 kişi)
Soru 10: Diriliş Ertuğrul adlı dizide İslam Dininin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?	%40,5 (162 kişi)	%20,3 (81 kişi)	%39,3 (157 kişi)	%100 (400 kişi)

Diriliş Ertuğrul dizisi hakkında ifade edilen düşüncelerden en çok kabul gören görüş: %68,5 oran ile Diriliş Ertuğrul Dizisinin Milli Kültürü ve %67,5 oran ile gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğudur. Türk tarihini yansıttığı (%63), insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığı (%61), yaşam tarzı ve dünya görüşünü olumlu yönde etkilediği (%59) ve çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğu (%58,8) Diriliş Ertuğrul Dizisi hakkında önemli oranda kabul gören diğer düşüncelerdir.

Tablo 2: Diriliş Ertuğrul Dizisini İzleme Sebepleri

Öğrencilerin Diriliş Ertuğrul Adlı Diziyi					
Sıra	İzleme Sebeplerini Öğrenmeye Yönelik Sorular	Evet	Hayır	Kararsızım	Toplam
1	Soru 16: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izliyorum.	%65,3 (261 kişi)	%14,5 (58 kişi)	%20,3 (81 kişi)	%100 (400 kişi)
2	Soru 13: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izliyorum.	%62,3 (249 kişi)	%16,8 (67 kişi)	%21 (84 kişi)	%100 (400 kişi)
3	Soru 15: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerime uygun olduğu için izliyorum.	%60,3 (241 kişi)	%18,5 (74 kişi)	%21,3 (85 kişi)	%100 (400 kişi)
4	Soru 12: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izliyorum.	%57 (228 kişi)	%20,5 (82 kişi)	%22,5 (90 kişi)	%100 (400 kişi)
5	Soru 14: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izliyorum.	%56,3 (225 kişi)	%22,5 (90 kişi)	%21,3 (85 kişi)	%100 (400 kişi)
6	Soru 19: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi dünya görüşüme olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.	%56,3 (225 kişi)	%18,8 (75 kişi)	%25 (100 kişi)	%100 (400 kişi)
7	Soru 25: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk İslam Medeniyetini yansıttığı için izliyorum.	%56,3 (225 kişi)	%19,3 (77 kişi)	%24,5 (98 kişi)	%100 (400 kişi)
--	ORTALAMA	%54,0			
8	Soru 20: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsal yaşamı olumlu yönde etkilediği için izliyorum.	%53 (212 kişi)	%23 (92 kişi)	%24 (96 kişi)	%100 (400 kişi)
9	Soru 22: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi çok kültürlü toplumu birleştirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.	%51,5 (206 kişi)	%22,5 (90 kişi)	%26 (104 kişi)	%100 (400 kişi)

Tablo 2'nin devamı.					
10	Soru 18: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel yaşantıma olumlu etkisi olduğu uygun olduğu için izliyorum.	%49 (196 kişi)	%25,3 (101 kişi)	%25,8 (103 kişi)	%100 (400 kişi)
11	Soru 21: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.	%48,3 (193 kişi)	%23 (92 kişi)	%28,8 (115 kişi)	%100 (400 kişi)
12	Soru 17: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsallaşmaya katkısı olduğu için izliyorum.	%48 (192 kişi)	%24,5 (98 kişi)	%27,5 (110 kişi)	%100 (400 kişi)
13	Soru 23: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Dilini yansıttığı için izliyorum.	%46,8 (187 kişi)	%26,8 (107 kişi)	%26,5 (106 kişi)	%100 (400 kişi)
14	Soru 24: Diriliş Ertuğrul adlı diziyi İslam Dinini yansıttığı için izliyorum.	%45,5 (182 kişi)	%26,8 (107 kişi)	%27,8 (111 kişi)	%100 (400 kişi)

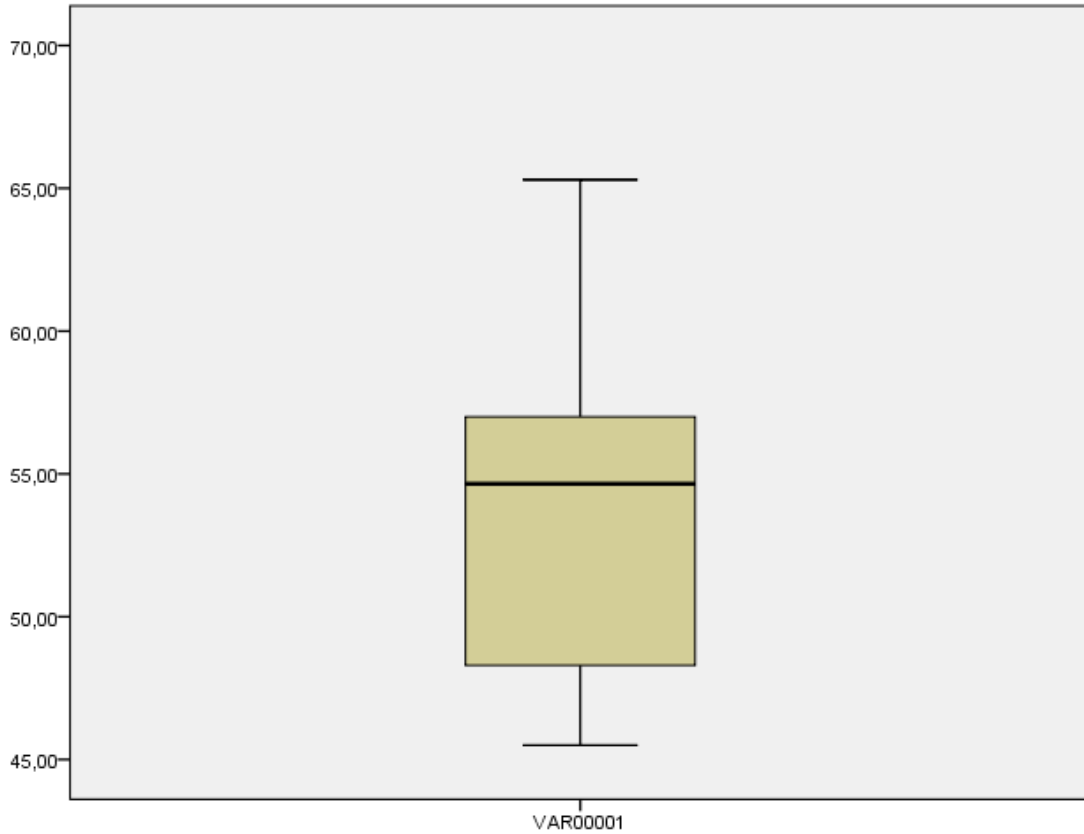
Diriliş Ertuğrul dizisini izleme sebeplerinden en çok öne çıkanlar: Türk tarihini yansıtmaması (%65,5), milli kültüre uygun olması (%62,3) ve gelenek ve göreneklere uygun olmasıdır (60,3). İzleme nedenlerini belirten ifadelere katılım oranlarının ortalamasının üstünde kalan sebepler: Milli Kültürü gelecek kuşaklara aktarması (%57,0), gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olması (%56,3), yaşam tarzı ve dünya görüşüne uygun olması (%56,3), Türk İslam Medeniyetini yansıtmamasıdır (%56,3).

Katılımcıların diziyi en çok hangi sebepten kaynaklı izlediği verilen cevaplar sıralandığında rahatlıkla belirlenebilmektedir. Araştırma Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen kesimle gerçekleştirildiğinden, izleme sebeplerinin kıyaslanabilmesi için bir referans değere ihtiyaç vardır. Bu referans değer katılımcıların diziyi hangi sebepten kaynaklı izlediğinin belirlenebilmesi için istatistiksel testler yapmamıza olanak verecektir. Dizinin en çok hangi amaçla izlendiğini söyleyebilmek ve araştırma hipotezlerini test edebilmek için hesaplanan ortalama ile, diğerlerinin %95 olasılıkla farklı olup olmadığı tek örneklem oran testi (t-testi) ile karşılaştırılacaktır. Hesaplanan ortalama değer üzerinde “evet” alan ifade, diziyi izleme sebebi olarak varsayılacaktır.

Tablo 3: Diriliş Ertuğrul Dizisini İzlenme Oranları Tanımlayıcı İstatistikleri

		İstatistik	Standart Hata
Ortalama		%53,9929	%1,63406
95% olasılıkla ortalamanın alabileceği değerler	Alt sınır	%50,4627	
	Üst sınır	%57,5230	
Medyan		%54,6500	
Varyans		%37,382	
Standart sapma		%6,11410	
Minimum		%45,50	
Maksimum		%65,30	
Aralık		%19,80	

Tablo 4: İzleme Oranları Ortalaması ve Alt-Üst Sınır Grafiği

Diriliş Ertuğrul dizisinin izleme sebeplerinde ortaya çıkan oranlar ayrı bir değişken olarak SPSS programına aktarılmış ve tanımlayıcı istatistikleri çıkartılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklere göre; ortalama değer %54 olduğu, elde edilen dağılıma göre alt sınırın %50,4 ve üst sınırın %57,5 olduğu belirlenmiştir. Üst sınırın üzerinde kalan

değerlere sahip olan izleme sebeplerin, Diriliş Ertuğrul Dizisini izlenmesindeki en etkin sebepler olduğunu söylemek mümkün olacaktır.

Tablo 5: Ortalamaya Göre Tek Örneklem T- Testi Sonuçları

Sıra	Hipotezler	Evet	t	sd	p
1	Hipotez 3: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izlemektedir.	%65,3	6,920	13	0,000
2	Hipotez 1: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izlemektedir.	%62,3	5,080	13	0,000
3	Hipotez 2: Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izlemektedir.	%60,3	3,676	13	0,003

Dizinin izlenme sebepleri yukarıdaki tabloda yüzdelik oranlar ile belirtilmiştir. Buna göre dizi %65,3 oran ile en çok Türk tarihini yansıttığı için izlenmektedir. 14 izleme sebebinin izlenme belirtilme oranlarının aritmetik ortalaması 54,0'dır. Araştırmamızın amacı dizinin izlenme sebeplerinin belirlenmesi olduğundan, ortalamanın üzerinde olan değerler tek örneklem t-testi ile ortalamadan farklı olup olmadığı %95 olasılıkla test edilmiştir. Test sonuçları yukarıdaki tabloda verilmiş olup t-testi ile hesaplanan t-istatistiği, sd: testin serbestlik derecesi, p: olasılık değerini vermektedir. Olasılık değeri 0.05 değerinden düşük olan izleme oranları, %95 olasılıkla ortalamadan farklıdır.

SONUÇ

Kültürün bir toplumda varlığını sürdürebilmesi için o toplumun geneli tarafından kabul görmüş olması gerekmektedir. Toplum tarafından genel kabul görmesi için de çeşitli vasıtalar aracılığıyla o topluma aktarılması gerekir. Bu aktarım eğitim yoluyla, aile içinde, sosyal yaşam vasıtasıyla, kitle iletişim araçları aracılığıyla gerçekleşir.

Kitle iletişim araçlarıyla aktarım; basım tekniklerinin, yayın tekniklerinin, görüntü ve ses tekniklerinin günümüzde eskiye nazaran oldukça ileri seviyeye ulaşmasıyla yoğun olarak kullanılmaktadır. Televizyon, radyo, gazete, dergi, internet bu konuda büyük olanaklar sağlamaktadır. Yapım tekniklerinde kullanılan teknolojinin gelişmesiyle birlikte televizyon bir toplumun kültürünü belgeseller, sinema, dizi filmler yoluyla ekranlara taşımaktadır.

Günümüzde bunun en etkin yöntemlerinden biri de televizyon dizileridir. Türk televizyonlarında yayınlanan tarihi diziler kültürün toplumun belleğine yerleşmesini sağlamaktadır. Diriliş Ertuğrul adlı tarihi dizi de bunun en güncel örneklerinden biridir.

Bu çalışmada Diriliş Ertuğrul dizisini izleyen Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi öğrencilerinin diziyi izlemesindeki kültürel etmenlerin neler olduğu araştırılmış olup çalışmanın sonunda çıkan sonuçlar incelenmiştir. Çalışmada öncelikle bizi verilen “Evet” cevapları ilgilendirdiğinden, verilen bu cevapların ortalaması alınmıştır. 14 izleme nedeni belirlenmiş olup bu izleme nedenlerinin izlenme belirtilme oranlarının aritmetik ortalaması 54,0’tür. Çalışmanın amacı dizinin izlenme sebeplerinin belirlenmesi olduğundan, ortalamanın üzerinde olan değerler tek örneklem t-testi ile ortalamadan farklı olup olmadığı %95 olasılıkla test edilmiştir. Olasılık değeri 0.05 değerinden düşük olan izleme oranları, %95 olasılıkla ortalamadan farklı olduğu istatistiksel olarak ispatlanmış olmaktadır.

Türk kültürü, Türklerin tarih içerisinde oluşturdukları toplumsal yapı, dil, edebiyat, sanat, düşünce, ahlak, sosyal yaşam kuralları, gelenek-görenekler, hukuk kuralları gibi özelliklerin bütünüdür. Bunları yaşatmak ve gelecek kuşaklara aktarmak da birçok araç vasıtasıyla gerçekleşir. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte bu özellikler gelecek kuşaklara daha kolay bir şekilde aktarılabilir. Bunlardan biri de medyadır. Medya bu özellikleri gelecek kuşaklara aktarmak için çeşitli yöntemler kullanmaktadır. Bunun en çok kullanılanı tarihi sinema ya da dizilerdir. Sinema ya da dizilerde izleyiciye Türk tarihinde yaşatılmış olan toplumsal yapı, dil, edebiyat, ahlak,

gelenek-görenekler, hukuk kuralları vb. kültür öğeleri gösterilerek bu öğeler geçmişten geleceğe, yani gelecek nesillere aktarılır.

Medya, kültürü çeşitli yayınlar aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarma görevini görür. Belgesel, sinema, dizi gibi programlar bir milletin geçmişteki yaşayışlarını, düşüncelerini, duygularını, üretim biçimlerini, bilimini, sanatını, sosyal ilişkilerini izleyiciye sunarak bunları yeni kuşaklara aktararak bu görevini yerine getirir.

Dizi aracılığıyla bu görevi yerine getirmenin en etkin yolu da tarihi dizilerdir. Tarihi dizilerde de bir toplumun kültürü gelecek nesillere aktarılır.

Kitle iletişim araçları bir ulusun sahip olduğu kültürü gelecek nesillere aktarırken o ulusun kültür kodlarını iyi analiz edebilmelidir. Diriliş Ertuğrul adlı televizyon dizisi de bunu başarmıştır diyebiliriz. Çünkü ankete katılan üniversite öğrencilerinin %62,3'ü diziyi Milli Kültüre uygun olduğu için izlediğini belirtmiştir.

Böylece ilk hipotezimiz olan Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izlemektedir hipotezi doğrulanmıştır.

Anketi cevaplayanların Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk kültürü ile gelenek ve göreneklerin gelecek kuşaklara aktarılmasında etkili olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdikleri cevaplarda görülmektedir ki her iki soruda da verilen cevaplar birbirine yakın orandadır ve katılımcıların çoğunluğu bu sorulara “Evet” cevabını vermiştir.

Var olan bütün toplumlar "otantik" olarak meydana getirdiği ve varlığını sürdürdüğü kültürel ortamda yaşamını devam ettirir. Bu kültürel ortam beşeri, politik, ekonomik alanların bütününe kapsar. Kitle iletişim araçlarının gelişimi ve yayılması ile kültür de üretilip pazarlanabilen bir meta haline gelmiştir (Taylan ve Arklan, 2008:90).

Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk kültürüne ve gelenek göreneklere ait kültürel kodların işlenmesiyle geçmişte var olan kültürel dokuların gelecek kuşaklara aktarılması amaçlanmıştır ve ankete katılanların %67,5'i dizinin gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünmektedir.

Bunun yanında Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izlediğini belirtenlerin oranı da %56,3'tür.

Kültür ile gelenek ve görenekler birbirleriyle tutarlı olgulardır. Kültürün içinde onunla uyuşmayan, ona ters düşen gelenek ve göreneklerin bulunması bir toplumu karmaşaya sürükler. Milli Kültüre uygun olduğunu düşünen %56,3 oranında izleyici bu

diziyi gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izlemektedir diyebiliriz.

Ayrıca Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izlediğini belirtenlerin oranı da %60,3'tür.

Böylelikle Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izlemektedir hipotezimiz de doğrulanmıştır.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk tarihini yansıttığı için izleyenlerin oranı %65,3'tür. Kitle iletişim araçları bir toplumun tarihini çeşitli kodlar vasıtasıyla hedef kitlesine yansıtarak izlenilirliği sağlamaktadır. Televizyon dizileri de içinde bulunduğu toplumun tarihini tarihi dizi formatında kullanarak izleyiciye yansıtır. Diriliş Ertuğrul adlı dizi de bu tür bir dizidir ve dizinin izleyicilerinin %65,3'ü de diziyi Türk tarihini yansıttığı için izlemektedir. Bununla beraber anketi cevaplayanların %63'lük bir kesimi de Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk tarihini yansıttığını düşündüğünü belirtmiştir.

Böylece Üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izlemektedir tezimiz de doğrulanmıştır.

Toplumsallaşma içerisinde birey, toplumun bir üyesi olarak varlığını sürdürmeyi, toplum tarafından kabul edilen davranış biçimlerini, davranışları yönlendiren, bunlara biçim veren temel kültürel ve toplumsal normları öğrenerek bunları benimser ve bu doğrultuda hareket eder. Toplum ile bütünleşir ve o toplumca kabul edilen bir kimliğe bürünür (Arslan, 2006:6-7).

Batı kökenli sosyal bilimcilere göre kitle iletişim araçları aracılığıyla toplumda bir değişim sağlanabilir. Buna göre gerçekleştirilmesi istenen toplumsal değişiklik için uygun araçlar seçilirse bu başarılıdır. Toplumsallaşma aşamasında ise, birey toplumsal değişime uygun şekilde toplumsallaşmasını gerçekleştireceğinden kitle iletişim araçları bu durumda da etkili olur (Aziz, 1982:52).

Diriliş Ertuğrul adlı dizi ile topluma Türk toplumunun kültürel normları aktarılacak istenmiş ve bireylerden bu kültürel normlara uygun davranış biçimlerini göstermeleri beklenmiştir. Ankete katılanların %61'i Diriliş Ertuğrul adlı dizinin insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığını düşünmektedir. Buna karşın Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsallaşmaya katkısı olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %48,0'dir. %61'lik bir oran milli kültürü, gelenek ve görenekleri

kodlayarak bireylerin bu davranış kodlarına göre davranmasını sağlamayı başardığını düşünürken, % 48’lik bir bölüm diziyi bu sebepten dolayı izlemediğini belirtmiştir.

Medya, günümüzde toplumları etkileyen en önemli güçlerden biridir. Dinleyicinin ve izleyicinin üzerinde düşünsel, tutumsal ve davranışlar etkileri bulunmaktadır. Bunu yaparken de toplumdan bağımsız hareket etmez. Fakat zamanımızda medya ve toplum etkileşiminde medyanın daha belirleyici bir rolü olduğu görülmektedir. Bu, görsel ve işitsel öğeleri bir arada bulunduran televizyon için daha doğru bir tespittir. Medyada önemli bir yeri olan televizyon, bireylerin davranışlarına biçim vermede, onlara model sunma, bilgi akışı sağlama, bilinçlendirme gibi konularda başı çeken araçtır (Erjem ve Çalayandereli, 2006:15).

Diğer taraftan medyanın gelişmiş ülkelerde olsun, gelişmekte olan ülkelerde olsun toplumu, toplum içinde var olan bireyleri etkilemede bazı sınırlılıkları olduğunu savunan görüşler de mevcuttur. Bu görüşe göre medyanın etkisi toplumu ve bireyi yalnız başına dönüştürücü değildir. Pekiştirmek ve güçlendirmek gibi tali etkileri vardır (Aziz, 1982:53).

Katılımcıların %50,5’i Diriliş Ertuğrul adlı dizinin kültürel kodları kullanarak bireysel yaşantısına olumlu yönde etkisi olduğunu belirterek medyanın bireyi bilgilendirerek, ona model sunarak etki ettiğini düşünmektedir. Anketi cevaplayanların %21’i ise Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel yaşantısına olumlu yönde etkisi olmadığını belirterek sınırlı etki modelini desteklemektedir.

Katılımcıların %28,5’i de “Kararsız” olduğunu belirtmiştir. Bu da Diriliş Ertuğrul dizisini bu orandaki katılımcıların bireysel yaşamlarına bir etkisi olup olmadığını düşünmeden izlediğini göstermektedir.

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsallaşmaya uygun olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı ise %49,0’dur. “Hayır” diyenlerin oranı %25,3, kararsızların oranı ise %25,8’dir.

Kitle iletişim araçlarının birey üzerinde olumlu ve olumsuz olmak üzere iki şekilde etkisi bulunmaktadır. Olumlu ya da olumsuz etki bireyin içinde bulunduğu duruma uygun olarak şekillenir. Kitle iletişim araçlarının etkisi, bireyin değerleri, verilen mesajla örtüşürse fazla olabilir. Eğer mesaj bireyin değerlerine uygun değilse birey mesajı kendini kapatır ve ileti etkili olmaz (Bozalp, 2017).

Anketi cevaplayan üniversite öğrencilerinin %59'u Diriliş Ertuğrul adlı dizinin dünya görüşünüzü olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz sorusuna "Evet" cevabını vermiştir. Bu durum bize, bu orandaki izleyicilerin dizinin kendi gelenek ve görenekleriyle, milli kültürüyle örtüştüğünü ve dolayısıyla dünya görüşüne etki ettiğini göstermektedir.

Yine Diriliş Ertuğrul adlı diziyi dünya görüşüme olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum diyenlerin oranı %56,3'tür. Bu oran da izleyicilerin dizinin kendi gelenek ve görenekleriyle, milli kültürüyle örtüştüğü için izlediğini göstermektedir.

Kitle iletişim araçları dünya üzerinde yaşanan ve yaşanmakta olan olaylar hakkında insanları bilgilendirmenin yanında, bireylerin siyasal gelişmeler hakkında haberdar olmaları için de önemli bir yere sahiptir. Bireylerin toplumla bütünleşmelerine olanak sağlayacak, bütünleşmeyi ve kamu yaşamına aktif olarak katılmak amacıyla gerekli olan bilinçlenmeyi kolaylaştıran bilgi ve düşünce üreten kitle iletişim araçları siyaset ve yönetim hakkında insanları bilgilendirmek, yönetimde dördüncü kuvvet görevini görmek, kriz zamanlarında insan topluluklarına uyarıda bulunmak, insanların rahatlamasını ve boş vakitlerini değerlendirmelerini sağlamak gibi birçok görevi vardır (İlgaz Büyükbakkal, 2005:73).

Ayseli Usluata, kitle iletişim araçlarının toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini şu şekilde sıralamaktadır (Usluata, 1995:85):

- Toplumsal değişiklik yaratıp bunların yayılmasını sağlayabilirler.
- Kamuyu ilgilendiren konuların önemini vurgulayabilirler.
- Niteliksiz müzik, oyun ve ortaya çıkardıkları kişiliklerle popüler kültür yaratabilirler.

İletişim toplumsal bir süreç olarak kabul edilmektedir. Kitle iletişim araçları düşünceleri yaymanın yanı sıra tutumların oluşmasında da etkilidir. Geniş kitleleri ideolojik olarak etkilemek için kitle iletişim araçlarının önemi büyüktür. Bunun yanında siyasal bilincin gelişmesinde de etkilidir (İlgaz Büyükbakkal, 2005:73).

Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsal yaşamı olumlu yönde etkilediği için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %53,0'tür. Bu kesim de kitle iletişim araçlarının toplumsal yaşamı etkilemek için kullandıkları yöntemlerden biri olan tarihi bir dizinin toplumsal yaşama olumlu yönde etkisi olduğunu düşünmektedir. Dizi toplumsal bütünleşmeyi sağlamada, toplumda değişiklik yaratıp bunların yayılmasını sağlamada,

tarih hakkında önemli bilgileri izleyiciye sunarak onların bilgilenmesini, bilinçlenmesini ve bu doğrultuda hareket etmelerine olanak sağlamaktadır.

Medya; dizi, sinema, belgesel gibi çeşitli programlar vasıtasıyla bireylerde ve toplumda var olan çeşitli sorunları çözmek için etkilidir. Tarihi diziler de bu programlardan biridir. Diriliş Ertuğrul adlı dizi ile tarihte baş göstermiş bireysel ve toplumsal sorunlar izleyiciye aktarılarak ve bunların çözüm yolları kültürle ve gelenek-göreneklerle uyumlu bir biçimde dizide verilerek izleyiciye bireysel ve toplumsal sorunları çözüme yolları gösterilmek istenmiştir. Ankete katılanların %49,3'ü de Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğunu düşünmektedir. %48,3'ü ise diziyi bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izlemektedir.

Milletler farklı toplulukların bir araya gelmesiyle oluşur. Milletleri ayakta tutan farklı toplulukların bir arada olması, duygu, düşünce ve amaçların birlikteliğidir. Bu birliktelik olmazsa o millet bir zaman sonra yok olur. Bunu sağlayan etkenlerden biri de kitle iletişim araçlarıdır. Kitle iletişim araçlarıyla topluma verilen mesajlar aracılığıyla o toplum bir arada tutulur. Duygu, düşünce, amaç, kültür birliği oluşturulur. Diriliş Ertuğrul dizisi ile de bu birliktelik ortak tarih oluşturularak verilmek istenmiştir. Ankete katılanların %58,8'i de Diriliş Ertuğrul adlı dizinin çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğunu düşünmektedir. Diziyi çok kültürlü toplumu birleştirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı ise %51,5'tir. Çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğunu düşünenler ile bu sebepten dolayı izleyenler arasındaki fark ise dizinin bu yönde etkisi olduğunu düşünmekte, fakat diziyi bu sebepten dolayı seyretmemektedir.

Bireyler ve toplumlar arasındaki iletişimi en etkili şekilde dil sağlar. Görsel ya da yazılı kitle iletişim araçları amaçlarını dil vasıtasıyla yerine getirirler. Kitle iletişim araçlarının topluma etkisi düşünüldüğünde, bu durumda kullanılmakta olan dil çok önemli bir vasıta olarak belirmektedir. Bir haber, etkinlik, sanat gösterisi amaç ve içeriğiyle aktarılacağında kullanılan dil, hedef kitlenin iletiden etkilenme seviyesini belirleyebilmekte, dillin kullanımına örnek teşkil ettiğinden, hedef kitlenin benzer durumlarda kendi dil kullanımını da dolaylı olarak etkileyebilmektedir (Güllüdağ, 2012:51).

Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk Dilinin doğru yansıtıldığını düşünen öğrencilerin oranı %53'tür. Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Dilini yansıttığı için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %46,8'dir. %6,2'lik fark dizinin Türk dilini doğru olarak yansıtıldığını düşünmektedir, ancak izlemesinin nedeni bu değildir.

Kitle iletişim araçları zamanımızda aile, ibadethane gibi geleneksel dini sosyalleşme araçlarının yanında "modern dini sosyalizasyon" araçları olarak görülmektedir. Dini sosyalleşme aşamasında kitle iletişim araçları iki ana görevi yerine getirmektedir. Birinci görevi, dini bilgileri yaymaktır. Medya vasıtasıyla topluma dini kültürü tanıtan ve benimseten programlar verilebilmektedir. Dini sosyalleşmede ikinci görevi ise "rol model" şeklinde gösterilen karakterler aracılığıyla gerçekleşir. Filmler, müzikler, tartışma ve haber programları benzeri görsel ve işitsel programlar vasıtasıyla karakterler, bireyin taklit yoluyla kendini gerçekleştirmeye kalkıştığı ve dini tutum ve davranışlarını da buna uygun düzene koyduğu rol model olarak işlemektedir. Rol modeller bütün yaşlar için mümkündür, fakat çocuklarda ve gençlerde daha etkilidir (Arslan, 2016:10).

Diriliş Ertuğrul adlı dizide İslam Dininin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz sorusuna "Evet" seçeneğine verilen cevap ile (%40,5) "Kararsızım" seçeneğine verilen cevap (%39,3) birbirine yakındır. Bu da bize gösteriyor ki Diriliş Ertuğrul adlı dizinin İslam Dinini doğru yansıttığını düşünenlerle bu konuda kararsız olduğunu belirtenler birbirine neredeyse eşittir. Diriliş Ertuğrul adlı diziyi İslam Dinini yansıttığı için izleyen üniversite öğrencilerinin oranı %45,5'tir.

Din, kültürün önemli bir ögesidir, şekillendiricisidir. Türk Milleti gibi kültürüne, tarihine, gelenek ve göreneklerine önem veren toplumlarda dinin yeri yadsınamaz. Bu oranlar izleyicilerin diziyi seyretmekteki kültürel etmenlere etkisi olan İslam Dininin ne kadar yansıtıldığını göstermektedir.

İslam Medeniyeti denilince sadece Araplar ya da diğer Müslüman devletlerin medeniyeti olarak düşünülmemelidir. Bu medeniyetin içerisinde birçok medeniyet katkı sağlamıştır. Fetihlerle Müslümanlar; İran, Hint, Yunan, Helen, Mısır, Süryani, Bizans gibi geçmişi olan ve zengin medeniyetlerle karşılaşmışlardır. Karşılaştıkları bu medeniyetlerden yeni şeyler öğrenmiş olan Müslümanlar öğrendiklerinin üzerine yenilerini katarak daha büyük ve güçlü bir medeniyet oluşturmuşlardır.

İslam Medeniyetinin başlıca unsurları şunlardır (<http://www.mumsema.org>, 2015):

- Devlet Yönetimi
- Ordu
- Sosyal ve Ekonomik Hayat
- Yazı, Dil ve Edebiyat
- Eğitim ve Öğretim
- Bilim
- Sanat.

Bu unsurlar zamanla Türk Milli Kültürünün birer ögesi haline gelmiştir. Anketi cevaplayan öğrencilerin %53,3'ü İslam Medeniyetinin başlıca unsurları olan devlet yönetimi, ordu, sosyal ve ekonomik hayat, yazı, dil ve edebiyat, eğitim ve öğretim, bilim ve sanatın Diriliş Ertuğrul adlı dizide yansıtıldığını düşünmektedir. %56,3'ü ise Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk İslam Medeniyetini yansıttığı için izlemektedir.

Buna dayanarak, çıkan sonuçlara göre hipotezlerimizden 3 tanesi de doğrulanmaktadır. Bunlar:

- %65,3 oranında üniversite öğrencisi Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izlemektedir.
- %62,3 oranında üniversite öğrencisi Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izlemektedir.
- %60,3 oranında üniversite öğrencisi Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerine uygun olduğu için izlemektedir.

Bu hipotezler, ortalamanın üzerinde olan değerler tek örneklem t-testi ile ortalamadan farklı olup olmadığı %95 olasılıkla test edildiğinde doğrulanmaktadır.

Araştırmanın sonucunda görüldüğü gibi üniversite öğrencileri Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk tarihini yansıttığı için, milli kültüre uygun olduğu için ve gelenek, göreneklerine uygun olduğu için seyretmektedirler.

Bir milletin geçmişine ait olan yaşayış biçimleri, ilişkileri, edebiyatı, yazışmaları, giyimi-kuşamı, insan ilişkileri, savaşları, barışları, yönetim biçimleri vs. o milletin milli kültürünü, gelenek göreneklerini, tarihini oluşturur. Bu çalışmanın

sonucunda Diriliş Ertuğrul adlı televizyon dizisinin bunları izleyicilere iletmede ne derece başarı sağlandığı anlaşılmıştır.

Çalışmamızdan çıkan sonuca göre anlaşılan odur ki tarihi dizilerin yapım aşamasından önce hedef kitlenin kültürel kodlarının incelemesi doğru bir şekilde yapılmalı, izleyicinin tarihsel duyarlılığı iyi analiz edilmeli, gelenek görenekleri kapsamlı bir biçimde ele alınmalıdır. Diriliş Ertuğrul adlı dizi ileriki dönemlerde yapılacak tarihi dizilere bu bakımdan örnek teşkil edecektir.

Bu çalışmada TRT ekranlarında her hafta çarşamba günleri yayınlanan Diriliş Ertuğrul adlı diziyi üniversite öğrencilerinin izlemedeki kültürel etkenler Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler örneğinde incelenmiştir. İleride yapılacak olan çalışmalarda çalışmamızdan çıkan sonuçların nedenleri incelenebilir.

KAYNAKÇA

Aka, Murat. 2012, "Prof. Dr. Ahat Üstüner, Türkçe'nin Tarihi Gelişmesi, Elazığ, 2012, 262 S.", **Turkish Studies**, S. 4, ss. 3371-3374.

Akar, Ali. 2005, **Türk Dili Tarihi**, İstanbul: Ötüken Yayınları.
<http://www.ak-kurt.com/KulturVeTeknoloji.shtml>, (Erişim Tarihi: 16 Ağustos 2016).

Aktekin, Semih. Zeynep Çoban. 2012, "Tarih Derslerinde Tarihi Film ve Dizilerinin Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Trabzon Örneği", **Karadeniz İncelemeleri Dergisi**, S. 13, ss. 141-160.

Altunışık, Remzi. Recai Coşkun. Serkan Bayraktaroğlu. Engin Yıldırım. 2010, **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı**, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Aman, Fatih. 2012, "Bronislaw Malinowski'nin Kültür Teorisi", **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, S. 1, ss. 135-151.

Arslan, Ali. 2006, "Medyanın Birey, Toplum ve Kültür Üzerine Etkileri", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, S.1, ss. 1-12.

Arslan, Mahmut. 2005, "Ziya Gökalp'te Kültür ve Uygarlık Anlayışı" **Sosyoloji Dergisi**, S.3, ss. 11-20.

Arslan, Mustafa. 2004, "Kültürel Bağlamda Din", **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, S. 1, ss. 189-205.

Arslan, Mustafa. 2016, "Kitle İletişim Araçları, Medya ve Din İlişkisi Üzerine", **Birey ve Toplum Dergisi**, S. 11, ss. 5-25.

Arslan, Şengül. 2007, "Kültür", **Afşin Ağcaşar**, Kaynak: <http://www.afsinagcasar.com/agcasarkulturu/sengul/kultur.htm>, (Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2016).

Artun, Erman. (2005), **Halk Kültüründe Değişimin Topluma Etkisi ve Sonuçları**, Halk Kültüründe Değişim Uluslararası Sempozyumu Bildirileri Kitabı, Motif Vakfı Yayınları, İstanbul.

Aslan, Siracettin. 2015, "Tarihsellik Bakımından Kültüre İlişkin Bir Bağlam Oluşturma", **İnzar Dergisi**, Kaynak: <http://www.inzardergisi.com/Yazar/Makale/Tarihsellik-bakimindan-kulture-iliskin-bir-baglam-olusturma.html>, (Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2016).

Artun, Erman. t.y., "Halk Kùltürlerinin Gelecek Kuşaklara Taşınması", **Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi**, Kaynak: <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/49.php>, (Erişim Tarihi: 25 Ağustos 2016).

Ata, Ramazan. 2016, "Anadolu Türk-İslam Medeniyeti ve Dayandığı Temeller", **Tarihin Peşinde Dergisi**, S. 15, ss. 425-444.

Aunger, Robert. 2011, **Mematik Evrim**, Çev. Sinem Çevik, İstanbul: Alfa Yayınları.

Ay, Canan. 2005, "İşletmelerde Etiksel Karar Almada Kùltürün Rolü", **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, S.2, ss.31-52.

Aylar, Ebru. 2012, "Bir Örnek Olay İncelemesi: Sosyo-Kùltürel Teori Bağlamında Geleceğe Yönelik Hedefler ve Öz-Düzenleme", **Kastamonu Eğitim Dergisi**, S. 3, ss. 767-782.

Aziz, Aysel. 1982, **Toplumsallaşma ve Kitlesele İletişim**, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Yayınları.

Başkan, Tahsin. t.y., "Cumhuriyet Döneminde Sanat", **Tarih Tarih**, Kaynak: <https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=355801>, (Erişim Tarihi: 18 Ağustos 2016).

Berbercan, Mehmet Turgut. 2010, "Tarihi Türk Lehçelerinde Geçen Bazı İçecek Adları Hakkında Leksikal Tespitler", **Turkish Studies**, S.4, ss. 914-929.

Berbercan, Mehmet Turgut. 2014, "Türk Yazı Dilinin Tarihi Dönemleri ve Orta Türkçe'nin Yeri Meselesi", **Tarih Okulu Dergisi**, S. 17, ss. 765-783.

Bıçak, Ayhan. 1999, "Tarihin Yapısı ve Kùltür Bilimlerindeki Rolü", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakùltesi Dergisi**, S. 40, ss. 205-213.

Bilge, F. Atıl. Nusret Göksu. 2010, **Tüketici Davranışları**, Ankara: Gazi Kitabevi.

Bilis, Ali Emre. 2013, "Popüler Televizyon Dizilerinden Muhteşem Yüzyıl Dizisi Örneğinde Tarihin Yapısökümü", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakùltesi Dergisi**, S. 45, ss. 19-38.

Birsel, Melek. Güler İslamoğlu. Deniz Börü. 2009, "Kùltürel Boyutlar İçerisinde Şekillenen Çatışma Tarzları", **İşletme Fakùltesi Dergisi**, S. 2, ss. 245-262.

Bozalp, Mehmet. 2007, "Kitle İletişim Araçlarının Birey Üzerindeki Etkisi" **Halkla İlişkiler**,

Kaynak:

http://www.halklailiskiler.com.tr/KITILE_ILETISIM_ARACLARININ_BIREY_UZERI_NDEKI_ETKILERI.php, (Erişim Tarihi: 06 Ocak 2017).

Büyükbaykal, I. Ceyda. 2005, "Kitle İletişim Araçları Ve Toplumsal Yaşam", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, S. 21, ss. 71-75.

Coşgun, Melek. 2012, "Popüler Kültür ve Tüketim Toplumu", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, S. 1, ss. 837-850.

Çeçen, Anıl. 1985, "Kültür Yönetimi", **Amme İdaresi Dergisi**, S.3, ss. 113-126.

Çelik, Celaledin. 2006, "Gökalp'in Bir Değişim Dinamiği Olarak Kültür-Medeniyet Teorisi", **Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 21, ss. 43-63.

Çetin, Emrah. 2009, "Türk Dünyasının Ortak Kültür Mirası: Nevruz", **The Journal of Academic Social Science Studies**, S. 1, ss. 63-71.

Çiftçi, Ersan. 2010, "Popüler Kültür, Popüler Müzik ve Müzik Eğitimi", **Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi**, S.2, ss. 149-161.

Çoban, İ. Arzu. Sema Buz. 2008, "Eleştirel Teori: Gelişimi, Kabulleri ve Sosyal Hizmette Kullanımı", **Toplum ve Sosyal Hizmet**, S. 1, ss. 71-88.

Çubukçu, İbrahim Agah. 1987, **Türk-İslam Kültürü Üzerinde Araştırmalar ve Görüşler**, Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.

Davranışbilimlerine giriş. t.y., "Kültür ve Toplumsallaşma", Kaynak: <https://davranisbilimlerineiris.wordpress.com/2010/03/22/kultur-ve-toplumsallasma/>, (Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2016).

Demir, Mustafa. 2003, "Türk-İslam Medeniyetinde Şehirleşme", **İslami Araştırmalar Dergisi**, S. 1, ss. 156-165.

Demir, Onur. 2010, **Arabesk Kültürün Seçkinci Kültüre Uyarlanma Çabalarının Medyadaki Örnekleri**, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Derszamani. 2016, "Kültürel Evrimcilik Kuramı", Kaynak: <http://www.derszamani.net/kulturel-evrimcilik-kurami.html>, (Erişim Tarihi: 26.04.2017).

Dikici, Abdullah. 2001, "Geleneklerin Toplumdaki Yeri ve Önemi", **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S.2, ss. 251-258.

Erdoğan, İrfan. 1999, "Popüler Kültür: Kültür Alanında Egemenlik ve Mücadele", **Popüler Kültür ve İktidar: Popüler Kültür Üzerine Kuramsal İncelemeler**, Der. Nazife Güngör, Ankara: Vadi Yayınları, ss. 18-52.

Erdoğan, İrfan. 2004, "Popüler Kültürün Ne Olduğu Üzerine", **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**, S. 57, ss. 1-18.

Erdoğan, İrfan. Korkmaz Alemdar. 2005, **Popüler Kültür ve İletişim**, Ankara: Erk Yayınları.

Erenoğlu, Dilek. 2008, "Mehmet Kaplan'ın Dil Üzerine Görüşleri", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi**, S. 36, ss. 65-80.

Erjem, Yaşar. Mustafa Çağlayandereli. 2006, "Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi", **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 1, ss. 15-30.

Erzi, Başak. 2006, **Kültürel Çevre ile Tüketim Davranış ve Alışkanlıkları Etkileşimi: Alternatif Paar Stratejileri**, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Gans, Herbert J..2007, **Popüler Kültür Yüksek Kültür**, Çev. Emine Onaran İncirlioğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Geçer, Ekmel. 2015, "Türk Dizileri Üzerine Kültürel ve İdeolojik Bir Değerlendirme: Made in Turkey", **Mütefekkir Dergisi**, S.3, ss. 13-23.

Göçer, Ali. 2012, "Dil-Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine", **Türk Dili Dergisi**, S. 729, ss. 50-57.

Gökalp, Ziya. 1991, **Türk Uygarlığı Tarihi**, İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Gömeç, Saadettin. 2003, "Eski Türk İnancı Üzerine Bir Özet", **DTCF Tarih Araştırmaları Dergisi**, S. 33, ss. 79-103.

Gönenç, Özgür. 2002, "Kitle Kültürü ve Kitle İletişimi", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi**, S. 13, ss. 129-138.

Güllüdağ, Nesrin. 2012, "Yazılı ve Görsel Basında Dil Estetiği", **21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, S. 1, ss. 49-58.

Güllüoğlu, Özlem. 2012, "Bir Kitle İletişim Aracı Olarak Televizyonun Popüler Kültür Ürünlerini Benimsetme ve Yayma İşlevi Üzerine Bir Değerlendirme", **Global Media Journal: Turkish Edition**, S. 4, ss. 64-86.

Gündüzöz, Güldane. 2015, "Günümüzde Nevşehir'de Yaşayan Bazı Gelenek ve Kabullere Bir Bakış", **FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi**, S. 6, ss. 123-150.

Güney, Salih. 2014, **Davranış Bilimleri**, Ankara: Nobel Yayıncılık.

Güngör, Erol. 1997, **Tarihte Türkler**, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güngör, Erol. 2006, **Türk Kültürü ve Milliyetçilik**, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Güven, Mustafa. 2012, "Kültürün Bir Unsuru Olarak Din", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, S. 1, ss. 933-948.

Güvenç, Bozkurt. 1979, **İnsan ve Kültür**, İstanbul: Remzi Kitabevi.

Halkevi. t.y., "Kültürün Temel ve Genel Özellikleri: Kültürün Öğeleri", Kaynak: <http://halkevi.blogcu.com/kulturun-temel-ve-genel-ozellikleri-kulturun-ogeleri/5478032>, (Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2016).

Hünerel, S. Zehra. Birnaz Er. 2012, "Halk Kültürünün Tanıtılmasında El Sanatlarının Yeri ve Önemi", **Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi**, S. 1, ss. 179-190.

İşık, Abdulkadir, 2009, "Kültür ve Kalkınma: Vergi Kültürü Örneği", **Ege Akademik Bakış Dergisi**, S. 2, ss. 851-865.

İslamoğlu, Ahmet Hamdi. Remzi Altunışık. 2013, **Tüketici Davranışları**, İstanbul: Beta Yayınları.

Kafesoğlu, İbrahim. 1980, **Eski Türk Dini**, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Kaplan, Mehmet. 1987, **Türk Milletinin Kültürel Değerleri**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Kaplan, Mehmet. 2015, **Kültür ve Dil**, İstanbul: Dergah Yayınları.

Karademir, Fevzi. 2016, "Türk Dilinin Tarihi Dönemlerini Adlandırma Sorunu", **Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi**, S. 2, ss. 545-564.

Karahan, Fazıl. 2014, "Millet ve Milliyet Bakımından Türk Milleti (Felsefi Bir Yaklaşım)", **The Journal of Academic Social Science Studies**, S. 28, ss. 97-112.

Karakoç, Enderhan. 2014, "Medya Aracılığıyla Kültürün Aktarılmasında Toplumsal Değişkenlerin Rolü", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, S. 3, ss. 245-269.

Kılıç, Recep. 2015, **Din ve Kültür İlişkisi Üzerine**, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Kocabaş, Füsün. Müge Elden. Nilay Yurdakul. 1999, **Reklam ve Halkla İlişkilerde Hedef Kitle**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Kocadaş, Bekir. 2004, "Kültür ve Medya", **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, S. 1, ss. 1-8.

Koçak, Kemal. 2010, "Tarih-Kültür-Kalkınma İlişkisi Üzerine", **Teori ve Uygulamada Tarih Eğitimi**, Kaynak:

<http://tarihegitimi.blogcu.com/tarih-kultur-kalkinma-iliskisi-uzerine/8606429>, (Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2016).

Kotler, Philip. Kevin Lane Keller. 2006, **Marketing Management**, New Jersey: Pearson Prentice Hall.

MEB. 2004, **Açıköğretim Lisesi, Sosyoloji 2 Ders Notu**, Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.

MEGEP. 2007, **Eğlence Hizmetleri Farklı Kültürler**, Ankara: MEB Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü Yayınları.

Mermer, Ahmet. 2009, **Dil ve Edebiyat Türkler ve Türkçe Türkçe'nin Tarihi Gelişimi**, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Mumsema. 2015, "İslam Kültür ve Medeniyetinin Kaynakları", Kaynak: <http://www.mumsema.org/konu-disi-basliklar/284817-islam-kultur-ve-medeniyetinin-kaynaklari.html>, (Erişim Tarihi: 06.01.2017).

Mutlu, Erol. 1995, **İletişim Sözlüğü**, Ankara: Ark Yayınevi.

Nnedir. t.y., "Milli Kültür Değerlerimiz Nelerdir?", Kaynak: <http://www.nnedir.com/tarih/milli-kultur-degerlerimiz-nelerdir.html>, (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2017).

Odabaşı, Fatma. 2014, "Dindarlık Göstergesi Olarak Dil / Dil Dindarlığı", **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, S. 1, ss. 123-154.

Odabaşı, Yavuz. Gülfidan Barış. 2014, **Tüketici Davranışları**, İstanbul: MediaCat Yayınları.

Oğuz, Y. Gürsel. 2005. "Tv Dizileri ve Kültürel İletilerin Yayılma Süreci Türk Televizyon Tarihinde Bir Fenomen: Bizimkiler Dizisi", **Kurgu Dergisi**, S. 21, 22. 169-182.

Ortakçı, Altuğ. 2012, "Halk Bilgisi Yönüyle Fakir Baykurt Romanları", **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 1, ss. 67-83.

Oskay, Ünsal. 1997, **İletişimin ABC'si**, İstanbul: Der Yayınları.

Oskay, Ünsal. 1998, **Yıkanmak İstemeyen Çocuklar Olalım**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Öcal, Oğuz. 2011, "Gündelik-Tarihsellik Kavramları ve Yenişehir'de Bir Öğle Vakti Romanı", **Turkish Studies**, S. 3, ss. 1477-1486.

Öselmiş, Mustafa. t.y., "Türk Kültürünün Temel Karakteri", **Mustafa Öselmiş**, Kaynak:

<http://www.mustafaoselmis.com.tr/turk-kulturunun-temel-karakteri/>, (Erişim Tarihi: 19 Ağustos 2016).

Özarpınar, Yılmaz. 1997, **Kültür ve Medeniyet Anlayışları ve Bir Medeniyet Teorisi**, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.

Özarpınar, Yılmaz. 2007, **Kültür ve Medeniyet Üzerine Denemeler**, İstanbul: Ötüken Neşriyatı.

Özarıslan, Hüseyin. Fatma Nisan. 2011, "Kullanımlar ve Doyumlar Perspektifinden Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Motivasyonları: Gümüşhane Örneği", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, S. 1, ss. 23-42.

Özdağ, Muzaffer. 1988, "Türklük, İslamiyet, Laiklik", **Istanbul Journal of Sociological Studies**, S. 22, ss. 87-113.

Özdenören, Rasim. t.y., "Tv Dizilerinin Kültürel Yayılımadaki ve Yozlaşmadaki Başat İşlevi", **Yeni Dünya Dergisi**, Kaynak:

<http://yenidunyadergisi.com/tv-dizilerinin-kulturel-yayilmadaki-ve-yozlasmadaki-basat-islevi/>, (Erişim Tarihi: 23 Ağustos 2016).

Özgür, Tuğba. 2007, **Kültürel Farklılıklar ve Yönetimi**, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Paksoy, Hasan Bülent. 1997, **Türk Tarihi, Toplumların Mayası, Uygarlık**, İzmir: Mazhar Zorlu Holding Yayınları.

Parıltı, Abidin. 2006, **Dengbejler: Sözün Yazgısı**, İstanbul: İthaki Yayınları.

Penpece, Dilek. 2006, **Tüketici Davranışlarını Belirleyen Etmenler: Kültürün Tüketici Davranışları Üzerindeki Etkisi**, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

- Perrot, Jean. 1998, **Dilbilim**, İstanbul: İletişim Yayınları Cep Üniversitesi.
- Peter, J. Paul. Jerry C. Olson. 2010, **Consumer Behavior & Marketing Strategy**, New York: McGraw Hill.
- Psikolojiportali.** t.y., "İşlevselcilik", Kaynak:
<http://www.psikolojiportali.com/islevselcilik-kurami/>, (Erişim: 15 Ocak 2017).
- Sezen, Abdulvahid. 2012, "Tüketici Davranışları ve Dindarlık İlişkisi", **Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi**, S. 20, ss. 99-115.
- Sosyoloji.** t.y., "Kültüre Yaklaşımlar: Temel Antropoloji Kuramları", Kaynak:
<http://sosyoloji.com/kulture-yaklasimlar-temel-antropoloji-kuramlari/3057.html>, (Erişim Tarihi: 24.04.2017).
- Şan, Mustafa Kemal. İsmail Hira. t.y., "Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi Eleştirisi", **Politika Dergisi**, Kaynak:
http://www.politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/frankfurt_okulu_ve_kultur_endustrisi_elestirisi.pdf, (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2017).
- Şeker, Mehmet. 2008, "Türk Kültürünün Etkileşiminin Tarihi Tecrübedeki Yeri", **Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, S. 6, ss. 25-37.
- Şencan, Yusuf Cem. 2007, **İslamiyet Öncesi Türk Devlet Geleneği**, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Şentuna, Murat. 2013, "Gençlik, Pop-Spor Kültürü ve Olimpiyatlar", **Gençlik Araştırmaları Dergisi**, S. 1, ss. 112-121.
- Sozriko.** t.y., "Antropoloji", Kaynak:
<http://sozriko.blogspot.com.tr/p/antropoloji.html>, (Erişim Tarihi: 06 Mayıs 2017).
- Tan, Mine. 1981, **Toplum Bilime Giriş**, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Tanilli, Server. 2006, **Uygarlık Tarihi**, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Tanyu, Hikmet. 1978, **Türklerin Dini Tarihçesi**, İstanbul: Türk Kültür Yayını.
- Taylan, Hasan Hüseyin. Ümit Arkan. 2008, "Medya ve Kültür: Kültürün Medya Aracılığıyla Küreselleşmesi", **Sosyal Bilimler Dergisi**, S.1, ss. 85-97.
- Tek, Ömer Baybars. Engin Özgül. 2013, **Modern Pazarlama İlkeleri: Uygulamalı Yönetimsel Yaklaşım**, İzmir: Birleşik Matbaacılık.

Tosun, Cengiz. 2005, "Dil Zenginliği, Yozlaşma ve Türkçe", **Journal of Language and Linguistic Studies**, S. 2, ss. 136-154.

Tuna, T. Sibel. 2006, "Türk Dünyasındaki Düğünlerde Koltuklama ve Kırmızı Kuşak Bağlama Geleneği", **Bilig Dergisi**, S. 38, ss. 149-160.

Turan, Şerafettin. 2014, **Türk Kültür Tarihi: Türk Kültüründen Türkiye Kültürüne ve Evrenselliđine**, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Türkçebilgi. t.y., "Orta Türkçe", Kaynak:
https://www.turkcebilgi.com/orta_t%C3%BCrk%C3%A7e, (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2017).

Türkçebilgi. t.y., "Toplumsallaşma", Kaynak:
<http://www.turkcebilgi.com/toplumsalla%C5%9Fma>, (Erişim Tarihi: 02.01.2017).

Uğurlu, Serdar. Kürşad Koca. 2010, "Türk Kültürü ve Anadolu Müslümanlığı İlişkisi", **Akademik Bakış Dergisi**, S. 22, ss. 1-10.

Usluata, Aysel. 1995, **İletişim**, İstanbul: İletişim Yayınları.

Ünür, Ece. 2013. "Türk Televizyon Dizilerinde Toplumsal Kimliklerin Temsili", **Erciyes İletişim Dergisi**, S. 2, ss. 32-42.

Yamane, Taro. 2001, **Temel Örnekleme Yöntemleri**, Çev. Alptekin Esin, M. Akif Bakır, Celal Aydın ve Esen Gürbüzel, İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Yıldırım, Halit. 2003, "Uygurluk, Kültür ve İnsanlık", **Historical Sense**, Kaynak:
http://www.historicalsense.com/Archive/Fener64_1.htm, (Erişim Tarihi: 13 Ağustos 2016).

Yıldız, Tolga. 2014, "Saussure'den Bakhtin'e Dil-Kültür İlişkisi: Tümü Kapsayıcı Olgu", **İdil Dergisi**, S.11, ss. 115-136.

Yurdigül, Yusuf, Aslı Yurdigül. Mevlüde Batur. 2015, "Frankfurt Okulu'nda Birey ve Toplum: İnsanın Şeyleşmesi ve Kültürün Metalaşması Üzerine Eleştirel Okumalar", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 2, ss. 97-110.

EKLER

EK-1: Anket Soruları

		Evet	Hayır	Kararsızım
1	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk Kültürünü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz?			
2	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğunu düşünüyor musunuz?			
3	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin insanların toplumsallaşmasına katkı sağladığını düşünüyor musunuz?			
4	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel yaşantımıza olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?			
5	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin dünya görüşünüzü olumlu yönde etkilediğini düşünüyor musunuz?			
6	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin Türk tarihini yansıttığını düşünüyor musunuz?			
7	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?			
8	Diriliş Ertuğrul adlı dizinin çok kültürlü toplumda beraberlik sağlamada olumlu yönde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?			
9	Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk Dilinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?			
10	Diriliş Ertuğrul adlı dizide İslam Dininin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?			
11	Diriliş Ertuğrul adlı dizide Türk İslam Medeniyetinin doğru yansıtıldığını düşünüyor musunuz?			
12	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Kültürünü gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izliyorum.			
13	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi milli kültüre uygun olduğu için izliyorum.			
14	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve görenekleri gelecek kuşaklara aktarmada etkili olduğu için izliyorum.			
15	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi gelenek ve göreneklerime uygun olduğu için izliyorum.			

16	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Tarihini yansıttığı için izliyorum.			
17	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsallaşmaya katkısı olduğu için izliyorum.			
18	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel yaşantıma olumlu etkisi olduğu uygun olduğu için izliyorum.			
19	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi dünya görüşüme olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.			
20	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi toplumsal yaşamı olumlu yönde etkilediği için izliyorum.			
21	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi bireysel ve toplumsal sorunlara çözüm getirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.			
22	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi çok kültürlü toplumu birleştirmede olumlu yönde etkisi olduğu için izliyorum.			
23	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk Dilini yansıttığı için izliyorum.			
24	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi İslam Dinini yansıttığı için izliyorum.			
25	Diriliş Ertuğrul adlı diziyi Türk İslam Medeniyetini yansıttığı için izliyorum.			

EK-2: Anket Uygulaması İzin Yazısı

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

Sayı : 55568171-044-E.464
Konu : Anket Çalışması

01.11.2016

AVRASYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi : 21.10.2016 tarihli ve 69268593-903-1263 sayılı yazı

Üniversiteniz İşletme Anabilim Dalı Halkla İlişkiler Programı öğrencisi Çetin KALAFAT'ın anket yapma talebi Rektörlüğümüzce uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi arz ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Ali BİLGİN
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

BELGENİN ASLI
ELEKTRONİK İMZALIDIR

Ekrem KAR
Yazı İşleri Müdürü

Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi 53100 Rize/ TÜRKİYE

Tel : +90 (464) 223 61 26 Fax : +90 (464) 223 53 76

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Kodu : 83424FDF-C740-4A39-815E-4700E1765523 - <http://ebys.erdogan.edu.tr/EBYS/eimzadogrulama>

rektorluk@erdogan.edu.tr

Bilgi : AYŞEGÜL GEDİK

ÖZGEÇMİŞ

1979 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi İstanbul'da okudu. 2002 yılında Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesinden mezun oldu. 2012 yılından bu yana bir devlet kurumunda çalışmaktadır.

